szolgálat

JÉZUS TANÚI, NÉPÉNEK SZOLGÁI

A tartalomból:

Papi lét és küldetés
Pap az élet kohójában
Apostoli papság
Szívem szerinti pásztorokat
A szolgálat lelkisége
Munkáspüspök

non ministrari, sed ministrare

szolgálat

67. szám 1985 Kisboldogasszony

TARTALOM

Jézus tanúi, népének szolgái 3

TANULMÁNYOK

Walter Kasper: Papi lét és küldetés 5
Teleki Béla: Pap az élet kohójában 17
Kereszty Rókus: „Apostoli papság" 26
Jean-Marie Lustiger: „Szívem szerinti pásztorokat..." 36
Lukács László: A szolgálat lelkisége 48
Fülöp Gergely: A munkáspüspök 53

AZ EGYHÁZ SZAVA

A szlávok apostola (II. János Pál p. enciklikája) 61
A lelkipásztori szolgálatok rendezésének alapelvei (Német Püspöki Kar) 65

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

Nemzetközi találkozó a helyi egyházról (B. A.) 71
Hivatásom: Katekéta (L. K.) 75
Prófétai bátorság (Farkasfalvy Dénes) 77
Taizé – a közös keresztény remény 79
A tabernákulum előtt (Alexia) 81
Levelesládánkból 82
Papi jubileumok 86

KÖNYVSZEMLE

R. Zerfass: Menschliche Seelsorge (Péteri András) 88
Hivatásokért (B. T.) 89
C. S. Lewis: Viták és vallomások (Baranyi Imre) 90
Farkasfalvy D.: Himnuszok a Római Breviáriumból (Németh József) 91
W. Nigg: A szentek visszatérnek; idem: A szerzetesek titkai (Eke B. Antal) 92

HALOTTAINK 93

Msgr. Dr. Demel Iván (Gianone Egon) 93
P. Kirschner Antal SDB (Confrater) 94
Osvald János Vencel (Lonay Ödön) 95
Sebestyén Ferenc (Paptestvére) 95
P. Chilla (Csongor) Raymond SJ (Confratres) 96
Köves Ottokár Ervin O.Praem. (Confrater) 98
P. Seres Béla SVD (Gulyás Ferenc SVD) 98
Dr. Kemény Lajos (Confratres) 99

Szolgálat (Dienst), spirituelle Quartalschrift, Klerusblatt. — Mit Druckerlaubnis des Bischöflichen Ordinariats, Eisenstadt. — Eigentümer: Trägerverein U. C. H., A-9020 Klagenfurt, Kaufmanngasse 2. — Für den Inhalt verantwortlich: Dr. Emmerich Rácz, A-7000 Eisenstadt, Reichlgasse 5a. — Herausgeber und Verleger: György Hegyi, A-9800 Spittal/Drau, Litzelhofenstraße 9. — Kiadó és levelezési cím: Hegyi György / Szolgálat, A-9800 Spittal/Drau, Litzelhofenstraße 9. — Druck: Eisenstädter Graphische GesmbH, A-7000 Eisenstadt, J. Haydngasse 10.

Isten örök titkai közé tartozik, miért választotta a jelen üdvrendet, miért közeledik hozzánk emberi utakon: időben, térben, kiválasztottjában, megtestesült Fiában. Nagyon is emberi „világtávlataink" meglepődve kérdezik: Miért éppen Ábrahámot, s nem a korabeli hatalmasok egyikét választotta ki? Nem köthetett volna szövetséget valami jelentősebb néppel Izrael helyett? Egyszerű, falusi lányt halmoz el kegyelmével, hogy anyja lehessen egyszülött Fiának? Nem talált jobb kősziklaalapot közösségének, mint az ingatag Pétert? Még inkább elgondolkozunk, amikor azt állítja szolgálatába, akivel együtt jártunk iskolába, aki a falu végén lakott, aki „éppen olyan ember, mint én"!

Ha eljárásának okait homály is fedi, célja eléggé világos. Egész Izraeltől várja, hogy dicsőítse hatalmas tetteit, csodás szeretetét. Hitével, Isten erejébe vetett bizalmával legyen jele, hogy Jahve az egyetlen Úr! Prófétáinak pedig külön feladatot ad: a bizonytalanság, a tévelygés óráiban is rendületlenül emlékeztessék népét a helyes útra, Isten igazi szolgálatára.

Egyetlen keresztény sem maradhat tétlen. Mária Magdolna és az asszonyok példájára mindenkinek sietve kell megvinni a feltámadás örömhírét. De az Írások tanítják, hogy Jézus egyeseket külön kiválasztott. Hatalmat adott nekik, emberhalászokká tette őket, hogy egyedül az Ő erejében bízva — erszény és útravaló nélkül — hirdessék Istenországának eljöttét! Ők, akik életének, szenvedésének s feltámadásának tanúi voltak (Lk 24,48), „az Ő tanúi legyenek... a föld végső határáig" (ApCsel 1,8).

Ezért engedelmeskedett az ősegyház a Lélek felszólításának, hogy a 12 mellett másokat is bocsásson annak a munkának rendelkezésére, amelyet Ő szánt nekik (l. ApCsel 13,2kk). S azóta is szakadatlan sorban hív egyeseket, és hatalommal, megbízatással látja el őket, hogy Jézus kiválasztott tanúi, népének szolgái legyenek.

Püspököknek, papoknak, diakónusoknak szólítjuk őket? A lényeg az, hogy az Úr meghívottai, az Egyház elkötelezettjei: Jézus lelkülete töltse be őket. Ismételjék az apostolokkal: Nem hallgathatunk arról, amit láttunk és hallottunk (ApCsel 4,20). Saját életükben megtapasztalták az igazságot: Isten nem hagyta el az embert, Jézus föltámadt, Ő az Úr! Szívük túlcsordulva hirdesse: Testvér, érdemes élni, az Isten szeret!

Walter Kasper *professzor Rottenburg-Stuttgart egyházmegye papjainak tartott előadása érzékelteti, hogy a téma roppant időszerű. Elvezet a teológiai gyökerekhez. A háromságos egy Isten titkában elemzi a kiválasztottak szolgálatát; biblikus, krisztológiai és pneumatológiai alapjait.*

A papi élet forrása: Isten kiválaszt, Jézus felhatalmaz és a Lélektől vezetett Egyház küld. Alapelemei tehát maradandók, időállók. A korok változásai — amelyek felett szintén a Lélek parancsol — a papi arcél sajátos formáit kívánják meg. Teleki Béla *az új Egyházi Törvénykönyvre és lelkipásztori tapasztalataira épít, amikor utal a hívek és a papok papi életre vonatkozó fontosabb problémáira. Sokan váltságba kerültek, mert túlságosan ragaszkodtak a szolgálati papság eddig megszokott formáihoz. Mintha elfelejtettek volna mélyebbre tekinteni; nem látták, hogyan maradhat valaki jó pap a változások közepette is.*

Hagyományos keresztény környezetben a pap főként hívő embereket oktatott, a szentségi életet mélyítette el bennük, irányította, vezette őket. Ezek a szolgálatok sohasem hiányozhatnak a pap tevékenységéből. De — ahogy Kereszty Rókus *kiemeli — a hangsúlyt ma a pap apostoli magatartására kell helyezni. Elsősorban hirdetnie kell az evangéliumot a hívőknek és a környezetében élő hitetleneknek.*

Az evangélium átfogja az egész életet. Éppen ezért, csak az hirdetheti hitelesen, aki maga is radikálisan, megalkuvás nélkül adja át magát neki. Ennek az életformának összefoglalatát alkotják az evangéliumi tanácsok: az Isten országáért vállalt szegénység, nőtlenség és a halálig tartó engedelmesség képezi. Lehet azért jó pap a házas ember is? Igen, feleli J.-M. Lustiger, *párizsi kardinális, a római francia szeminárium teológusainak adott elmélkedésében. S mégis meg van győződve, hogy a római egyháztól megkívánt radikális út nagyon jól illik a papi lelkülethez a mai világban is: eszkatologikus jel. Kifejezi, hogy már ebben az életben egyesülni akarunk Jézus önkiüresítő életformájával.*

Keresztény s a keresztény elvekre épült társadalomban érthető következményeként alakult ki a pap külső, evilági tekintélye, hatalma. De az igazi pap a múltban sem feledkezett meg, hogy testvéreit — Krisztus példájára — szolgálnia kell. Ezt a szempontot emeli ki Lukács László *tanulmánya. Sürgeti, hogy Jézus barátait ugyanaz a lelkület töltse be, amelynek élő példáját adta az utolsó vacsora termében.*

Nem rég hunyt el korunk markáns papi személyisége: Msgr. Ancel. Bár ún. jó családból származott, s püspök volt, vállalta a munkáséletet — legalább is addig, ameddig ezt a Szentszék engedélyezte. Így akarta megvalósítani a páli mondást: mindenkinek mindene lenni, hogy mindenkit Krisztusnak nyerjünk meg. Arcélét Fülöp Gergely *rajzolta meg. Közelről ismerte, tisztelte, csodálta.*

Az általános és szolgálati papság minden részesének, „hivőnek" és „papnak" újból és újból át kell elmélkednie ennek a kiválasztásnak jelentőségét és célját. Krisztus ma is hív: légy barátom, légy tanúm az emberek előtt! Az Egyház pedig megszabja ennek a életformának korszerű irányelveit.

Walter Kasper

PAPI LÉT ÉS KÜLDETÉS

A jelenlegi helyzet

Témánk prizmaként bontja sugaraira azt a problémaköteget, amellyel az utóbbi két évtizedben küzdöttünk. Gondoljunk csak a hihetetlen kulturális és társadalmi változásra, amely alapvetően meghatározta a pap helyzetét. Vagy az újabb bibliára alapozott és dogma történeti megfontolásokra, amelyek kezdetben egyeseknél megrendítették az áthagyományozott dogmatika papképét, jóllehet lényegében véve mégiscsak gazdagodást eredményeztek. Emlékezzünk a Zsinat megújult tanítására az Egyház lényegéről és küldetéséről a mai világban, valamint az összes megkereszteltek általános papságáról. Ezt a megújulást átmenetileg egyesek az Egyház demokratizálódásaként értették félre. Hosszútávon azonban a laikusok felelősség-vállalásához vezetett az apostoli szolgálatokban és jelentősen megváltoztatta a lelkipásztorkodási formát és viselkedést. Gondoljunk a krisztológia újabb vitáira. Az „alulról" vagy „felülről" kiinduló krisztológia ugyanis mélyen érinti az Egyház és a papi szolgálat értelmezését. S végül, az Isten-kérdés problémája legalább 15 év óta a teológiai viták alaphangját alkotja.

Az elmúlt két évtizedben mindezeket az áramlásokat válságos fejlődés kísérte. Emlékezzünk paptestvéreinkre, akik elhagyták a papi szolgálatot. Szorongattatásunkat azonban mi sem jellemzi jobban, mint a papságra jelentkezők száma: az utóbbi időkig vészjóslóan csökkent. Mindenki tudja, milyen megoldhatatlannak tűnő problémák származnak ebből a folyamatból. De milyen lesz egyházközségeink jövője?

Természetesen lehetetlen kimeritően tárgyalni egyetlen előadás keretében a probléma minden kérdését. Csak szerény teológiai hozzászólást szeretnénk kifejteni. Elsősorban alapvető kérdéseket akarunk felvetni. Mi is tulajdonképpen a papi szolgálat? Miért van szükségünk papokra? Mi hordozza és tartja főnn papi szolgálatunkat? Ilyen kérdésekkel a teológus elejét veszi a felületes megoldásoknak. Pl., hogy pusztán szervezeti rendelkezések elegendők. Közösségeink életéhez sokkal többre van szükség, mint — az egyébként nélkülözhetetlen — tevékenykedésre. Csak akkor létezhetnek, ha újból átgondoljuk emberi és keresztény életünk gyökereit és forrásait. Ismét fel kell vetnünk a papi szolgálat teológiai „ügyét", kérdését. Egyébként nem a papi szolgálat mibenlétével, hanem csak szervezeti kérdéseivel — ki, hogyan és mikor csináljon valamit! — törődünk. Pedig az igazi megújulás megköveteli, hogy visszatérjünk a forráshoz, Jézus Krisztus evangéliumához!

Kiindulópontnak a korintusiakhoz írt első levél negyedik fejezetének első mondatát veszem: „Úgy tekintsenek minket az emberek, mint Krisztus szolgáit és Isten titkainak gondnokait." Alig fogalmazhatjuk meg szabatosabban a papi létet és küldetést. Éppen ezért szeretném közelebbről megvilágítani Pál apostolnak ezt a kifejezését három lépésben.

I. A PAP ISTEN EMBERE

Józanul szemléljük a helyzetet

Helyesen akarjuk megérteni, hogy a pap Isten titkainak gondnoka? Akkor kendőzés és szépítés nélkül vegyük szemügyre helyzetét. Korunk legsúlyosabb tételeihez tartozik a hír, hogy az Isten meghalt. Ez nem zárja ki, hogy korunk embere szíve rejtett csücskében mégis őriz egy Isten-képet s néha feléje is fordul, s azt sem, hogy teljesítményre és fogyasztásra berendezett társadalmunk értelemhiányát főleg a fiatalok érzik, s a meditáció, értelem, valamint transzcendencia-megtapasztalás új formái után kutatnak. Főként pedig nem jelenti azt, hogy ne lenne szép számú komolyan vallásos személy, aki életét a hit szerint alakítja. A köztudatot és a közvéleményben érvényes, elismert mércéket azonban egyre kevésbé hatja át a vallásosság meglevő formája. Mert a kifejezés: Isten meghalt, nem azt jelenti, hogy ő egyáltalában nem létezik. Csak élet nem árad ki belőle; a legtöbb ember Isten halálát eddigi gondolkodás- és cselekvésformáitól való megszabadulásként éli meg. Ilyen értelemben: a tömegek hitetlensége „az idők jele".

Első helyen ez a helyzet teszi oly nehézzé ma a papi szolgálatot. Kilép hűséges híveinek a köréből? Ritkított levegőjű térbe kerül, ahol hamarosan légzési zavarai támadnak. Ezért érzi magát sok pap úgy, mintha ellenkező irányba rohanó vonat zárólámpája lenne. Az a benyomása, hogy a ma születő világban nincs helye, annak nincs reá szüksége. Következményei? Beletörődés, kishitűség, erőszakos visszaütés. A felvilágosodással megkezdődött folyamat döntően kihat a nagy tömegre. S egyelőre nincs kilátás mélyreható irányváltozásra. Evvel a helyzettel bátran szembe kell nézni. Panasz és vád nem segítenek. Mégkevésbé a szemrehányás.

Ítéljünk a keresztény hit alapján

A helyzet felismerése után, második lépésként, alkossunk ítéletet. Ennek mértéke csak a keresztény hit lehet. Hitünkből eredő meggyőződésünk: Isten az emberi élet eredete és célja. Teremtményi voltunkból következik, hogy Istent — még ha akarnánk — sem rázhatjuk le. Amíg az ember él, Isten nem lehet számára halott. Léte minden pillanatában Isten tartja őt fenn, nehogy visszasüllyedjen a semmibe. Éppen ezért, ha talán rejtett módon is, az emberek szükségszerűen érintkeznek vele, amikor kapcsolatba kerülnek létük alapjával. Főképp amikor minden álarcot levetnek és talán dacosan vagy türelmes re-

ménnyel vállalják életük sötét titkát. De akkor is, amikor áttörik szokásaikat, egymásnak megbocsátanak s önzetlen szeretetben, hűségben megnyílnak. Valószínűen a mi hibánk, hogy nem ismertük fel a modern ember Isten–megtapasztalásának új formáit, vagy ezeket még nem fogalmaztuk meg kellően. Mert ha nem lennének ilyen tapasztalatok, akkor az ember visszafejlődött volna leleményes állattá. Az ember titka ugyanis végeredményben Isten titkán alapszik. Csak akkor illeti meg az embert önrendelkező, s másoknak alá nem vethető méltóság, ha egy végső, mind magától, mind másoktól elkülönített Titokba torkollik.

Tételünkre ma már felsorakoztathatunk egy negatív bizonyítékot. A vallásosság elvesztésével lépést tart az elidegeníthetetlen emberi méltóság érzékének sorvadása. Az embert, születésétől a haláláig csak tárgyként kezelik. Nem véletlen a mai követelmény, hogy számoljuk fel Nyugat emberről vallott mítoszát és temessük el „a vénülő Európa emberi méltóságérzékét". Ezért a jövőben sem szűnhetünk meg Istenről beszélni, valóságáról tanúskodni. Sőt az eddiginél sokkal érthetőbben kell tennünk. Az emberhez méltó emberi lét és társadalom egyetlen útja: visszatérni Istenhez és újból tisztelni Őt!

Cselekedjünk papokként

A látás és ítélet a cselekedethez vezet. A vallás és társadalomtörténet általánosan elfogadott tétele: minden társadalomnak szüksége van a transzcendencia intézményes jeleire. Látható módon képviselik a közösség számára a mindent egybefogó, értelmet teremtő isteni távlatot. Egyúttal megteremtik, szavakba és szimbólumokba foglalják a közösség életéhez nélkülözhetetlen általánosan elfogadott alapot. Történelmi szinten új, még alig száz éves a probálkozás, mely a társadalmat ateista vagy vallásilag közömbös alapokra akarja építeni. Tűzpróbáját még nem állta meg. Hirdették, hogy a szekularizáció haladásával a vallásosság hamarosan kihal. Evvel ellentétben látjuk, hogy a vallásosság nemcsak nem tűnt el, hanem gyakran pont ott ébred új erőre, ahol leginkább törekszenek eltűntetésére. A tudomány és a politika tehetetlen, amikor az élet értelmét keressük a halál és a vétek láttára. Csak a vallás képes feleletet nyújtani. Téves lenne, ha a túlvilággal akarnánk vígasztalni ott, ahol emberileg segíthetünk. De kilátástalanná válik az evilági élet, ha a túlvilágot pusztán vigasznak tekintjük. Egyébként, mi vigaszuk lenne az emberileg vigasztalhatatlanoknak? Ki vigasztalná a rég elhunytakat, akik nem érhették meg a remélt szabad birodalmat? Vagy azokat, akik alulmaradtak, akiknek szinte semmit sem adott a sors? De még a sikereseknél is, mennyi kikerülhetetlen szenvedést találunk. Ilyen kérdések láttán kristályosodott ki a történelemben: szükség van a papi hivatalra. A jövőt tekintve sincs semmi kilátás arra, hogy társadalmunkban valaki más átvehetné ezt a feladatot. Csak a vallás és képviselői nyújthatnak itt értelmes feleletet.

A transzcendencia intézményeit azonban főleg belülről fenyegeti veszedelem: könnyen összekeverik magukat a tőlük képviselt üggyel. Ettől a veszélytől a kereszténység sem mentes. Sőt, történelme óvatosságra inti, önkritikára szo-

rítja. Az általános vallástörténelem papi képét ugyanis csak kritikusan alkalmazhatjuk. Ezt igazolja a bibliai szóhasználat is. A Szentírás az egyetlen főpapnak, Jézus Krisztusnak tartja fönn a papi címet. Ő pedig papságát a kereszten tölti be. Istenre utal: önmagát teljesen kiüresíti, hogy így teljesen Isten jele, kiüresedett, kivájt formája legyen. Éppen ezért a keresztény papság ősmintája és maradandó normája a kereszt eseménye.

Ez hat arra, hogy milyen formában kell Jézus Krisztus papságát megjelenítenünk. Külső tekintély vagy világi hatalom – lényegénél fogva – nem alkothatja az újszövetségi papság transzcendenciájának jelét és szerkezetét. A pap mindenekelőtt azzal lesz Isten jele és tanúja a világban, hogy teljesen beleolvad Jézusnak a kereszten magára öltött létformájába. A pap Isten titkának gondnoka. Első helyen tehát a hit embere. A hit itt nemcsak helyes igent jelent a tételekben kifejezett igazságra. Biblikus értelme sokkal átfogóbb: Istenre építeni, benne bízni; helyt állni abban, amit nem látunk; életünk értelmét és mércéit nem a közvetlen biztonságokba helyezni, hanem a reményből meríteni erőt; abból, amit nem tervezhetünk és nem valósíthatunk meg. Az ilyen hit elsősorban imában ölt testet. Ennélfogva a pap első feladata az Isten dicsőítése, az istentisztelet. Az eucharisztia ünneplésében fejezzük ki, hogy életünk nem saját teljesítményünk gyümölcse, hanem létünket s ennek teljességét Istennek köszönhetjük. Itt nyilvánítjuk ki, hogy az emberi lét nem pusztán munka vagy teljesítmény, de nem is fogyasztás: az ünnep és ünneplés adja meg teljességét. Micsoda társadalomkritikai, és mennyire szükséges kijelentés. Nincs emberibb dolog, mint istentiszteletet ünnepelni!

A vallás így egyáltalában nem csak egyéni vigasz. Ilyen értelemben mindig lesz politikai távlata a vallásnak és a papságnak. De ez a politikai dimenzió hozzátartozik a valláshoz, nem kívülről adjuk hozzá. Fontosak a politikai állásfoglalások és ténykedések: de nem ezek miatt van szükség az Egyházra és a papságra. Az Egyház és a papság társadalmi jelentősége nem abban áll, hogy kenetesen elismétli azt, amit már mások valószínűleg jobban elmondtak. A pap főleg avval tölti be társadalmi szerepét, hogy eleget tesz saját, senki másra át nem ruházható feladatának. Azaz beszél az Istenről. A pap éppen avval segíti a laikusokat világi feladataik betöltésében, hogy mint a hit és ima embere, fényt, erőt sugároz feléjük. Ilyen értelemben áll: a papot az emberek szolgálatára rendelték, hogy megfelelhessen Isten előtti feladatainak. Pont manapság ez a legfontosabb szolgálata!

II. A PAP JÉZUS KRISZTUS SZOLGÁJA

A pap Isten szolgálatára van rendelve. Az ő titkai azonban rejtve vannak az emberek előtt. Legfeljebb nyomaikat tapogathatjuk ki. Nem mai, hanem alapvető s örök igazság ez. A papnak tehát – látszólag – „lehetetlen" feladata van. De a keresztény tanítás magja éppen az, hogy Isten megfoghatatlan titka Jézus Krisztusban felfoghatóvá, a mérhetetlen Isten időben és térben mérhető-

vé; a láthatatlan, láthatóvá; a távol eső közelivé lett. Az örök Csendet meghallgatja világunk. Az Írás sok helyen mondja, hogy Isten öröktől elrejtett titka Jézus Krisztusban történelmileg kinyilvánult. S hozzáteszi, hogy Isten titkának kinyilatkozásában az ember titka is végérvényesen nyilvánvalóvá vált. Ezért nevezi magát Jézus egyszerre az örök Atya Fiának és új Ádámnak.

A papi szolgálat krisztológiai alapja

Hitünk alapigazsága, hogy Jézus Krisztus valóságos Isten és valóságos ember. Ez minden egyéb igazságot magában foglal, ebből érthetjük meg a pap küldetését is. Nem részletezhetjük azt a vitát, ami a mai teológiában e körül az alapigazság körül folyik. Egy azonban világos: Ha Jézus Krisztus csak ember s semmi több, akkor csak emberit adhatna nekünk, akkor nem lennénk megváltva a bűntől, a haláltól, mulandóságunktól — azaz tulajdonképpeni emberi nyomorúságainktól. Csak Isten válthat meg bennünket a haláltól. De ha Jézus — a bűnt kivéve — nem lett volna igaz és teljes ember, akkor Isten nem nyúlhatott volna Ôbenne emberségünkhöz; akkor elvont, üres és hiábavaló lenne megváltásunk. Reménységünk alapja csak az egész, a történelem és a hit Jézusa lehet. Az egész Jézus **a titok,** amiről tanúskodnunk kell. Aki ebben ingadozik vagy aki itt mellébeszél, az a kereszténység alapját ingatja. Pont azt homályosítja el, ami a kereszténység igazi világító ereje.

Jézus Krisztus közvetítő Isten és az ember között, az Újszövetség egyetlen papja. Minden papság csak részesedés az Ő papságában. Ma, az előző korokkal szemben, ismét világossá vált, hogy minden megkeresztelt és megbérmált részesedik Jézus Krisztus papságában. Mindannyian együtt alkotják Isten papi népét, amelyben többféle és különböző karizma van. Jézus Krisztus egyetlen papságában való részvétel azonban nem „csak úgy" a mienk, nem „büszkélkedhetünk" vele. Ajándék, amit újra meg újra javunkra írnak. S itt tűnik ki a felszentelt papság feladata. Az Efezusi levél szerint a papok (4,12) feladata, hogy a szenteket „szolgálatuk betöltésére" neveljék. Papként szolgálnak, hogy mások is szolgálhassanak! Szolgálat, amelyet Jézus Krisztus teljhatalmából gyakorolnak. A pap azáltal készíti fel a közösséget a szolgálatra, hogy Jézus Krisztust, mint a közösség alapját és mértékét jeleníti meg.

A papszentelés szentségének lényege az, hogy a pap a kézfeltétel és az imádság által különlegesen hasonul Jézus Krisztushoz s ezáltal rendelődik a szolgálatok szolgálatára, Jézus hivatalos és nyilvános tanújaként. Egyszer s mindenkorra arra képesíti a papot, hogy Jézus Krisztus nevében beszéljen és cselekedjék. Helyesen értelmezve, ez a tétel nem szolgáltat alapot semmiféle klerikális hatalmi törekvésekhez. A beszéd és cselekvés Jézus Krisztus nevében ugyanis megköveteli azt is, hogy az ő módján beszéljünk és cselekedjünk: ne csak hivatalos ténykedésekkel, hanem életünk tanúságával jelenítsük meg őt. Ezen a ponton érintjük a papi szolgálat tulajdonképpeni titkát. A pap Jézus Krisztus felhatalmazott szolgája, legyen egyúttal az ő barátja is . . ." Nem ne-

vezlek többé szolgának benneteket, mert a szolga nem tudja, mit tesz ura. Barátaimnak mondalak benneteket, mert amit hallottam Atyámtól, azt mind tudtul adtam nektek" (Jn 15,15). A barátság Jézus Krisztussal a papi hivatás végső és legmélyebb indítéka, a papi élet tartópillérje. A vele való barátság ad kulcsot az egyik, ma oly sok papot kísértő nehézség megoldására. Szenvednek, mert az a benyomásuk, hogy szolgálatuk szétforgácsolódik, mivel szinte hihetetlenül sok feladat és kötelezettség nehezedik rájuk: a hullámok csaknem összecsapnak a fejük felett. Csak akkor találja meg a pap önazonosságát, ha léte veleje vezeti. Léte pedig Jézus Krisztustól kap egységesítő vonalvezetést, a vele való közösségben, barátságban talál nyugvópontot.

Próbáljuk meg most három szempontból jobban megközelíteni a Jézusért vállalt papi szolgálatot. Sajnos, ismét csak töredékes utalásokkal szolgálhatunk.

A papi szolgálat hármas kifejtése

1. Jézus Isten végérvényes igéje, ő adhat értelmet, irányt, távlatot életünknek. Ennélfogva a Jézusért vállalt papi szolgálat első helyen az i g e s z o l g á l a t a. Mégpedig egészen átfogó értelemben: a prédikáció, a beszélgetés, a betanult előadás és az alkalmi szó, a megszólítás, üdvözlés, s nemcsak amit kiejtünk, hanem az is amit éneklünk: énekek, himnuszok, vallásos dalok. Egyetlen központjuk: Jézust, a megfeszítettet hirdetjük! Igehirdetésünk tartalmát ne saját gondolataink és feltételezéseink alkossák, hanem Jézus Krisztus evangéliuma – úgy, ahogy az írások tanúskodnak róla s továbbadta az egyházi hagyomány.

Kétségtelen, úgy kell hirdetni ezt az evangéliumot, hogy a mai ember megérthesse. Ne akarjunk tehát a fejébe gyömöszölni betanult formulákat, „konzerveket". Legyen élő az evangélium: világítsa meg a mindennapot, vonatkozzék a gyakorlati életre. A mai ember célja, nem pedig mércéje az evangélium hirdetésének. Az evangélium mondjon neki „valamit": döntőt, egyedülállót, nélkülözhetetlent és felülmúlhatatlant. Nem nyirbálhatjuk meg tehát Jézus Krisztus örömhírét a divat szerint. Az ember érdekében törjük át a közhiedelmeket, hogy nagyobb legyen a remény, teljesség és öröm.

Így Isten igéjének szolgálata átültetési folyamat. Akkor sikerül, ha mindenekelőtt saját életünkbe palántáltuk át a keresztény örömhírt. Az igehirdetés „contemplata tradere": saját elmélkedéseink gyümölcseinek továbbadása. Éljünk tehát mi papok Isten igéjének tanulmányozásából és elmélkedéséből. Ma több működési területünkön maradhatunk műkedvelők. Nem lehetünk szakemberek minden fontos kérdésben. De legyünk ezekké, amikor felvilágosítást várnak tőlünk a hitről, s annak életre vonatkozó jelentőségéről. Ehhez pedig nélkülözhetetlen az állandó teológiai továbbképzés. Diaszporánkban helyezzük erre a fő hangsúlyt, elsőbbséget!

2. Isten igéje látható módon jelent meg Jézus Krisztusban. Ezért Jézus Krisztus mint Isten igéje szentség. Isten látható jele és eszköze a világban.

Ennélfogva az evangéliumi szónak újra meg újra láthatóvá kell válnia konkrét jel-cselekedetekben. Így Jézus szolgálata mindig szentségi szolgálat is. A szentségek nem mágikus jelek, hanem a kegyelem látható szavai, a keresztény kiengesztelődés közösséget teremtő formái. Elkísérnek bennünket életünk minden szakaszán s jelen vannak minden döntő fordulópontján. Az ilyen szentségi szolgálat nem üres kultikus szerep: ellenkezőleg, a legteljesebb mértékben emberszolgálat! Ezért a szentségek, főleg az eucharisztia ünneplése a papi szolgálat köz- és csúcspontja.

A múltban gyakran egyoldalúan és elszigetelve állították elénk a papi szolgálatot. Az utolsó Zsinat áttörte ezt a szűk szemléletet. Isten igéjének hirdetéséből és a közösség építéséből indult ki a papi szolgálat értelmezésénél.

Ennélfogva a szentségek ott gyümölcsözőek és ésszerűek, ahol tényleges hitet, reményt és szeretetet ébresztenek. Ezek a gyümölcsök a liturgikus megújulás mércéi is. Félreértenénk a megújulást, ha pusztán a rituális formákból, nem pedig a hit és élet szemszögéből indulnánk ki. Nemhiába mondja a Zsinat: „Keveset használnak a legszebb ceremóniák és a legvirágzóbb egyesületek, ha nem érlelik az emberekben a keresztény hitet." — Másrészt, a szentségek elsődleges célja nem az egyéni áhítat, hanem a közösség hitbeli növekedése. Semmi esetre sem válhatnak tehát a kiszolgáltató pap személyes lelki igényeinek játékszereivé. A liturgia magától érthető emberiességéhez tartozik — a teremtő és alkalmazkodó jelleg mellett — a begyakoroltság is. Senki sem élhet állandóan a „teremtés stresszében". Az embernek szüksége van hagyományokra és szervezetekre is. Unos-untalan emlegetjük, hogy „a szentségek az emberért vannak". Ez az elv nemcsak arra jogosít, hogy feltörjük, ami elkérgesedett. Megkívánja azt is, hogy megőrizzük azt, ami teremtően gazdagít s új szokásokat vezessünk be, amelyek otthont és támaszt teremtenek az embereknek. A liturgia emberiességéhez tartozik az is, hogy az emberek otthonosan mozogjanak benne.

3. Jézus Krisztus nemcsak Isten végérvényes szava s eszkatologikus szentsége. Pásztor is, aki utánamegy az elveszett báránynak, összegyűjti a szétszórtakat. Jézus Krisztus szolgálata ennélfogva pásztori szolgálat is. Jézus eszkatologikusan akarta összegyűjteni Isten népét. Békét teremtett a kereszten Isten és az ember, valamint az emberek között. Így a zsidók és pogányok, minden népek és nemzetek, fajok és osztályok egyháza elővételezi az eszkatologikus békét, jele és eszköze az egész emberiség egységének. Az Egyház természetszerűen a helyi közösségben valósul meg. Ez nemcsak szelete és közigazgatási egysége, hanem megvalósulása és képviselete az Egyháznak. Tulajdonképpen Egyház az adott helyen, amelyben az egyes keresztények ténylegesen megtapasztalhatják a keresztény megváltás valóságát, Krisztus megváltó művét. Ezért, ha Jézus Krisztust szolgáljuk, az Egyházat és a közösséget építjük.

A pap különleges megbízatást kapott erre a pásztori szolgálatra. A jó Pásztor módjára, aki életét adja juhaiért, összegyűjti, vezeti és irányítja a nyájat. Éreztetnie kell, hogy Isten Jézus Krisztusban föltétel nélkül elfogad minden embert. Ezért teremtse meg a testvériség olyan terét és az emberiesség olyan szakaszát, amely értékeli mindenki adottságát és feladatát. Fedezze fel és élesztgesse a különböző karizmákat. Biztassa, hagyjon nekik teret, építse be őket a közösségbe. A pap tehát lelkipásztori szolgálatot is végez, a szó eredeti értelmében.

A közösség vezetésében gyakorolt lelkipásztori szolgálat több tehát a puszta szervezésnél és ügyintézésnél. A közösség vezetése lelki szolgálattétel. Megvalósul, amikor Isten szavát hirdetjük, a szentségeket, s főleg az eucharisztiát, mint az egység szentségét ünnepeljük. Nem utolsó sorban pedig személyes tanúságtétellel. Mert az emberbarát Isten, emberi közvetítéssel, az emberek egész életstílusával akar közöttünk lenni. Egész embert és sajátos életstílust kíván tehát a jó Pásztort követő lelkipásztori szolgálat. Olyat, amely egyszerű, szerény, igénytelen, nyílt, hozzáférhető, testvéri, kész párbeszédre és közvetítésre, megbocsátásra képes. Másrészt viszont határozott, világos, egyértelmű. Örömmel vesse a pap magát munkába, vállalja a felelősséget, s legyen az embervezetés művészetének mestere.

Egyetlen mondatban összefoglalva: pap annyit jelent mint plébánosnak lenni.

Kiút a paphiányból?

Az utóbbi meghatározás feltárja a jelen krízis egész kiterjedését. Tudjuk, hogy már ma, de főleg a közeljövőben sokkal több plébániánk lesz mint plébánosunk. De a plébánia plébános nélkül ellentmondás. Mert a keresztény közösség lényege igényli, hogy valaki ellássa azt a hivatalt, amely szolgálatai betöltésére neveli. Központjában az eucharisztia áll: lényegében tehát eucharisztikus közösség. Az egység eucharisztikus szentsége azonban nem létezhet az egységet szolgáló pap nélkül. Nehéz helyzetünkben számos laikus munkatársra találtunk. Nélkülük nem végezhetjük, s nem is kívánjuk végezni szolgálatunkat. Mégis, ezek a munkatársak csak átmeneti „pappótlékok". Sajátos küldetésükre akkor is szükség van, ha elegendő a pap. Következmény: a paphiányt csak papok szüntethetik meg. Hosszútávon egyetlen elgondolás sem segít, ha megfeledkezik az ügy velejéről. Ahelyett, hogy megoldanák a krízist, csak súlyosbítják.

Tudom, hogy rendkívüli esetekben (pl. betegségben) a szentmisén kívül is áldozhatunk. De nem használjuk rosszul ezt az elvet, amikor rendszeresítjük a szentáldozást az ún. papnélküli vasárnapi igeliturgián és áldozási istentiszteleten? Nem esünk vissza a régi hibába, amikor oly könnyen és rendszeresen áldoztattunk a szentmisén kívül? Nem kellene nyíltabban megvitatni az ún. „viri probati" papszentelését, akik joggal lehetnének plébánosok? — Ez a kérdés újabb problémákat vet fel: házas férfiak szentelése nem oldana meg minden problémát. Az alapkérdés nem az, hogy a klérus házas vagy nőtlen legyen-e,

hanem a papi szolgálatnak megfelelő lelkiség, életforma. A mondottak alapján ugyanis a pap igeszolgálattal, a szentségek kiszolgálásával és lelkipásztorkodással jeleníti meg Jézus Krisztust. Nem válhat tehát hivatalnokká. Teljesen fel kell olvadnia Jézus életformájában, hogy egészen Jézus lelkéből élhessen, ebben cselekedhessen. Üresítse ki önmagát, hogy egészen Jézus Lelke tölthesse be, aki rajta keresztül próbálja megjeleníteni, itt és most, Jézus Krisztus személyét és művét.

III. PAP A LÉLEK KÖZVETÍTŐJE

Egyesek talán azt várják, hogy ebben a harmadik részben, Isten és Jézus Krisztus után, az Egyházról beszéljek. De furcsa és újszerű háromságtan az, amelyik Istent-Krisztust-Egyházat hirdet. Neoplatonikus éonspekulációhoz hasonlítana, nempedig az igazi krisztusi háromságos hitvalláshoz. Az Apostoli Hitvallásban az Egyház a harmadik helyen áll ugyan, de a Szentléleknek alárendelt. Az egyház ugyanis csak hely, tér, szentségi jel, amely Jézus Krisztust a Szentlélekben maradva a történelemben és a világban megjeleníti. Az Egyház tehát nem csupán szervezet, rendszer, vallásos szolgáltatás vagy szociális igényeket kielégítő teljesítmény-vállalat, sem pedig pusztán hivatali intézmény, illetve hatóság. Bibliai nyelven: Isten épülete a Szentlélekben. Dogmatikailag pedig: A Lélek szentsége. S ez a megfogalmazás alapvető jelentőségű a papi szolgálat megértéséhez. Kiemeli, hogy a pap szolgálata az Egyházért és az Egyházban lelki szolgálat. Ismét három szempontból vizsgáljuk meg a papi hivatal lelki dimenzióját.

A pap lelki ember

A papi hivatal lelki dimenziójának első követelménye: legyen a pap lelki ember. A papszenteléskor, ima és kézföltétel által különös módon részesedik a Szentlélekben. Régóta „lelkésznek" nevezik. S mit jelent az, hogy lelki ember? Nem pusztán bensőséges ember. A Biblia ugyanis nem különbözteti meg platonikus értelemben a külsőt a belsőtől, a testet a lélektől. A határmezsgye nem a külső és belső, hanem Isten és az ember, a Teremtő és teremtmény között van. A látható, megvalósítható, kitervezhető a lelki ember számára nem az egyedüli valóság. Helyet ad Isten lelke előre el nem tervezhető működésének. Isten kifürkészhetetlen Lelkéből él. A hitből, reményből és szeretetből vállalja életét. Bízik az ima, az isteni ige és a szentségek ünneplésének erejében. S végül, nem utolsó helyen, hisz az áldozat, a lemondás és a szenvedés jelentőségében.

A hitből merítő, reményre építő és szeretetben tevékeny lelki élet első megnyilvánulása: az evangéliumi tanácsok szerint igazodik. Egészen ráhangolja magát Isten Lelkének vezetésére. Ennek látható jeleként lemond a házasságról és a meghitt családi életről, az anyagi javakba vetett biztonságról s a külső hatalomról, tekintélyről. Az evangéliumi tanácsok szerinti élet az Isten és az emberek szolgálatára megnyíló keresztény szabadság jele. Az ilyen lelki élet nagy mértékben illik a papi szolgálathoz. A keresztény papság jövőjét is dön-

tően meghatározza, hogy sikerül-e több megértést ébreszteni erre a lelki életformára. A jövő útja nem a helytelenül értelmezett szabadság (szabadosság), hanem az evangélium gyökeres vállalása.

Csak ebben az összefüggésben vitathatjuk meg szakszerűen a papi nőtlenség problémáját. Három pontot kell kiemelni. Először: Nem manicheista leértékelése a szexualitásnak és házasságnak, ha valaki nagyobb cél érdekében — amire egész életét áldozza — szabadon a nőtlenséget vállalja. Ezen a természetes alapon, igazi emberi lehetőségen nyugszik az Isten országáért vállalt nőtlenség. Jóllehet ez utóbbi egészen új indítékokat is szolgáltat. Másodszor: az ilyen nőtlenség nagyon illik a szolgálati papsághoz. Kifejezésre juttatja az evangélium hirdetéséhez előírt védtelenséget, illetve a Jézus és közössége iránti szolgálatkészséget, szabadságot. Megfelel Jézus életformájának. Főként kereszten vállalt önátadásának, ami jelenvalóvá lesz a szentmisében a pap szolgálata által. Harmadszor: A papi szolgálattal járó lelki életformát nem csak a nőtlenség fejezheti ki. A papi szolgálattól különböző, sajátos karizma ez. Teológiailag nem bizonyítható, hogy a kettő szükségszerűen és elválaszthatatlanul összefügg. Az Újszövetség pasztorális leveleit — kétségtelenül — házas közösségi vezetőknek írták.

Ezért nem kockáztathatjuk sem a közösség sem a papság üdvét fenkölt, de mégsem a legmagasabb javakért. Ez nem felhívás a leépítésre. A Lélekbe vetett bizalomhoz tartozik az is, hogy elfogadjuk: a vezetés megnyilatkozik az Egyház tényleges helyzetében. Ügyeljünk tehát a különböző evangéliumi tanácsokra, a lelki élet sokféle formájára és a különböző evangéliumi tanácsok benső összetartozására. A nőtlenség ugyanis csak akkor lesz emberileg teljes és keresztényileg hiteles, ha összefüggésben marad a lelki élettel.

A gyakorlatban: az evangéliumért vállalt nőtlen életforma lelki közösséget kíván. Ezért foglalnak el ma oly fontos szerepet a papok közötti kölcsönös kapcsolat és a papi közösségek változatos formái. Főleg a fiatalabb nemzedék keresi ezeket. Gyakran éheznek az evangélium szerinti lelki élet hiteles módjaira. Az üres és tartalmatlan, elpolgáriasodott civilizáció helyett mindinkább keresnek valami más lehetőséget. Evvel a háttérrel kellene újból megvitatnunk a papsághoz illő lelki életformát.

H. U. v. Balthasar mondatával szeretném zárni ezt a részt: „Lehetséges, hogy a jövő Egyházában a nőtlen papok kisebbségben lesznek. Elképzelhető. Azonban az is megtörténhet, hogy ezeknek a keveseknek példája új világosságot támaszt az Egyházban ennek az életformának helyességéről és nélkülözhetetlenségéről. Megeshet, hogy egy ideig éhezünk és szomjúhozunk. Azonban éppen ez ébreszt új hivatásokat, helyesebben: új nagylelkűséget, hogy felelhessünk a soha nem hiányzó hívásokra."

Pap a világ embere

A papi szolgálat lelki dimenziójának második szempontja, hogy a pap lelki ember, de egyszersmind világi is. Meghökkent ez a kijelentés? A Biblia sze-

rint azonban Isten lelke átfogóbb és nagyobb az Egyháznál. Nem zárhatjuk be a templom falai közé. Ott fúj, ahol akar: mindenütt működik az egész teremtésben s történelemben. A Római levél 8. fejezete szerint az egész természet sóvárog és vágyódik, s a teljes emberi történelmet a szabadság jövendő országa felé vezeti a Lélek. A „névtelen keresztény" kifejezés ugyan nem találó, a mögötte rejlő igazság azonban tagadhatatlan. Ezért a lelki ember nem vonulhat vissza kamrájának csendjébe, figyelnie kell az idők jelére. Ügyeljen a világ hamis profétáira is, hogy a kor kérdésein keresztül jobban megérthesse az evangéliumot s a tényleges helyzetnek megfelelően hirdesse.

A pap missziója tehát nemcsak az Egyháznak szól. Benne, vele és belőle a világhoz is van küldetése. Félreértenénk a pap megbízatását, ha azt gondolnánk, hogy elég – üggyel-bajjal – megőrizni a meglevőt.

Engedjük, hogy szívünkben visszhangra találjon a fiatalság s az ún. távolesők keresése. Ilyen értelemben a bevetés az emberhez méltóbb rendért és társadalmi igazságosságért a papi küldetés része. A régi szerzetesszabályt: „Ora et labora", Roger Schützcel ma „Harc és szemlélődés"-nek fordíthatjuk.

A pap egyházi mivolta

Ez a pap lelki dimenziójának harmadik szempontja. Az Egyház a Lélek helye és szentsége, ezért a papi hivatal lelki jellege egyháziasságot kíván a paptól. Ha az Egyház a Szentlélek szentsége, akkor nem a pap énje, véleményei, szándékai, érdekei és igényei, hanem az egész egyházi hitközösség nagy „mi"-je a Szentlélek helye és eszköze. Jézus Krisztus Lelke teszi a közösséget az Ő testévé, amelyben minden tag rászorul a többire. Ezért szent Pál szerint a Lélek valódi működésének, valamint a szellemek megkülönböztetésének mércéje éppen az, hogy szolgálja-e az egység építését vagy viszályt, esetleg állandó ellentétet támaszt. Főleg a papra áll: „Ne szakítsátok szét az egység kötelékét." Csak a püspök vezetése alatt álló papi közösségben lehetséges a papi szolgálat.

A közösségvállalás azonban nem kritikátlan, fejbólogató, elvtelen alkalmazkodás. Éppen, mert az Egyház a Szentlélek szentsége, helye van a jogos kritikának. Ugyanis a „szentség" nem egyenlő magával a megszentelő Lélekkel. Szentek és bűnösök együtt élnek benne a világ végéig, mi is hozzá tartozhatunk. Egészséges feszültség nyilatkozik meg az Egyház látható, intézményes oldala és lelki dimenziója között. Úton van, s csak az idők végén teljesedik be. Ezért teológiailag és lélektanilag lehetetlen, hogy korlátlanul, mindenben és mindenkivel azonosulhassunk az adott Egyházban. A tényleges kapcsolat lehetővé, sőt szükségessé is teszi a kritikát az Egyházban. Szaván fogja s mércéjét, Jézus Lelkét állítja eléje. Így jártak el a nagy szentek.

A szervezetekkel szembeni egészséges kritikával párosuljon azonban az egyéni szubjektivitásunk iránti bizalmatlanság is. Csak akkor haladhatunk a tárgyilagosságban, ha engedjük, hogy minket is rostáljanak meg egy nagyobb összefüggésben. Egyháziak vagyunk, ha őszintén helyezzük magunkat az Egyház egészébe: saját szerepünknek valós értéket tulajdonítunk. Azaz felfogásunkat nem abszolutizáljuk, hanem hallgatjuk a másik szavát is, s nem vágjuk

el önkényesen a beszédfonalát. Az egyháziasság lényegénél fogva feszültséggel jár.

Ha az egész Egyházat s benne az egyesek létét útnak, folyamatnak fogjuk fel, akkor egyaránt ki van zárva az előremenekülés egy utópikus eszmei egyházba és a visszamenekülés az egészségesnek vélt hagyomány eldorádójába. A Lélek az Egyház minden szakaszában működik. Ma, a jelen Egyházában is, minden probléma és ellentét mellett. Ezért maga az egyházi hagyomány is folyamat. Nem végződik egy pontban pl. X. vagy XII. Piusszal, ahogy egyesek gondolják. Sem az Újszövetséggel, illetve a konstantini időkkel, ahogy mások vélik. Mind a szélsőséges tradicionalisták, mind pedig a szertelen progresszisták tévednek egyházképükben s az egyházi hagyomány értelmezésében. Tartsunk ki a ma Egyháza mellett, annak minden megoldatlan problémája s szinte kibírhatatlan feszültsége ellenére. Ehhez a valós Egyházhoz szól papi szolgálatunk. Ennek a tényleges Egyháznak szól a jövő ígérete.

Reménykedő tekintet

Mindez reményteljes szemlélethez vezet bennünket. De nem jelenti, hogy a bevezetőben említett problémákat egyszerűen eltussoljuk. A remény nem olcsó optimizmus. A remény helytáll a problémákban és megpróbáltatásokban. Remélhetőleg észrevettük fejtegetésünk folyamán, hogy a krízis tagadhatatlan nyomai mellett, számos és többrétű a remény jele is. Újra feléledt az élet értelmének s Istennek keresése, hatalmas a vágy Jézus után, feltűntek a lelki megújulás különböző útjai. Úgy látszik, túljutottunk már az utóbbi évek egyoldalúan szociológizáló és politizáló szempontjain. Halmozódnak az ismérvek, hogy hamarosan nem panaszkodhatunk: kevés a vallási érdeklődés. A kérdés inkább az: képesek az egyházak hiteles és meggyőző feleletet adni ezekre az újraéledt vallási kérdésekre? Képesek gyümölcsöztetni a lelki megújulást? Ezen feladatok megoldásánál kell helytállnia az egyházi tisztségeknek a közeljövőben.

Tévedés lenne azonban azt hinni, hogy a megoldást csak a régi álláspontokhoz való ragaszkodás, illetve a változások mellőzése hozza meg. Egyaránt szükség lesz cselekvésre és elmélkedésre. Az új lelkipásztori feladat értelmi és lelki éberséget követel: bátorságot, lelkipásztori „hatodik érzéket" és képzelőerőt új, eddig szokatlan kérdések boncolgatásához. Mindenekelőtt részesítsük előnyben az evangélium kérdéseit és feleleteit a módszertani, szabályzati és szervezési kérdésekkel szemben. Ha ez sikerül Isten kegyelméből, akkor előfordulhat, hogy a kevés pap tanúsága ismét sokakat meggyőz: Van jövője a papi hivatásnak, érdemes vállalni, éppen azért, mivel egész embert követel! Isten Jézus Krisztusban kinyilvánított titka — az Egyházban működő Lélek erejével — ma is hatalommal teli jelenlét a világban az emberiség javára. Hálásak lehetünk, hogy szolgáinak és gondnokainak hívott bennünket.

(Geist und Leben, 51, 1978)

Teleki Béla

PAP AZ ÉLET KOHÓJÁBAN

„Hagyjanak már békében, — fakadt ki az egyik jó öreg papunk a rekollekción. Miért vannak annyira elkeveredve a laikusok apostolkodásával? Nem a fiatal papok találták fel a spanyolviaszt. Amikor én fiatal voltam, milyen gazdag laikus apostolkodás folyt? Tessék csak a céhek, egyletek, társulatok és a Katolikus Akció munkájára gondolni. Milyen nagyszabású közreműködés folyt papok és laikusok között. Gondoljanak csak P. Banghára, P. Böle Kornélra, hogy ne soroljam tovább, és látni fogják azokat a laikus szervezeteket, amelyek ezen nevek hallatára felcsillannak".

Úgy tűnik, mintha paptestvérünknek igaza lenne. Ha valaki a század eleji egyházunkat úgy képzelné el, hogy a papság az anyamadár szerepét töltötte be, a laikusok viszont a magatehetetlen kisverebek voltak, akik csak sárga csőrüket tátogatták a lelkipásztorok felé, mondom, ha valaki ilyen egyházképpel rendelkezne, bizonnyal nagy tévedésben élne. Viszont azt sem zárhatjuk ki, hogy a múlt papképének is erős a társadalmi és egyháztörténeti színezete.

Sarkítva mondhatnánk, hogy a régi világ a sok kiskirály hatalmának jegyében mozgott. Akarva, akaratlanul a papra is ráragadt ez a korszellem, bizonyos értelemben „egyeduralkodó" volt a maga „kiskirályságában", a plébánián. Még napjainkban is hallhatjuk elvétve: A plébániámon én vagyok a püspök és a pápa! (Ezt a kijelentést persze lehet jól is értelmezni.) Emellett a püspökről és papról csak nagy tisztelettel, szuperlativuszban lehetett beszélni: túlhangsúlyozták méltóságát, rangját és hatalmát. Főtisztelendő, méltóságos, kegyelmes úr, milyen furcsán csengnek ezek a címek. Elméletileg, de különösen gyakorlatban kiegyenlítődött a pap és az egyház fogalma. Kishíján érvényes volt itt is: Az egyház, én vagyok! A laikusok kik voltak? A „híveim", amelynek érdekes mellékzöngéje is lehetett: a pap hívei. Többé-kevésbé a gondozottak, az ellátottak, még az egyletekben és társulatokban is.

Ha most azt állítanánk, hogy a múlt rossz volt, viszont az, amit a jelen társadalmi és egyházi hullámzás hoz magával ez „a helyes", nem sokra mennénk. Az Egyház élt a múltban is! Ugyanakkor viszont, ha visszaszeretnénk varázsolni a múltat, talán nem tennénk jó szolgálatot a ma Egyházának. Mit tegyünk tehát?

Tanulmányunkban tépelődünk, keresünk. Vizsgáljunk meg néhány világi és egyházi változást és ezek hatását a pap egyéniségére, majd kutatjuk annak lehetőségét, hogy a pap pap maradhasson a változások közepette. Ha nem is fedünk fel kimerítő és mindenkit megnyugtató válaszokat, mégis — Mesterünk ígérete szerint — „aki keres, talál" (Lk 11,10).

1. Változások sodrásában

A pap életét minden korban befolyásolták és részben meg is határozták, többek között, a „társadalmi környezet" és változásai, valamint az Egyház ren-

delkezései. Természetesen az utóbbiak sem keletkeznek légüres térben, hanem a mindennapi élet ernyője alatt születnek.

a) Társadalmi változások

A múlt vagy múló társadalom egyik tartópillére a tekintély túlhangsúlyozása. A király, főúr, pap, családfő ..., az adott társadalmi szerephez kötött és velük megjelenő tekintélyek. Az a puszta tény elégséges volt, hogy egy férfi reverendát viselt s már örvendhetett is a köztiszteletnek. „Amit én mondtam, az szent volt" — közölte egy kilencvenéves lelkész. Egyébként is a plébánost tekintették a falu, sőt a város legtanultabb emberének. Ez a tény is mások fölé emelte őt.

Napjainkban a tekintély vajúdik és egyáltalán nem egyértelmű. Azért ma is létezik, mert nélküle nincs társadalmi élet. Esetleg a formája, színe más. Így az uralkodási formák demokratizálódnak, a pap, a családfő, szülő tekintélye pedig elbizonytalanodott és igen gyakran legalább is megkérdőjelezett. A pap szerepének jelentősége nem magától értetődő. Községében nem ő a legtanultabb ember, vagy ha tényleg még az is lenne, a teológiai tudományok sokhelyütt leértékelődtek. Papjaink tekintélyi minősége nem biztosít szilárd létalapot. Ehelyett elbizonytalanodottak, sokszor a mellőzöttség, jelentéktelenség, sőt megalázottság érzésével vergődnek.

A régi, átfogó közösségi keretek (falu, egyházközség, család) széthullottak a társadalmi változások hullámcsapásai alatt. Nem ritkán maga a közösség is megszünt. Helyét elfoglalta „a tömeg". Gondoljunk pl. a faluközösségekre, ahol mindenkit ismertek vagy a nagycsaládokra, ahol több generáció támaszkodhatott egymásra. Egy faluban lakni, egy nagycsaládhoz tartozni önbizalmat adó dicsőség volt. Néha még gazdasági erőt is jelentett. Ezzel szemben falvaink sokszor csak a népsokaság lakóhelyei. Családjaink tömeglakásokban élnek. A közösség hiánycikk, tünete az elmagányosodás. Sajnos, általában. Helyenként a papot hatványozottan terheli: kiegészül elzártsággal, kizártsággal és megbélyegzettséggel. Nagyon magára maradt tehát a pap is.

Igaz, az elmagányosodás nyomába lopakodott serényen a reménysugár: a közösségi formák és közösségi életstílus keresése. A pap viszont úgy véli, ő mindig a közösség embere volt. Működési területe is „az egyházközség". Azért hívták így, mert benne élt az egyházi közösség. Talán éppen ezért, s részben a „nehézkesség törvénye" kapcsán, a feltűnő új formák és közösségi kezdeményezések (bázisközösségek, családfürtök, lelkipásztori tanácsok; liturgikus, kateketikai s más bizottságok) elbizonytalanítják. Miért nem jó az eddigi forma és stílus? — kérdezi. Talán rossz a kérdés. Létezik egyáltalán vagy legalább is jelent valamit „az eddigi"? Okos, ha a fejlődés útjába állok? Egyáltalán, vissza lehet vagy szabad fordítani a történelem kerekét?

Helyzetünket csak nehezíti a világméretű p a p h i á n y ténye. Csomó elégedetlenségre ad okot a papok soraiban is: „Nem győzöm a munkát. Két plébániát plusz vikáriával ellátni emberfeletti" – halljuk a panaszt. „Nincs időm elmélkedésre, továbbtanulásra, olvasni is képtelen vagyok" – kesereg a másik. „Kénytelen vagyok a liturgikus funkciók elvégzésére szorítkozni, de még arra sem készülhetek fel illendően" – mondja a harmadik. Hallottam már pánikszerű kifakadást is: „Nem sokára becsukhatjuk a templomokat, nem lesz pap, aki ellássa a híveket". Egy bizonyos: szorongat a paphiány! Vagy ez csak az egyik nézőpont? Nem mondhatjuk-e úgy is, hogy a paphiány új távlatokat és lehetőségeket kínál fel, nyitogatja papjaink szemét? Közelebb kényszerít bennünket az ősegyház életformájához, ahol a hívek nemcsak ellátottak, hanem ellátók is!

b) Egyházi rendszabályok

Egyházunk mindig az adott világban élt és igyekezett, több-kevesebb sikerrel, lépést tartani a fejlődéssel. Ma sem óhajt a társadalmi valóság után kullogni, de főképp nem szeretne kimaradni a társadalmi tényezők névsorából. Ezért igyekszik beágyazni a krisztusi valóságokat a konkrét, társadalmilag is meghatározott életfolyamba. Az egyházi rendszabályozások is ide tartoznak. Habár kiválthatják a „még ez is" élményét. Azaz, az egyházi előírások megzavarhatják papjainkat és erősíthetik a társadalmilag előidézett bizonytalanságukat.

Pl. hogyan találja fel magát a pap „a h í v e k k ö z ö s s é g é b e n" (c. 517/1), ami az új kódex (egyházi törvénykönyv –1983) szerint nem más, mint a plébánia. Nem „területi vagy kormányzati egységről" van most szó mint eddig; a híveket hangsúlyozzuk, azoknak is a közösségét. Mi a szerepköre ebben a plébánosnak? Egyáltalán mit jelent az, hogy „plébános"? Igaz ugyan, hogy a „hívek közösségéért" elsősorban a felszentelt pap vagy papi közösség „felelős a püspök előtt" (uo.), de „plébános" lehet a diakónus vagy laikus személy, illetve diakónusok vagy laikusok csoportja is (c. 517/2). Ami elgondolkodtat, mindezek az „Egyház nevében végzik feladatukat" (c. 1282). Hol van tehát a felszenteltek sajátságos helye?

Valamikor a plébánia a pap hivatala, működési területe volt. Az új kódex a hívek tevékeny közösségeként látja a plébániát.

Eddig a lelkész volt a pap, próféta és kormányzó, ma már egészen világos és vitathatatlan, hogy a h í v e k i s részesültek Krisztus papi, prófétai és kormányzói hatalmából (c. 204/1). Érthető a zavar a pap lelkében. A régi egyházképben ugyanis „terelgetnie kellett a nyáját", az új megközelítés szerint, a pásztor és a nyáj kapcsolata a közreműködés (c. 209). Nincs alá- és felérendeltség, a hívek helye ott van a „felszentelt szolgák" mellett „az egyházi szolgálatoknál és feladatoknál" (c. 228), olyannyira, hogy egyházkormányzati és juriszdikciós megbízatásokat is végezhetnek (c. 129). Nem áll ez közelebb a

szentírási pásztor-nyáj képhez, ahol a pásztor nem hajtotta, hanem vezette nyáját, előljárt, és ahol együtt jártak, együtt keresték a legelőt (Jn 10,1-16). Így talán érthető is, hogy a felszentelt pap kötelessége: teljesítse tanítói, megszentelői és kormányzói feladatát a diakónusokkal és laikusokkal karöltve (c. 519). Sőt mindenben kérje és vegye igénybe a laikusok közreműködését (c. 529). Nem széphangzású húrok pengetéséről van itt szó, hisz a Kódex előrelátja azon papok más beosztásba helyezését, akiknek nem sikerül a hívekkel együtt lelkipásztorkodni (c. 1741, 4°).

Az 1918-as Kódex még eltiltotta a laikusokat az igehirdetéstől (c. 1342/2), hisz ez kifejezetten papi hivatal. Az új kódex itt is módosít: l a i k u s o k i s p r é d i k á l h a t n a k, tarthatnak homíliát (c. 766)! Emellett, régen „joggal" tartotta magát a plébános szinte kizárólagos vallási nevelőnek. Itt is megrendülhet biztonságérzete, mert a Kódex kihangsúlyozza, hogy „a szent tudományokat laikusok is taníthatják" (c. 229), a hitoktatás viszont kötelessége a szülőknek és más laikusoknak (c. 772/2). Igaz, hogy ez nem ellenkezik, sőt nagyon is megegyezik az Egyház ősi tanításával és hagyományos gyakorlatával, de fejlődésének ezelőtti lépcsőfokán az intézményesítés szeleitől feszült az Egyház bárkájának vitorlája. Pedagógiailag is előnyös, ha a katekézist nem süllyesztjük le az iskolai tantárgy szintjére, mert többről van szó: a krisztusi életet kell elsajátítaniuk a hittanosoknak.

Papjaink felségterülete volt a l i t u r g i a. Ez a talaj is mintha kicsúszott volna lábuk alól, mert a megszentelés a „többi híveknek", „különösen a szülőknek is feladata (c. 835). Liturgiai ünnepléseken elnökölhetnek lektorok, akolítták vagy más laikusok: vezethetik az igeliturgiát vagy más imádságos összejövetelt, keresztelhetnek és áldoztathatnak (c. 230), szentségkitételt és szentségbetételt végezhetnek (c. 943), házasságra készíthetik a fiatalokat, sőt az Egyház nevében asszisztálhatnak a házasságkötésnél (c. 1112), betegekhez vihetik a szent útravalót (c. 911/2) és egyes szentelményeket is kioszthatnak (c. 1168), pl. temethetnek. Az sem könnyít az elbizonytalanodott papon, hogy a laikusok mindezt „csak a püspök megbízásából tehetik", hisz a pap is a püspök nevében és képviseletében működik (c. 519). Ugyanakkor mekkora előnyt jelenthet az Isten Népe számára ez a lehetőség, különösen a paphiány érájában. A keresztség erejével mindannyian „Jézus Krisztusban élünk" (Róm 8,1). Krisztus tehát a minden keresztényben működő pap. A pap és hivő „gyümölcse a megszentelődés" (Róm 6,23), aminek eszköze és gyakorlása az istentisztelet, liturgia. Mindezt elég világosan tudjuk s a társadalmi változások és a nyomukban járó egyházi rendelkezések mégis nyugtalaníthatnak, bizonytalanná tehetnek.

2. Kiváltott aggályaink

Ahhoz, hogy jobban megértsük önmagunkat, a papot, használhat, ha áttekintjük, hogyan fogalmazódnak meg félelmeink, aggályaink, hogyan mondjuk

ki bizonytalanságunkat, vagyis: hogyan fől papi mivoltunk az élet kohójában. Öltöztessék be a szó köntösébe saját érzelmeiket maguk a papok. Halljunk néhányat.

„Nincs időm lelkipásztorkodni, az emberekkel foglalkozni – sírja el bánatát három falu egyetlen papja. Az egyik sekrestyésem szememre is vetette: Furcsa figura maga! Pontosan érkezik, gyóntat, misézik és elrohan. Igaza van. Nincs időm az emberekkel beszélgetni. Miért nem igénylem a civil segítséget? – F é l e k ! Azt hiszem könnyebb, ha magam vagyok a plébános".

Természetesen minden újtól és újszerűtől félünk. Normális emberi reakció ez, talán önvédelem is. Ki kellene lépnünk abból, amiben jól, biztonságosan éreztük magunkat, aminek kimenetele is megszokott. Kezdjek valami újat, amiről nem tudom, képes vagyok-e rá, mi lesz az eredménye?! Ez igazán hősiesség. Lehet, hogy ez a félelem késztet, hogy bástyázzam el magam „hivatali teendőim" mögé: pontosság, mise, rohanás. Más kérdés: könnyebb lenne egyedül? Embere válogatja. Egy bizonyos: az ősi népi bölcsesség szerint „Több fej, többet tud; több szem, többet lát; több kéz, többet bír!" Talán még az sem lenne baj, ha úgy tekintenél a laikusokra, mint saját szemeidre, kezeidre. Általuk többet látsz és több helyre elérsz!

„Az Egyház mi vagyunk címszó alatt sok minden megváltozott. A plébánián önkéntes kisegítőként vagy állandó munkaerőként működnek laikusok. Nekik imponál, de engem zavar. Ha ők mindent elvégezhetnek, mi az én feladatom? K i v a g y o k é n , a plébános? Kártyavárként omoltak össze régi elképzeléseim papi mivoltomról. Hogy érzem magam? Ez senkit sem érdekel!" – önti ki lelkét egy paptestvér.

Milyenek voltak az „összeomlott" elképzelések? Ha csak a társadalmilag meghatározottak mutatkoztak szükségtelennek, hálát is adhatunk érte Urunknak. Kár lenne viszont, ha a Krisztus mintájára alakított papkép is a „kártyaromok" alá kerülne. Talán megkérdezhetnénk önmagunkat: Érdekel-e paptestvérem lelki világa? És a velünk együttműködő laikusok? Hogy érzik ők magukat? A válasz keresésénél segíthet a következő néhány kijelentés: Plébánosom nem fogad el. A papok nem adnak szabad kezet a munkában. Semmiben sem kapok tanácsot, de miután valamit megcsináltam, következik az éles kritika. Nem, nem szenteltetem magam diakónussá, mert hiányzik a testvéri lelkület a papságnál.

„Ha már segíteni akarnak a laikusok – mondja egy másik pap –, miért nem állnak közénk. Vállalják a nap hevét is! Könnyű siker a vasárnapi misén megragadni a híveket ‚gyönyörű' beszéddel. Bizony, rajtakaptam magam, hogy i r i g y l e m ő k e t . Az az érzésem, jobban kedveli a nép a laikus munkatársakat, mint papjait. Állítólag szebben keresztelnek és szebben prédikálnak. Lehet, hogy én már belefáradtam. Azt is furcsálom, hogy a laikusok mindent megtehetnek, de meg is házasodhatnak. Hát csak a celibátus tesz engem pappá?"

Még, ha feltételeznénk, hogy a laikusok „csak segítenek", nem jobb, ha valamiben közreműködnek, mintha csak vezettetik magukat? De talán mégis helyesebb másként vélekedni a laikusokról, hisz krisztusi és egyházi megbízatásuk, küldetésük van az apostolkodásra. Azt sem tévesztheti a pap szem elől, hogy a celibátus mellett a szentmise bemutatása és a szentségek kiosztása is elsődleges papi feladata.

„Olyan vagyok, mint a b á b j á t é k o s. Könyörgöm a laikusoknak, hogy tegyék meg ezt, vagy azt. Míg valakit megkérek, helyesebben, finoman kényszerítek, addigra régen elvégezhettem volna a feladatot. Könnyű volt paposkodni a korintusi egyházban (1Kor 12,13-14): a Lélek megadta a karizmákat s a hívek maguktól működtek. Különben is régen minden egyszerűbb volt. Évente egyszer összehívtam a képviselőket, eléjük terjesztettem terveimet s ők bólintottak. Be volt fejezve. Ma pedig temérdek idő rámegy a tanácskozásra" — mondja ki a véleményét egy lelkész.

A korintusi hívek karizmáit valakinek csatornázni is kellett. Természetesen az emberekkel együttműködni: a Szentlélek adományait fölfedezni, összefogni és a cél felé lendíteni külön művészet. Lehet, hogy ezt nem tanultuk meg, vagy nem sok figyelmet szenteltünk neki. Nem tanulhatnánk egy kicsit Jézustól?

„Káplán helyett — vall a következő plébános — laikus teológust nevezett ki mellém püspököm. H á l á s v a g y o k érte, mert sok mindent jobban elvégez, mint volt káplánjaim. Az igazság viszont az, hogy ő végzi a szebb munkát: foglalkozik a gyerekekkel, látogatja a családokat és betegeket, fogadja a híveket és végzi a lelkipásztori beszélgetést. Az enyém a mise, gyóntatás, temetés. Püspököm neki nem engedélyezte, pedig a szomszéd plébánián már laikus temet."

Lassan érünk messzire! Érnem kell nekem, a plébánosnak, de a hivő közösségnek is. Sőt a népi bölcsesség szerint: a helyzet is érik! Másrészt, tényleg karöltve dolgozom-e laikus munkatársaimmal? Miért nem a mise a legszebb pl.? Vagy, ki zárja el a plébánost a családlátogatástól? S hamár a népi bölcsességnél tartunk, említsünk még egyet: Jó kifogás sosem volt rossz! Mindig jók, hasznosak kifogásaink?

3. A papi önazonosság lehetőségei

„Azonnal megszűnik a plébánoskodó papság krízise csak oldják fel a kötelező cölibátust" — hangoztatják főképp az Egyháztól elidegenedett körökben. De elég általános a következő kitétel is: „Szüntesse meg a hierarchikus felépítettségét s eltűnik a katolikus egyház problémáinak jelentős része."

Az egyik megoldást sem tartom biztatónak. Valószínűleg túl sokat követelnek és eredménytelenek maradnának. Gondoljunk pl. az ortodox egyházak paphiányára és egyéb nehézségeire. Pedig nősülhetnek papjaik. Idézhetnénk a „nem hierarchikus" kisebb egyházakat (szektákat) sikoltó kríziseikkel. A papi élet nehézségeit inkább eloszlatjuk vagy legalább enyhítjük, ha tisztázzuk majd

éljük is modern papi arcélünket és önazonosságunkat. Ezzel és ezután ágyazódjunk be az életbe.

a) Papi arcél és önazonosság

Először talán szúrjuk tolhegyre Isten népe egységének gondolatát. Pál ismerteti Krisztus misztikus testét (1Kor 12,12-31), ahol a különböző testrészek: szem, fül, száj ... ugyanazon szervezet tagjai. Nincs fontosabb, fölé- vagy alárendelt. A szervek együttműködésének gyümölcse az egészséges test. Mit jelentsen ez a pap életében? Hallgassunk meg egy vallomást:

„Jezsuita barátom egy halom irodalmat hozott a papságról. Rádöbbentem, hogy én is keresztény vagyok! Azóta Ágoston szavai matatnak fejemben: ‚Megrémít, hogy mi vagyok számotokra, de vigasztal, ami veletek vagyok. Püspök vagyok számotokra, veletek pedig keresztény. Az első hivatal, a második kegyelem. Az előző veszély, az utóbbi üdv!' Mekkora megnyugvás: keresztény vagyok, az Isten népének tagja!"

Mi a pap szerepe a hívek közösségének egységében, a sok felelős laikus között? A felszentelt pap, mindenekelőtt, a misztikus test Krisztus-arca. Régen ezt a bibliai igazságot ezekkel a szavakkal adtuk vissza: Ő az „alter Christus". A Zsinati tanítás szerint is a szolgálati pap jeleníti meg állandóan Krisztust a hívő közösségben az egyházi rend erejével (LG 10, SC 7). Először is az állandó odafordulással az Atyához, ahogy ezt az Úr Krisztus tette. Ebben az értelemben válaszolták meg a francia keresztények a kérdést, milyen legyen a modern pap: SZENT! A felszentelt pap ugyanis Isten népének az a tagja, aki állandóan Jézust éli: az Atyára néz, reá hallgat, mindent őrá bíz.

A laikusok és a szolgálati papok egységének bibliai követelményéhez tartozik a papság egysége. Nem hiszem, hogy egy paptárstalan lelkész élheti a hívek közösségével való egységét. Milyen a papok egységének bibliai képe? Főpapi imájában imádkozik Jézus papjai, valamint papjai és hívei egységéért: „Legyenek mindnyájan egy. Amint te, Atyám bennem vagy és én benned, úgy legyenek ők is bennünk!" (Jn 17, 21-22). Ebben az értelemben lelkesít az Apostol is: „Tegyétek teljessé örömömet azzal, hogy egyetértetek, ugyanúgy szerettek és közös lelkesedéssel ugyanarra törekesztek. Semmit se tegyetek vetélkedésből vagy hiú dicsőségvágyból ... Senki ne keresse csak a maga javát, hanem a másét is. Ugyanazt a lelkületet ápoljátok magatokban, amely Krisztus Jézusban volt" (Fil 2,2-5). Milyen fontos alapelvek és életerények ezek a papok egymásközötti és a hívekkel való egységének ápolására! Együttműködhet-e a pap paptársával, a pap a laikusokkal ezek hiányában?

Ugyancsak a pap az továbbá, aki állandó kapcsolatot épít és ápol az Atya és az emberek között. Másszóval, közösséget teremt: embereket gyűjt és őriz is meg az Atyának, mint ahogy ezt Jézus tette: „Amíg velük voltam (Atyám), megőriztem őket a nevedben, akiket nekem adtál. Megőriztem őket, senki más nem veszett el közülük, csak a kárhozat fia" (Jn 17,12). Egyéb-

ként a Német Püspöki Kar így nyilatkozik ugyanerről: „A felszentelt pap Krisztussal felkészíti és képesíti a közösség tagjait a saját szolgálatukra, közösségeket teremt és irányít. Új tagokat vezet be a közösségbe s a csoportok egységéről gondoskodik Krisztusban." Eszközei, elsősorban az igehirdetés, a szentségek, főképp a szentmise ünneplése, amivel „testvéri közösségekké" formálja a plébánia különböző csoportjait. Ezzel a pap az egyházközség, egyházmegye és az Egyház kulcsszemélye (OPD 2.2, 12 kk. o.). Pál szavai is ezt a papképet erősítik meg: „Sokan egy test vagyunk Krisztusban, egyenként azonban tagjai vagyunk egymásnak, s a nekünk juttatott kegyelem szerint adományaink is különböznek: aki a prófétálást kapta, tegyen tanúságot a hit szerint, aki tisztséget kapott, töltse be tisztségét, aki tanító, tanítson, aki a buzdítás ajándékát kapta, buzdítson, aki jótékonykodik, tegye egyszerűségben, aki elöljáró, legyen gondos, aki irgalmasságot gyakorol tegye örömest" (Róm 12,5-8).

Talán még azt is hozzáadhatjuk, hogy a felszentelt pap az Egyház négy lényeges jegyének: az egység, szentség, katolicitás és apostoliság kulcsfigurája: képviselője és szorgalmazója Isten népében.

A modern pap tehát lényege szerint a hívek egységének és közösségének embere s ezzel Krisztus-arc a mai világban.

b) Beágyazódás az életbe

Hogyan jellemezhetnénk a régi és az új papkép munkaterületét? Régen. Ő volt a munkás: maga oktatta a hittanosokat, közvetlenül foglalkozott az ifjúsági csoporttal, személyesen látogatta a betegeket, önmaga oktatta a jegyeseket, egyedül végezte a liturgiát... A képma változik. Idejét nem a „bázisban" tölti, hanem megbeszéléseken: a hitoktatókkal tárgyal, az ifjúsági lelkipásztorkodás önkénteseivel tanácskozik, a betegek lelkipásztori munkaközösségével ülésezik, egyengeti a Liturgikus Tanács, a Pasztorális Bizottság, a Családi Szakosztály... munkáját. Egyszóval: irányít!

Nem veszíti el így az annyira fontos kapcsolatot az élettel, talajjal? Mit mond erre egy „újstílű" pap?

„Tevékenységem hatványozódott. Egymagam hitoktattam, most pl. irányításommal hárman végzik a vallásos nevelést plébániámon... Persze én is meglátogatok egyes betegeket, a családok életébe közvetlenül is betekintek, de megvallom, sokszor hasznosabb az az információ, amit mondjuk a Családi Szakosztály ülésén kapok."

Igen ám, de ha még nem állunk itt. Hogyan kezdjem az újabb papi életstílus szerinti magatartást? Megrajzolom azt az utat, amit bejártam:

„Első lépésként Képviselő Testületet, illetve Pasztorális Tanácsot alapítottam plébániámon. Megbeszéltük, hogy a vasárnapi mise után lehetőleg minden tanácstag bejön a plébániára. Beszélgettünk, az aktuális ügyeket megtárgyal-

tuk. Minden első pénteken közös misénk és áldozásunk volt. Utána gyűlés, vagy ha tetszik „felnőttek oktatása". Igyekeztem tudatosabbá tenni a tagokat. Következő lépésként, szinte maguktól jelentkeztek a bizottságok: családi kiscsoportok, hitoktató, liturgikus, gazdasági szakosztályok."

Persze kezdődhet a munka úgy is, hogy az Ordináriátus elrendeli, egy-egy espereskerület papsága kidolgozza a tervet...

A tanulmányunk elején említet problémák viszont kerékkötők lehetnek és kísérthetnek. Mivel pl. egy-egy pap 2–3 plébániai közösség élén áll, okosan kell gazdálkodni erőnkkel – mondjuk. Ne legyen minden közösségnek Pasztorális Tanácsa, a közös is megteszi. S mit érnénk el ezzel? Elvesztették a hívek saját plébánosukat, most eljátszuk Pasztorális Tanácsukat is. Nem, nem! Nincs kifogásunk a központi bizottságok ellen. De maradjanak meg bizottságaink a bázisban is. Ezeket irányíthatják esetleg azok a személyek, akik résztvesznek a központi tanácsok munkájában. Így pl. a központi tanács egyik tagja vezeti a helyi Liturgikus Bizottságot, a másik a Családi Szakosztályt... Mindezt a megbeszélt irányelvek és a helyi igények alapján.

Hamár ilyen kevés a pap, szállítsuk le az istentiszteletek számát – jelentkezik a következő kísértés. Kérdésünk: Leépítünk vagy felépítünk? Nem lenne célszerűbb inkább beiktatni pl. igeliturgiát, bibliaórát, szentségimádást... alkalmas laikusok vezetésével? Minden nap lehet minden templomunkban istentisztelet a megszokott időben. Mise akkor lesz, amikor a falu sorra kerül. Közben, ha mást nem, mondják el a hívek a kiszsolozsmát, rózsafűzért, keresztutat... Ehhez igazán nem kell nagy felkészültség.

Sokat segíthetünk magunkon azzal is, ha a vasárnapi miserendet jobban beosztjuk, alatta minél több laikust alkalmazunk. Miért beszélné ki a pap teljesen a lelkét? Mennyit könnyít, ha a keresztelőket, esketéseket, esetenként még a temetéseket is összevonjuk. Egyes ünnepeket együtt ülhet több plébánia is, mint a búcsút, nagyheti szertartásokat stb.

Mi történik azonban, ha „régi tömlőkbe, új bort töltünk"? Nem veti szét a szétszáradt anyagot s nem veszítjük el a kifolyó újat is? Minden bizonnyal! De miért maradna a ma papja „régi tömlő", még akkor is, ha őszbe csavarodott feje? A jó papi közösség segíthet, hogy megőrizzük „örökifjúságunk". Önnevelésünk eszközei még: az önmagam és hivatásom állandó felülvizsgálása, az ima és elmélkedés, szüntelen viták paptársaimmal és laikus munkatársaimmal. Nem maradhatnak el a tanulmányi napok sem. Képzeljük el azt az orvost, aki ötven évvel ezelőtti tankönyvei alapján próbál gyógyítani és az akkori gyógyszereket írja ki betegeinek.

Megkönnyebbülve gondolhatunk a régi mondásra: Türelem rózsát terem! Mekkora türelme volt Krisztusnak nemcsak a farizeusokkal, de követőivel, sőt apostolaival is. Milyen türelmes ma is hozzánk az Isten. Persze, hogy nekünk is sok megértésre lesz szükségünk, amikor paptársainkkal együttműködünk, de talán mégtöbbre, ha a laikusokkal igyekszünk apostoli művet alkotni. Egyet

azonban soha sem téveszthetünk szem elől: C. G. Jung szerint magunkban hordozzuk a legtöbb baj és probléma okát!

Ajánlott irodalom:

1. Paul M. Zulehner: Priestermangel praktisch, Kösel, München 1983.
2. G. Greshake: Priestersein. Zur Theologie und Spiritualität des priesterlichen Amtes, Freiburg 1982.
3. A. Rajsp: „Priester" und „Laien". Ein neues Verständnis, Düsseldorf 1982.

Kereszty Rókus

„APOSTOLI PAPSÁG"

Gondolatok az újszövetségi papságról*

A II. Vatikáni Zsinat sürgette a Szentírás tanulmányozását, az egész teológia Szentírásra és az Atyákra alapozott megújulását. Sok pap azonban a trideni papi ideálból kiindulva kereste önarcképét az Újszövetségben. S megrendült, amikor nem találta. Elmondhatjuk, hogy a Szentírás felületes tanulmányozása ténylegesen hozzájárult a II. Vatikáni Zsinat után elharapózó papi hivatáskrízishez. Pedig a Szentírásban megvan a papi ideál teljessége, úgy amint a Szentatyák szerint a Szentírás tartalmazza a kinyilatkoztatás teljességét. De nem tankönyvi tételek formájában, hanem olyasféleképpen, amint a mag leírása tartalmazza a fáét is, hiszen a fa a magban elrejtett entelechia, azaz fejlődési irányelv alapján bontakozik ki. Az újszövetségi Szentírás a Krisztusra vonatkozó apostoli tanúságtétel Istentől garantált írásbeli rögzítése. A benne lefektetett tanítás és a benne tükröződő egyházi rend kezdetei az idők végéig meghatározzák az Egyház és egyházi tanítás fejlődését. Azonban a Szentírás normatív jellege nemcsak nem zárja ki, hanem megkívánja a fejlődést: a Szentlélek fokozatosan vezeti el az Egyházat „a minden igazság" megértéséhez (Jn 16,13; 14,26). A Szentlélek állandó jelenléte elősegíti, hogy az Egyház minden korhoz közelkerüljön és minden kor nyelvén meghirdethesse az evangéliumot. Az egyházi élet és teológia változásai azonban nem mindig pozitív jellegűek. Az Egyház „felejt" is a rábízott gazdagságból. Intézményeibe nemcsak visszaélések csúszhatnak be, az intézmények „elöregedhetnek". Ezért kell ismételten visszatérnünk a Szentíráshoz. Újra meg újra felül kell vizsgálni, hogy az Egyház valóban a Szentírásban rögzített entelechia szerint fejlődik-e. Sokszor kénytelenek vagyunk helyesbíteni az útirányt, megújítani intézményeinket.

* A cikk megírásánál elsősorban a következő műveket használtam föl: Y. M. Congar, „Le sacerdoce de l'Évangile, le sacerdoce aaronique et les sacerdoces païens" **Sacerdoce et laicat devant leur tâches d'évangelisation et de civilisation** (Paris: Cerf, 1962); Farkasfalvy Dénes, **A Római Levél**, Prugg Verlag, 1983; **Schreiben der deutschen Bischöfe über das priesterliche Amt** (Trier: Paulinus Verlag, 1969).

Töltekeznünk kell a Krisztusban adott és az apostoli Egyháztól tanúsított végtelen gazdagságból. Hogy a Szentírásban fölfedezett tőkét az Egyház mai megújulására jól alkalmazzuk-e, végső fokon a Szentlélek külön karizmáját élvező egyházi tanítóhivatal dönti el. De a megújulás munkájában szükség van az egész Egyházra: mindenki olvasson és gazdagodjon — tehetsége, műveltsége és hite szerint — a Szentírásból. Hisszük, hogy a Szentírás helyes megértése előmozdítja, hogy a papi hivatástudat megerősödjék, a papi ideál megújuljon. A jelen cikk e cél szolgálatában íródott.

Már a papsággal kapcsolatos szóhasználat vizsgálatából is kiderül, hogy az Újszövetség alapjaiban változtatja meg a papság és a papi szolgálat fogalmát. Az újszövetségi iratokban a pogány és ószövetségi papságon kívül a pap, főpap, papság **(hiereus, archiereus, hierateuma, hierateia)** szó kizárólag Krisztust, vagy az egész keresztény népet jelenti. A papi szolgálat jelentése is megváltozik. Jézus soha nem vetette el a templomi liturgiát. A legfőbb papi szolgálatát is a zsidó húsvéti családi liturgia keretében kezdte el. De az Újszövetség egyetlen tökéletes áldozata a Templomon és a Szent Város kapuin túl, egészen profán környezetben, pogány katonáktól körülvéve, a Törvény által megátkozott bitófán megy végbe. Jézus nem zsidó liturgikus áldozatot mutat be. Nem kosok, bikák, mégcsak nem is egy bárány vérét áldozza Istennek (bár mindezek az ő áldozatának az előképei), hanem önmagát azáltal, hogy Atyja iránti hálaadással fogadja az ellenségei által rákényszerített kereszthalált.

A keresztény nép papi szolgálata is igen különbözik a pogány és a zsidó papság papi ténykedéseitől is. Nem korlátozódik a kezdődő keresztény liturgia, az Eucharisztia kezdeteire, kiterjed a keresztény élet egészére. Mint Krisztusé, az ő papi szolgálatuk is abban áll, hogy önmagukat ajánlják föl Istennek.

Ha ez valóban így van, ha a keresztény papságot minden hivő valóságosan és nemcsak metaforikusan gyakorolja (amint sok tridenti zsinat utáni katolikus dogmatika tanította), akkor mi szükség van még a szolgálati papságra? Vizsgáljuk meg a mai szolgálati papság „ősé"-t, az apostol küldetését és hivatalát. Hiszen minden későbbi egyházi hivatal, nemcsak a püspöké, hanem a presbiteré is, az apostoloktól származtatja magát, velük okolja meg létjogosultságát.

I. Az apostolok papsága

Szt. Pál leveleiben találjuk a legkorábban írásban rögzített és a legrészletesebb „elsőkézből való" információt az apostoli hivatásról. Pál saját hivatalát egy sorba állítja az előtte meghívott apostolokéval. Ezért, amit saját munkájáról és hatalmáról mond, arra is fényt vet, hogyan látja a többi apostol hivatását.

Az apostol szó tartalma Pálnál még nem olyan világosan egyértelmű mint Lukács műveiben, ahol — néhány helytől eltekintve — a Jézustól választott tizenkettőt jelenti: nyilvános működésének, halálának és feltámadásának a tanúit, akiket maga a feltámadt Jézus küldött. Azonban már Pálnál is elsősorban azokra vonatkozik, akik a feltámadt Krisztus tanúi, akiket Krisztus személye-

sen küldött. Ezen az alapon sorolja magát is az apostolok közé: „Nem vagyok-e apostol? Nem láttam-e Jézust, a mi Urunkat" (1Kor 9,1)? A feltámadt Krisztus hívása az Atya elhatározását valósítja meg. Mint egykor Jeremiást, az Isten Pált is már anyja méhében kiválasztotta (Gal 1,15). Ez a meghívás Pál személyét és életét visszavonhatatlanul s teljes egészében lefoglalja. Leveleiben önmagát az „apostol" cím mellett elsősorban mint „Krisztus Jézus (rab)szolgája"-t mutatja be (Róm 1,1; Fil 1,1). E címben van minden büszkesége. Az is benne cseng: „Amint Krisztus az Atya szolgája (ld. Izajás négy énekét az Isten szenvedő Szolgájáról), úgy vagyok én Krisztusé. Amint az Atya küldte Krisztust, úgy küld Krisztus engem."

Pál küldetése abban áll, hogy hirdesse az „Isten evangéliumá"-t (Róm 1,1). Az Isten evangéliumának szolgálata mintegy összefoglalja Pál egész apostoli működését. Az „Isten evangéliuma" Pálnál nem írott evangéliumot jelent, hanem a messiási örömhírt, Istennek a Messiáson keresztül végbevitt hatalmas tetteit. Az evangélium szolgálata pedig nemcsak igehirdetést foglal magában, hanem mindazt az apostoli tevékenységet, amelyben valósággá válik a megváltó, egyházi közösséget alkotó, „az új teremtés"-t létrehozó messiási jóhír. Az evangéliumban Isten mindenható ereje működik (l. Róm 1,16). Pál ennek csak eszköze, törékeny „cserépedénye" (2Kor 4,7).

Az evangélium szolgálata, Pál szóhasználatában, magában foglalja az Egyház szentségi életét. Hiszen, Szt. Pál szerint, az evangélium a keresztény közösségben annyiban lesz teljes értékű valósággá, amennyiben a hivők Krisztus testében és vérében részesedve egy testté, a Krisztus testévé válnak: Az áldás kelyhe, amelyet megáldunk, nemde a Krisztus vérében való részesülés? S a kenyér, amelyet megtörünk, nemde a Krisztus testében való részesülés? Mi ugyanis sokan egy kenyér, egy test vagyunk, mivel mindnyájan egy kenyérből részesülünk (1Kor 10,16-17).

Nyugodtan mondhatjuk tehát, hogy Szent Pál szerint az evangélium szolgálatában az Eucharisztia központi helyet foglal el. Ennek ellenére Pál küldetésének papi jellegét mégsem az Eucharisztiával hozza közvetlen kapcsolatba (jóllehet a korintusi egyház Eucharisztia-ünneplését apostoli teljhatalommal bírálja és reformálja). Amint a Római levél végén írja: Krisztus Jézus szolgájának kell lennem a pogányok között és Isten evangéliumának szent szolgálatát kell ellátnom, hogy a pogány népek a Szentlélektől megszentelt kedves áldozati ajándékká legyenek (Róm 15,16).

Egyrészt tehát igaz, hogy Szent Pál szerint minden keresztény pap, arra hivatott, hogy önmagát ajánlja föl Istennek. Másrészt azonban az apostol egész különleges értelemben is pap: papi szolgálata abban áll, hogy híveit „áldozza fel", azaz Istennek kedves áldozattá tegye. A levélírás is része ennek a papi munkának. A Római levél keresztény életre buzdító részét így vezeti be: Testvérek, Isten irgalmára kérlek benneteket: Adjátok testeteket élő, szent, Istennek tetsző áldozatul. Ez legyen szellemetek hódolata (Róm 12,1).

A héber gondolkodásmódban a test nem metafizikai ellenpólusa a léleknek, hanem a személy látható, fogható megjelenése a világban. A test fölajánlása tehát önmagunk fölajánlását jelenti a fizikai lét mindennapos küzdelmeiben. Magában foglalja életünk minden egyéni és közösségi megnyilvánulását, a munkát, szenvedést, étkezést, szórakozást ugyanúgy, mint a testvéri szeretet különböző kifejezési formáit. Farkasfalvy Római levél kommentárja szerint a „lelki istentisztelet (**logiké latreia**)" kifejezés emlékeztet a misztériumvallások szóhasználatára. Ezek a lélek valódi természetének megtalálását és kibontakoztatását célzó bensőséges misztikus imádságban látták az emberhez méltó lelki, vagy szellemi istentiszteletet. Pál azonban paradox módon használja a kifejezést: „Akkor mutattok be lelki áldozatot, ha a testben való élet mindennapjaiban, elsősorban a testvéri szeretet gyakorlásában valósítjátok meg Isten akaratát."

Azonban Szent Pál és az egész Újszövetség szerint csak egy test van, amely nem a bűn teste s amely a Szentlélekben Istennek kedves áldozal, a Krisztus nekünk adott Teste. Hasonlóképpen a vér, amelyben kiengesztelődtünk Istennel, amelyben az Újszövetség létrejött, a Krisztus Vére (Róm 3,25). Isten a Krisztus Testében bontotta le a zsidókat és pogányokat elkülönítő válaszfalat és tett mindannyiunkat eggyé (Ef 2,14-15). A Zsidókhoz írt levél tétele egészen megfelel Pál hitének: az Isten „akarata szerint Jézus Krisztus testének feláldozása által egyszer s mindenkorra megszentelődünk" (10,10; vö. 10,1-9).

Tehát az Újszövetség szerint mi csak úgy adhatjuk testünket lelki áldozatul, ha eggyé válunk Jézus testével. A keresztségben Krisztus halála révén a bűn hatalmában álló testünknek meg kell semmisülni, hogy többé ne szolgáljunk a bűnnek (Róm 6,4-6). Az egy Lélek által egy testbe, a Krisztus testébe kereszteltetünk, hogy a feltámadt Krisztus életében részesüljünk és aszerint éljünk (1 Kor 12,13; Róm 6,10-14). Ebben az összefüggésben talán jobban megértjük, miért hangsúlyozza Pál a testi bűnökre hajlamos korintusiaknak: „A test ... nem a paráznaságért van, hanem az Úrért, az Úr pedig a testért" (1 Kor 6,13). A testnek és az Úrnak ez a titokzatos egymásrarendeltsége magyarázza meg az Eucharisztia fontosságát Pál teológiájában. Szükségünk van arra, hogy az Eucharisztiában újra meg újra részesüljünk Krisztus testében és vérében. Így leszünk sokan egy kenyérré, így épülünk be a Krisztus egyetlen Testébe, s ezáltal építjük az Egyházat.

Amint láttuk, a keresztény papi feladata elsősorban önmagára vonatkozik: az egyházi „Krisztus-test"-tel egyesülve, mint hasznos tag erősíti az egész Testet és tanúságot tesz a kívülállóknak. Pál apostoli-papi feladata ellenben közvetlenül a közösségre irányul: a pogányok összességét kell, hogy Krisztus Testével egyesítse. Erre a célra irányul apostoli működésének minden formája. Ezért int, kérlel és fenyeget: hol Krisztustól kapott apostoli teljhatalmát használva közösíti ki a bűnöst, mikor a helyi közösség elmulasztotta kötelességét

(1 Kor 5,1-5), hol arra emlékezteti híveit, hogy lehet ezer tanítójuk Krisztusban, de atyjuk nem lehet sok, mivel „Krisztus Jézusban az evangélium által én szültelek titeket" (1 Kor 4,15). Híveinek nemcsak apja, hanem anyja is: „Fiaim, újra a szülés fájdalmait szenvedem értetek, amíg Krisztus ki nem alakul bennetek" (Gal 4,19). Akár keményen parancsol, akár gyengéden kérlel, mindig világossá teszi, hogy felelős az általa alapított közösségek életének minden részletéért. Krisztus nevében, Krisztustól kapott hatalmára hivatkozva rendelkezik pl. a nyilvános bűnösről, az Eucharisztiáról és a házasságról Korintusban. Ha bármilyen helyi karizmatikus nem ismeri el Pál tekintélyét, az ilyent a közösségnek sem szabad elismernie (1 Kor 14,37-38). Jóllehet Pál ítélete alól nem lehet fellebbezni, Pál korántsem neveli híveit passzív engedelmességre. Ellenkezőleg: elismeri, hangsúlyozza a helyi közösségek minden karizmáját. A Szentlélek szerinte bőségesen osztogatja ajándékait minden helyi egyházban. Az apostol dolga nem az, hogy kioltsa a Lelket, hanem hogy megvizsgálja és összehangolja a közösség tagjainak aktív szolgálatát (1 Kor 12-13).

Pál nem tartja hiúságnak, hogy önmagát állítsa példának hívei elé (1 Kor 4,16; 11,1), mivel ő maga Krisztust utánozza. Élete, üldöztetései Krisztus halálát és föltámadt életét jelenítik meg hívei előtt: „Mindenkor Jézus halálát hordozzuk testünkben, hogy a Jézus élete is láthatóvá legyen testünkben" (2 Kor 4,11). Mindaz, ami vele történik, szorongattatás vagy vigasztalás, a hívei javát szolgálja. Mikor már „bilincsekben van" (Fil 1,7) és számol halálával, esetleges mártíromságát sem mint egyéni győzelmet emlegeti, hanem mint a hívei áldozatának és papi szolgálatának a beteljesítését: Ha hitetek szent szolgálatáért áldozatként véremet ontják is, örülök, együtt örülök mindnyájatokkal (Fil 2,17).

Nemcsak Szent Pál tekinti a mártíromságot apostoli-papi munkája szerves részének, végső betetőzésének. Az első apostolról, Péterről szóló hagyomány ebben is megegyezik Pállal. Péter egyszerre kapja Jézustól a legfőbb pásztorrá való kinevezését és a parancsot: ‚Bizony, bizony, mondom neked: Amikor fiatal voltál, fölövezted magad, s oda mentél, ahova akartál. De ha majd megöregszel, kiterjeszted karod, s más fog felövezni, aztán oda visz, ahova nem akarod'. E szavakkal jelezte, hogy milyen halállal dicsőíti majd meg Istent. Majd hozzátette: ‚Kövess engem!' (Jn 21,18-19).

A Jó Pásztort onnan lehet megismerni, hogy életét adja juhaiért. Péter, a Jó Pásztor földi képviselője sem tehet másként.

Máté evangéliuma a főhatalom átadásának ígéretét Jézus földi életébe helyezi. Minden katolikus jól emlékszik a Pétert megtisztelő szavakra: „Te Péter vagy, és én erre a kősziklára építem fel Egyházamat". De az erre az ígéretre következő, vele szoros összefüggésben levő jelenetet igen könnyen elfelejtjük. Miután Jézus megjövendölte szenvedését, Péter félrevonta őt és magabiztosan feddeni kezdte: „Isten mentsen, Uram! Ilyesmi nem történhet veled". Ő erre megfordult és így szólt Péterhez: „Távozz tőlem, sátán! Botránkoztatsz, mert nem arra van gondod, amit az Isten akar, hanem arra, amit az emberek akarnak" (Mt 16,22-23).

Máté szerint tehát az Egyház jövendő alapköve csak botránykő Jézus szemében és a Sátán eszköze, amíg nem hajlandó Urát követni a keresztre. Többről van itt szó, mint arról a közhelyről, hogy a vértanúság együttjár az apostoli munkával olyanféleképpen, mint ahogyan a bányaomlás a szénbányász foglalkozásával járó veszély. A vértanúság az igazi apostol megkülönböztető jegye, apostoli-papi működésének végső aktusa, Istentől adott hitelesítő pecsétje. Szépen foglalja össze egy korai zsinati levél az Ősegyház meggyőződését. Ez a római püspökhöz írt levél tisztelettel adózik Rómának, ahol Péter és Pál „apostol naponta ülésezik és kiontott vérük szüntelenül hirdeti Isten dicsőségét". Amint a Bárány, aki „mintegy megölve" mindörökre Isten trónusa előtt áll (Jel 5,6), úgy a két apostolfejedelem mint örökké élő áldozat tanít és ítél a római püspökön keresztül az idők végezetéig.

Hogy a vértanúság mennyire lényeges jegye az igazi apostolnak, mutatja a János apostol írásaival kapcsolatos probléma. Az a tény hogy János köztudomásúlag nem lett vértanú, nehézséget okozott a jánosi iratok kánonba való felvétele körül. Úgy látszik, János evangéliuma csak akkor lett a kánon része, mikor függelékként hozzáadták a 21. fejezetet. Ebben Péter, a vértanú apostol garantálja bizonyos értelemben a jánosi hagyomány hitelességét.

Szent Jánosnál az apostol szó csak egyetlen egy jézusi mondásban fordul elő (13,16). Azonban Jézus tanítványai annál fontosabb szerepet töltenek be. Amint Jézust küldi az Atya, úgy küldi Ő a tanítványait (Jn 20,21-22). A testté lett Igét az Atya azért küldte, hogy „elmondja nekünk" az Atyát (Jn 1,18), akit egyedül Ő látott. A tanítványok feladata, hogy az élet Igéjéről tegyenek tanúságot, akit szemükkel láttak, szemléltek, hallottak, és kezükkel tapintottak (1 Jn 1,1-3). Boldogok, akik nem láttak, de hittel fogadják azok tanúságát, akik láttak (Jn 20,28). Így épül ki az Egyház: azok, akik nem láttak, de hisznek, a hit által közösségre lépnek a szemtanúkkal, akik láttak és hittek. S a szemtanúkkal való közösségen keresztül lép közösségre minden idők egyháza a Fiúval és az Atyával (1 Jn 1,3). Itt látjuk a „lelki" evangélium nagy paradoxonját. A Lelket a testté lett Ige a kereszten adja. Ôhozzá pedig csak földi életének tanúin keresztül juthatunk el. A tanítványok a földi Jézus látásán, hallásán és tapintásán keresztül jutottak el a hithez, az élethez, a világossághoz és a szeretethez. Mindenki más a tanítványok tanúságtételének elfogadásával (melyet az Atya Szentlelken keresztül működő tanúságtétele tesz hatékonnyá a hallgatók lelkében) fedezi föl az Egyházban jelenlevő keresztre feszített és föltámadt Krisztust. A keresztségben Ő világosít meg, hogy felismerjük és imádjuk (Jn 9,1-41). Az Eucharisztiában az Ő teste valóban étel és az Ő vére valóban ital számunkra (6,50-64).

Jézus tanítványai más értelemben is folytatják Uruk küldetését. Jézus többször hangsúlyozza János evangéliumában: nem azért jött, hogy megítélje a világot (3,17-18; 8,15; 12,47). Mégsem kerülheti el, hogy működése, szava ne váljon az emberiséget szétválasztó ítélet, „krízis" (a görög szó eredeti jelen-

tése szerint) eszközévé. Mindaz, aki látja Jézus műveit és mégis visszautasítja a hitet, önmagát ítéli meg. A vak ember meggyógyítása után Jézus kijelenti: „Azért jöttem a világba, hogy ítéletet tartsak, hogy akik nem látnak, azok lássanak, és akik látnak, azok vakok legyenek". Amikor a körülötte álló farizeusok közül ezt néhányan meghallották, megkérdezték: Csak nem vagyunk mi is vakok? Ha vakok volnátok – felelte Jézus –, nem volna bűnötök. De azt állítjátok: Látunk. Ezért megmarad bűnötök (Jn 9,39-41).

Mint Jézus, az apostolok is szükségképpen az ítélet eszközeivé válnak. Éppen azáltal, hogy a világosságra, az életre és a szeretetre hívnak. Szétválasztják az embereket azokra, akik elfogadják a világosságot és azokra, akik visszautasítják. Ennyiben is a bűnbocsánat és a bűnmegtartás eszközei. Azonban Jézus megbízása: „Vegyétek a Szentlelket! Akinek megbocsátjátok bűneit, az bocsánatot nyer, s akinek megtartjátok, az bűnben marad" (Jn 20,22-23) minden bizonnyal a jézusi közösségen belüli bűnökre is áll. A bűnök megtartása szinonim kifejezés a Mt evangéliumában alkalmazott „megkötés"-sel (16,19; 18,18). Ez pedig, legalábbis Mt 18,18-ban, a bűnös kiközösítésére vonatkozik az Egyházból. Amíg a keresztény nem követett el olyan bűnt, amelyért kiközösítést érdemel, mindennapi bűnei az Egyházon belül könnyen bocsánatot nyernek. Akit azonban kizárnak a közösségből, az a Gonosz és a halál hatalma alá kerül (1 Jn 1,8-2,2; 5,16-17).

Az olvasó ezen a ponton megkérdezheti: Mindez nagyon érdekes, de mi köze van Pál és Péter apostolnak, a János evangéliumában olyan fontos szerepet betöltő tanítványoknak a mi szolgálati papságunkhoz? Hiszen az apostolok, ill. a Jn-nál szereplő tanítványok feladata egyedi jellegű. Az apostolok a megtestesült, keresztre feszített és föltámadt Isten Fia közvetlen tanúi, az Egyház alapjai. Ebben az értelemben az apostoloknak nincsenek, nem is lehettek utódaik; szerepük minden időkre szól és átruházhatatlan. Másrészt azonban kétségtelen, hogy minden egyházi hivatal, elsősorban a püspöké, de a presbiteré és a diakónusé is – közvetlenül vagy közvetve – apostoli eredetű.

Már a biztosan közvetlenül Páltól származó Filippi levélben megjelenik az „episkopos", „diakonos" kifejezés, amely kétségtelenül a helyi egyház hivatalviselőit jelöli. Tudjuk, hogy Pál minden részletre kiterjedően irányítja és ellenőrzi az általa alapított egyházak életét. (Még a férfiak és asszonyok fejdíszének szabályozására is gondja van: 1 Kor 11,1-6). Ezért elképzelhetetlen, hogy a filippi „püspökök" és „diakónusok" hivatalba iktatásában ne lett volna döntő szerepe. Az első század második feléből származó Apostolok Cselekedetei azt írja Pálról és Barnabásról, hogy – „kézföltétellel presbitereket jelöltek ki" az újonnan alapított egyházaknak (14,23). A Pál halála után íródott ún. „Lelkipásztori levelek" (1, 2 Tim, Tit) is rendszeresen használják az egyházi hivatalt viselőkre az **episkopos, presbyteros és diakonos** elnevezést. A hivatalátadás szertartása pedig a kézföltétel az apostol, ill. az apostolutódok: Timóteus, vagy Titus által. Azonban a három hivatal világos elkülönülése, az egyszemélyes

püspöki vezetés alatt álló helyi egyház, mint általános norma, csak a második század végére terjed el az egész Egyházban. E történeti folyamat részleteinek boncolgatásánál sokkal fontosabb számunkra annak az alapvető történeti és teológiai ténynek a belátása, hogy minden egyházi hivatal eredetében és természetében apostoli. Ez azt jelenti, hogy a mai püspök és presbiter papsága apostoli papság.

Bár hivataluk és hivatásuk fölmérésénél figyelnünk kell az Egyház későbbi hagyományára és a Tanítóhivatal döntéseire is, mégis, amint a II. Vatikáni Zsinat megmutatta, a püspöki és papi ideál megújulása csak úgy lehetséges, ha a mai idők feladatait a szentírási apostoli ideál fényében próbáljuk megérteni és megválaszolni. Az alábbiakban nem törekedhetem teljességre. Csak néhány alapvető pontra szeretnék rámutatni.

II. Az apostoli ideál alkalmazása a mi papságunkra

1. Ha komolyan vesszük az „apostoli papság" újszövetségi ideálját, akkor a II. Vatikáni Zsinattal együtt a püspöki és presbiteri hivatás lényegét **az evangélium szolgálatában** látjuk. Ez nem azt jelenti, hogy a papi tevékenység az igehirdetésben merül ki. Mégis ez a püspök és pap elsődleges feladata, amint ezt a zsinati szövegek is hangsúlyozzák (l. Lumen Gentium 25, Pres. Ord. 6). Hiszen a szentségek nem hatnak automatikusan. Csak azt szentelik meg és kapcsolják Krisztushoz, aki hittel fogadja be őket. De hogyan fejlődhet ki a hit, ha a híveknek senki sem hirdeti az Igét?

2. Ellentétben a szentségek kiszolgáltatásával, a hithirdetés valósága és hatása nem független a pap hitének valóságától és mélységétől. Ahhoz, hogy valaki a Szentírásban rögzített Isten Szavát, mint Isten Szavát hirdesse, hittel kell tanúságot tennie róla. A püspök és bizonyos értelemben a presbiter (aki egyszerre közvetlenül Jézus küldötte és a püspök képviselője, a püspök „fia", „testvére" és „barátja": Presb. Ord. 7) az egyházi rend szentsége révén nemcsak az apostolok művét folytatja, hanem, a liturgia és a patrisztikus teológia tanítása szerint, az apostolok bennük és rajtuk keresztül folytatják munkájukat. Ezért a püspöknek és presbiternek részesednie kell az apostolok hitében is. Neki is úgy kell tanítania, mint ahogyan az apostolok tették: arról kell **tanúskodnia,** amit „látott és hallott". Szent Pállal, azt a Jézust kell megmutatnia, aki nemcsak történeti emlék, hanem aki általa szól az emberekhez (2 Kor 13,3). Csak akkor állíthatja hitelesen az evangéliumi történet valósságát, ha saját életében tapasztalta meg, hogy az evangélium nem üres szó, hanem „az Isten ereje": meggyógyítja a betegeket és föltámasztja a halottakat.

3. Az Isten evangéliumának szolgálata nem korlátozódhat igehirdetésre. Ez nemcsak a Tridenti Zsinat határozataiból, hanem a Szentírás apostoli-papi ideáljából is következik. Az apostol papi szolgálata abban teljesedik ki, hogy a hívek összességét, az egész egyházi gyülekezetet Istennek tetsző ajándékká alakítsa. Ezt csak úgy teheti, ha híveit Krisztussal egyesíti. Más szóval, hívei csak úgy ajánlhatják föl Istennek testüket, ha egyesítik Krisztus testével és

csak úgy épülhetnek egyházzá, ha Krisztus (misztikus) testévé válnak. Mindez az Újszövetség tanúsága szerint az Eucharisztiában történik. Tehát az Eucharisztia ilyen értelemben központi helyet foglal el az Újszövetség és az apostolok küldetésében. Nem véletlen, hogy mind a három szinoptikus evangélium hangsúlyozza: Jézus a „tizenkettő"-vel, illetve Lukács szerint az apostolokkal ünnepelte az első Eucharisztiát. S Lukács szerint az apostoloknak hagyta meg: „Ezt cselekedjétek az én emlékezetemre" (Lk 22,19).

Ha a mai pap komolyan veszi az Újszövetség apostoli-papi ideálját, akkor számára is központi helyen áll az Eucharisztia. De nemcsak annyiban, hogy szívügye az eucharisztikus liturgia minél méltóbb és bensőségesebb ünneplése, hanem abban is, hogy szem előtt tartja az Eucharisztia célját (szenttamási kifejezéssel azt a res-t, azt a végső valóságot, amire az Eucharisztia irányul): Krisztus misztikus testének kialakítását.

Az Újszövetség perspektívájában azt is megértjük, hogy az apostoli pap szükségképpen misszionárius. A Krisztus teste „sokakért", azaz mindenkiért adatott, vére „sokakért", azaz mindenkiért ömlött ki. Krisztus „a világ életéért" adta testét áldozatul (Jn 6,51). Ezért a pap sem elégedhet meg azzal, hogy egy kis közösséget elkülönít a világtól. Ha híveit eucharisztikus szellemben neveli, akkor minél több tanút nevel, aki nem annyira szavakkal, mint inkább egyéniségével és életével tanúskodik Krisztus valóságáról.

4. Ha papságunkat mint az evangélium szolgálatát fogjuk fel, amelyben az igehirdetést elsődleges feladatnak tekintjük, hidat verünk a protestáns egyházak felé is. Ne szégyelljük elismerni, hogy sokat tanulhatunk tőlük az igehirdetésre való felkészülésben. Abban is, hogy a prédikáció valóban igazi homília, Isten Szavának kifejtése és alkalmazása legyen. Remélhetőleg így ők is könnyebben megértik, hogy a katolikus pap a szentségek kiszolgáltatásában nem mágiát űz. Bizonyos értelemben a szentségek szolgálata is „igeszolgálat". Az Ige a szentségekben válik „testté", mindenható, megszentelő ereje ott lesz a hit számára fogható, tapintható valósággá. Az ex opere operato elve sem valami középkori babona maradványa, hanem annak a megfogalmazása, hogy Krisztus mindenkor hűséges az Egyházával kötött új és örök szövetséghez. Mindenható ereje áttör a kiszolgáltató bűnein és gyöngeségein és megszenteli mindazt, aki hittel fogadja.

5. Az újszövetségi ideált komolyan vevő pap tudja, hogy az apostoli papság nem az egyetlen karizma az Egyházban. Ezért soha nem fogja „kioltani a Lelket"; minden elérhető aktív erőt, természetes vagy természetfölötti adományt mozgósít a közösség építésére. A laikusok „nagykorúság"-ából nem következik, hogy a papra kevesebb munka és felelősség hárul mint azelőtt. Az ő feladata, hogy a laikusok különböző karizmáit földerítse, összehangolja és kamatoztassa az egyházi közösség javára. Sok feladattal megbízhat világiakat, de Szent Pál példáját követve, a személyes felelősség elvét soha fel nem adhatja: mindazért, ami közösségében vagy egyházmegyéjében történik, a pap, illetve a püspök felelős. Ez az új vezetési stílus megkívánja a sok különböző

hang meghallgatását, az egymásnak ellentmondó vélemények megbecsülését és kiértékelését. Sokkal nehezebb föladat együttműködést és harmóniát teremteni a plébániát, ill. az egyházmegyét a maguk ügyének érző aktív hívek között, mint minden kezdeményező erőt és kritikát elnyomva, egyedül „kormányozni".

6. Láttuk, hogy a vértanúság az apostol munkájának szerves része. Analóg értelemben áll ez a mai papra is. Főként a harmadik világban tüntetik el a szókimondó papokat. De a hűséges papot, működjék az Egyesült Államokban, Franciaországban vagy bárhol a világon, valamilyen formában előbb-utóbb üldözés éri. „Nem nagyobb a szolga uránál, ha tehát engem üldöztek, titeket is üldözni fognak. Ha az én tanításomat megtartották, a tieteket is megtartják" (Jn 15,20).

Éppen az üldöztetés és az életveszély vállalása hitelesíti a pap igehirdetését. Annál nagyobb értéknek tartja valaki az evangéliumot, minél drágább javakat hajlandó érte kockáztatni. Úgy is mondhatnánk csak abban a prédikációban hisz a pap igazán, amelyért hajlandó az életével is fizetni. De fordítva is áll: ha a pap semmit sem hajlandó az evangéliumért kockáztatni, akkor nem hisz az evangéliumban. Ebből az is következik, hogy az ilyen pap prédikációja nem igehirdetés. Hiszen nem tiszteli, nem értékeli az Isten Igéjét, mint Isten Igéjét, amely végtelenül értékesebb minden teremtett jónál, saját életünknél is.

7. Végül vonjuk le a tanulságot abból az egyszerű tényből, hogy az Újszövetség csak Krisztust és csak a hívek összességét nevezi papnak. Láttuk, ebből nem következik, hogy az Újszövetség nem ismeri a szolgálati papságot. Önmagunkban, másokban is tisztelnünk kell a szolgálati pap hivatását, hiszen az apostolok és rajtuk keresztül Krisztus művét folytatják. De azt is látnunk kell, hogy az Újszövetségben a szolgálati pap papsága háttérbe szorul azok papsága mellett, akiket szolgál. Szent Pál szavával: „ . . . Nem magunkat hirdetjük, hanem Krisztust Jézust, az Urat, magunkat csak úgy, mint a ti szolgátokat Jézus kedvéért" (2 Kor 4,5).

Tehát a szolgálati pap csupán eszköz arra, hogy az Isten népének papi működését létrehozza és tökéletesítse. Akkor tölti be hivatását, ha összehozza a vőlegényt a menyasszonnyal, Krisztust az Egyházzal és így előmozdítja az egész Egyház papi szolgálatát, önátadását Krisztusnak. Neki kisebbednie kell, Krisztusnak pedig (és Krisztusban az Egyháznak) növekednie. A vőlegény barátja ne saját papi hatalmában tetszelegjen, hanem azon dolgozzon, hogy hívei „kedves és a Szentlélektől megszentelt áldozattá" váljanak, készen arra, hogy bemenjenek a Bárány mennyegzőjére.

Jean-Marie Lustiger

„SZÍVEM SZERINTI PÁSZTOROKAT . . ." (Jer 3,15)

Hogyan függ össze a nőtlenség és a latin egyház papi életformája? Erre a kérdésre szeretnék válaszolni, az Egyházban rejlő lelki gyökeréig behatolni. Tudom, hogy mind történelmi, mind teológiai szempontból sok egyéb kérdés vetődik fel alapproblémánkkal kapcsolatban. Azonban se módom, se illetékességem, hogy mindnek eleget tegyek. S azon se csodálkozzanak, ha szorosan vett bizonyítás helyett inkább állításokkal és utalásokkal szolgálok.

Mindamellett látom, hogy az a szempont, amit kifejtek, szükségszerűen megfelel egy adott lelki kapcsolatnak: összefügg a választással, amely szabaddá teszi a férfiakat, akik a Szentlélek ihletésére vállalják az Isten és az emberek szolgálatát. Ezt az összefüggést Isten hozza létre Egyháza élete és fiai szabadsága között. Isten nem vár arra, hogy magas képzettségű tudósok kidolgozzanak egy elméletet, hogy a nép hite és reménye szerint élhesse a szeretet szolgálatát.

Ennek dacára ne gondolják, hogy nem méltatom a tudományos munkát. Sőt, hiszem, hogy a mai időkben lényeges kötelesség. De a „tudományos munkának" csak akkor van teológiai értéke, ha az Egyház hitében és hitéért születik meg. Ennek hiányában csak a vallás látszatát keltő tudományos értekezések, nem pedig az emberi szellem erőfeszítését kifejező szigorúan vett tudományos tanulmányok. Mert a hittudomány által elsősorban maga az Egyház ragadja meg — a Szentlélek ihletésével — az emberi értelem erőit, hogy elnyerje az isteni világosságot. S mindezt magának a hitnek, valamint az egész emberiség hitéletének és az evangélium hirdetésének szolgálatára. Ugyanis nem létezhet teológia az egyházi közösségen és a szentségi életformán kívül. Csak benne bontakozhat ki a hit világossága.

Egyúttal láthatják, hogy ebben a megvilágításban az egyházi tanítóhivatal szerepe nem csak egyházi cenzúra vagy „vonalvezetés", amit ideológiai rendszerek alkalmaznak. A tanítóhivatal szerepe szentségi: az egyházi közösség jele és az összetartozás kezese a Szentlélekben. Elegendő az ősegyház tanúságtételét, s elsősorban Szent Pál leveleit elolvasni, ha erről meg akarunk győződni: így működik az Egyház hitbeli közösségének szabályozása.

1. A püspökség és a szerzetesi hivatás

A keleti és nyugati Egyház változatlan és egyetemes gyakorlata szerint a püspöki méltóságot mindig olyan férfiakra ruházták, akik Istentől már megelőzően hivatást kaptak a nőtlenségre. Ha még pontosabban akarjuk magunkat kifejezni: a „szerzetesi" életformára. Ezt igazolja egy szerény, de mégis jelentőségteljes tanúság. A maronita egyházban — talán más keleti egyházakban is — a szertartás előírja, hogy püspökké szentelés előtt szerzetesi csuklyát tegyenek a szentelendőre, az eddig is nőtlen papra. Papi, püspöki nőtlenségének alapja jut kifejezésre ebben a „szerzetesi mivoltra" utaló jelben.

Rövidre fogva mondhatjuk, hogy az egyház a püspökeit szerzetesek közül választja. De mit jelent ebben az esetben a „szerzetes"? Erős a kísértés, hogy

szó szerint értelmezzük vagyis azokra gondolunk, akik a különböző szerzetesrendek megszervezett életformáiban élnek. Úgy érzem azonban, hogy a gyakorlat igazi értelme sokkal általánosabb és alapvetőbb. Mert az Egyház nem szükségképpen szerzetes rendtagokat választ püspöknek, hanem olyan személyt, akinél hiteles isteni hivatást ismert fel: azaz, aki léte teljességét a szegénységben, nőtlenségben és engedelmességben az Isten dicsőségére szenteli. Mi, a nyugati, latin egyház tagjai ebben valami zavaró elemet érezhetünk, mert a „szerzetest" kizárólag kánonjogilag értelmezzük. Ezért, gyakran és sokan nem értik meg, hogyan felelhetnek meg „világiak" azoknak a követelményeknek, amelyeket kánonjogilag a szerzeteseknek tartunk fönn. Pedig tény, hogy nem egy férfi rend elsősorban (ha nem kizárólag!) „világi", azaz nem papi tagokból áll! El kell tehát ismernünk, hogy a Szentlélektől sugallt lelki szükséglet vezeti a kereszténytt, amikor Krisztus követése érdekében mindent elhagy. Ezt az adományt fejezi ki úgy, hogy lemond minden világi képességéről, és ettől kezdve Krisztust követi. Mintegy elővételezve tanúskodik annak az uralomnak a beteljesedéséről, amit Isten adott feltámadt Fiának.

Az ilyen hivatás megvalósulhat az Egyház által jóváhagyott, szabályokkal rendelkező szerzetesi közösségekben. De a szerzetesi elkötelezettséget isteni hívásnak kell megelőznie. Ez pedig az Isten és az Egyház kizárólagos, ingyenes adománya. Ennek valódiságát ismeri el Isten kegyelméből az Egyház, ha a közösség élete megkívánja. Máskor pedig maradhat titkos, az emberek szeme előtt rejtett hivatás; meg lehet élni őket a normális életkörülmények névtelenségében is. Isten nem tartozik számot adni kegyelmeiről az Egyház jogászainak . . .

Ha tehát az Egyház a püspöki szentségben, az apostoli szolgálatban, az egyházi rend szentségének „fő" szerepében (Krisztus mint Fej van jelen testében) akar valakit részesíteni, akkor választását az isteni kezdeményezésnek veti alá. Ő ébresszen előbb az egyes személyekben megfelelő hivatást és adjon kegyelmet, hogy helyes felelet születhessék a szívben.

Nem következik azonban, hogy minden így meghatározott „szerzetes" szükségszerűen kapott papi hivatást is. A szerzetesek között van ugyanis férfi és nő, tanult és tanulatlan, felelősségre alkalmas és magányos. Az egyház szabja meg tehát, hogy a kapott adottságoknak megfelelően kik alkalmasak a sajátos követelményekkel és különleges kegyelmekkel járó püspöki szolgálatra. Előzően azonban feltételezi az éppen körvonalazott isteni hívást.

Vessük fel tehát a kérdést: miért ragaszkodott az Egyház nyugaton és keleten az azonos és változatlan gyakorlathoz, hogy a püspökszentelést olyanoknak tartja fenn, akiket Isten már előzőleg nőtlenségre hívott meg? Ki-ki próbáljon megfelelni erre a kérdésre. Inkább illendő, nem pedig szükségszerű okokat találunk. Minden az okoskodás módjától függ. A lelkiség logikájában azonban erős hangsúlyt kap az a viszony, ami fennáll az egyházi szolgálat legfelsőbb foka és az Istentől az emberi szabadságban a Lélek által felszított adomány között.

Hogy felvetett kérdésünkre megfelelhessünk, legalább vázlatosan meg kell határoznunk, hogy mi is a püspöki szolgálat, a papi szolgálat teljessége. Ajánlom, hogy tanulmányozzák a kérdésre vonatkozó gazdag hagyományt. A II. Vatikáni Zsinat szövege és a püspökszentelés szertartása megadja a kérdés nyitját. A püspök papi szolgálata a fej szerepe az Egyházban, Krisztus titokzatos testében. Krisztust, a test titokzatos fejét jeleníti meg. Az egész Egyház gyakorolhatja a Péter első levelében kifejtett krisztusi papi tevékenységet, mert a püspökszentelés kegyelme biztosítja, hogy a titokzatos testben elhangzó beszéd tulajdonképpen Krisztus szava, és hogy a Szentlélektől felébresztett hit az egész Egyház közös hite. Biztosítja azt is, hogy az Atyától az Egyháznak adományozott szentség magától Krisztustól származik, aki a szentségekben működik. Végül pedig azt is, hogy a testvéri szeretet egységét, aminek az irgalom és megbocsátás által állandóan egyesíteni kell az Egyház tagjait, maga Krisztus valósítja meg az ő testében. A püspökszentelésben kap bizonyságot az Egyház, hogy Krisztus papnak, prófétának és királynak ismeri el. Az egyházi rend szentségének jelentőségét tömören foglalja össze II. János Pál idézete: Papi szolgálatának gyakorlásában a püspök – a pap – „in persona Christi" (Krisztus személyében) cselekszik Krisztus titokzatos testének, az Egyháznak a javára.

Térjünk vissza a felvetett kérdéshez: Miért szoros a kapcsolat a – „szerzetesi hivatásban" bennfoglalt – isteni meghíváson alapuló, megszentelt nőtlenség és a püspöki szolgálat között? Ez a kapcsolat alapjában véve egyházi jellegű ismérvekre épül. Kettősségük, mint a kereszt szárai keresztezik egymást. Egyrészt a szentségi rendhez tartoznak; a Szentlélek által a lelkekbe árasztott ajándékok, amelyek elkerülik az emberi figyelmet s mindig az egész Egyház javát szolgálják; másrészt a tárgyilagos, egyházi és közösségi oldal, a szolgálat, amelyben az apostolnak szükségszerűen a szenvedő Szolgával kell azonosulnia, mert „A tanítvány nem nagyobb a mesterénél".

2. A püspöki és a többi felszentelt szolgálat

Furcsa módon a II. Vatikáni Zsinatra volt szükség, hogy az Egyház félreértést kizárva meghatározza a püspöki szolgálat szentségi jellegét. Nem kevésbé igaz, hogy az egyházi rend egyéb fokozatai (az azelőtt „másodrangú"-nak nevezett áldozópapság, vagyis a püspök munkatársai, és a szerpapság) a püspökkel együtt alkotják a felszentelt papság együttesét.

Amit nagyon is összesűrítve a püspökről kifejtettem, bizonyos értelemben áll az áldozópapokra és a diakónusokra. Mindkettő sajátos módon részesedik a püspöki szolgálatban. Ennek a módozatnak lényeges elemei nem változtak a történelem folyamán. Az áldozópapok és a diakónusok a püspök papi szolgálatában a liturgiából ismert hármas súlypont szerint részesednek: az ige, a szentségek és a közösség szolgálatában. A papok a püspökkel együttesen, kollegialitásban gyakorolják a püspöki szolgálatot. A papság, szoros értelem-

ben, mindig egy meghatározott egyház létéhez van kötve. A konkrét, „helyi"-nek nevezett egyház pedig az egyházmegye. Ennek a meghatározott egyháznak a papja a püspök. A papok az ő munkatársai. Lehetővé teszik, hogy — időben és térben — az egyházmegye megküzdhessen a tagoltságból és kiterjedésből eredő nehézségekkel, megőrizze egységét. Megőrzi sajátos és történelmi formáját, s mégis az általános Egyház valósul meg benne. Ennek a közösségnek a biztosítéka a püspök: közösségben marad az egész világon szétszórt egyházakkal, amelyeknek hit- és közösségi egységéről Róma püspöke, szent Péter utódja kezeskedik. A püspök jele és kezese ennek az egységnek, amennyiben közösségben marad „Róma püspökével", ahogy II. János Pál előszeretettel nevezi magát. Ily módon valósul meg a helyi egyházban — itt és most — az általános katolikus Egyház. (Szándékosan használok két jelzőt: catholique universelle, mert értelmük és teológiai jelentésük nem azonos. De túl hosszadalmas lenne, hogy ezt itt kifejtsem.)

A szerpapok azaz diakónusok viszont az egyházat és testvéreiket szolgálják. Segítenek a püspöknek püspöki feladataiban a szolgálat módozatai szerint, az egyházi rend tisztségét alkotó három tárgykörnek megfelelően.

Az egyházban kezdet óta sok egyéb formája volt a szolgálatnak. Ezeket a latin egyházban újabban intézményes szolgálatnak nevezik. A hierarchikus szolgálattal kapcsolatban kifejtett szerepük határozza meg őket, éppen ezért nincs ugyanolyan szentségi és szimbolikus jelentőségük. Ezért fontos tudnunk, hogy nem ugyanazon ismérvek határozzák meg őket. A felszenteltek szolgálatait nem a közösség szükséglete vagy haszna, hanem elsősorban az egyház szentségi felépítése szabja meg. Szolgálatuk lényege, hogy Krisztust jelképezzék, aki az egyháznak adja magát. Nyilvánítsák ki azt, amit Krisztus tesz egyházáért (szolgálati papság) és hogy annak következtében az egész egyház teljesíthesse hivatását, vagyis Krisztusban felajánlja magát Istennek és így betölthesse kapott küldetését (a hívek királyi papsága). Krisztus egyetlen papsága valósul meg. A felszentelt papság valóban a hívek általános papságának szolgálatában áll, mert azon keresztül Jézus mindenegyes testvért és a testvérek összességét egyesíti önmaga felajánlásával. A történelem folyamán így teljesíti a megváltás művét.

3. Nős papok és diakónusok

A keleti egyház változatlan gyakorlata, hogy legtöbbször nős férfiakat szentel pappá vagy diakónussá. A házasságra szóló hivatás és az egyházi rend közötti kapcsolat a felszentelt papság milyen képére utalhat?

Isten rendelése szerint a házasság szerves része a teremtés történetének. Gyökerét Isten első parancsaiban találjuk meg, amelyekben az ember elnyerte alapvető hivatását. A házasság szentsége úgy tünteti fel az embert, mint aki eredeti állapotában Isten szuverenitását gyakorolja az egész világ felett. A házasság beteljesíti az ember hivatását is, hogy „Isten képét és hasonlatosságát" viselje. Láthatjuk ugyanis, hogy a teremtés második elbeszélése szerint az ember különlegessége abban nyilvánul meg, hogy az állati állapot képtelen a férfi és a nő kapcsolatát és termékenységét érthetővé tenni.

Az ember küldetése ugyanis isteni. Nemcsak a teremtésben van meg a helye, hanem isteni szerepet kap a Teremtő munkájában is. Az egész üdvösségtörténet a legradikálisabb hivatásként állítja elénk a házasságot: arra rendeli az embert, hogy Istennel közösségben, szentül élve, itt a földön eszköze legyen Isten országának. A megváltás művében ugyanis Krisztus, „az új Ádám" ismét megvilágítja azt, amit az ember bűne és a halál bélyege állapotunkban elhomályosított. Visszaadja az ember eredeti állapotának dicsőségét.

Krisztus papságának egyik gyümölcse, hogy a házasság visszakapta teljes és tökéletes méltóságát. A megváltás művének egyik megnyilvánulása, hogy résztvehetünk Krisztus kiengesztelő tevékenységében — testvéreink szolgálatára. Amikor tehát olyanokat szentelünk pappá vagy diakónussá, akiket Isten már előbb a házasságra hívott, akkor a megváltói tevékenységnek ezt az oldalát emeljük ki. Kétségtelen, hogy a latin egyházban még nem fogtuk fel, mit is jelent ez az új álláspont a katolikus papság mivoltával kapcsolatban.

Mindazonáltal kísérjünk figyelemmel néhány fontos szempontot, jóllehet az egyházjoghoz tartoznak. A keleti egyházban valóban állandó gyakorlat, hogy szigorú időrendet őriz meg a hivatás és a kötelességvállalás időpontját és színvonalát illetően. Időrendben feltétlenül elsőbbsége van a házas vagy szerzetesi állapot választásának (abban az értelemben, amelyben már előzőleg meghatároztam). Csak ezután szentelhet a püspök, — ha jónak látja — egy már nős embert vagy szerzetest pappá. Miután azonban az egyház felszentelte az illetőt az se vissza nem léphet, se élete állapotát nem teheti új választás tárgyává. Így a szerzetes, aki pap vagy diakónus lett, már nem nősülhet meg: az egyház szolgálata vált élethivatásává. Minden hivatás a Szentlélek ajándéka az egyház szolgálatára: az is amellyel valaki testvéreinek kinyilvánítja az őket összegyűjtő Krisztus jelenlétét és működését. Aki erre kapott küldetést, az tudatában van, hogy felszentelése mintegy megpecsételte eredeti választását. Feladata a kereszt, és komoly visszavonhatatlan vállalkozása, hogy Krisztust jelképezze. Attól kezdve az előző és teljesen egyéni szabadsággal választott életforma örökre megpecsételt állapottá válik.

Ebben az összefüggésben a szerzetesi, illetve a házasélet tisztán karizmatikus szempontja és az Istentől akart kifejezett egyházi szolgálat kölcsönösen megerősítik egymást. Végleges jelleget kap az, ami előzőleg bizonyos határok között megváltoztathatónak tűnhetett fel. Ezt a megállapítást megerősíti még egy másik jelentős pont is: Ha a keleti egyházban egy nős pap elveszti élettársát, nincsen joga újra megnősülni. A házassági fegyelem az egyházi rend felvétele által ugyanis új jelentést nyert. A papság és különösen a püspök papsága Krisztus személyétől kapja értelmét: ő pedig az egyház jegyese, akinek az egyház egyetlen és örök jegyese. Ezáltal a házassági hivatás a pap részére mintegy profétai jellé válik. Magában foglalja az egész egyház misztériumát, ami végérvényesen megmásíthatatlan az özvegységben is.

Ezeket a szempontokat csak azért említettem, hogy kihangsúlyozzam: az a tény, hogy a keleti egyház gyakorlatában nős vagy nőtlen embert szentel-

nek-e pappá egyáltalán nem semleges, jelentőségtelen és fegyelmi határozat. Valóban a papi hivatás új lelki képét, a katolikus papság új megfogalmazását tárja elénk.

Mielőtt tovább haladnánk, két megjegyzést szeretnék hozzáfűzni. Először: a nős ember szerpappá vagy pappá szentelése egy, rendszerint szóvá nem tett, azonban mégis döntő jellegű szempontot foglal magában. Ne felejtsük ugyanis, hogy jóllehet az egyház határozata a nős embert szenteli pappá, kihatással van feleségére és családjára is. Nem csak arról van szó, amit másutt is észre lehet venni egy különleges foglalkozás és a családi élet között. Így például a tengerészt foglalkozása kényszeríti arra, hogy rendkívüli időben dolgozzon, távol legyen otthonától, veszélyt vállaljon stb. Munkavállalása közvetlenül érinti feleségét. Itt nem ilyen jellegű kölcsönhatásról van szó. A nős ember szerpappá vagy pappá szentelésekor egészen más a helyzet. Nemcsak a feleség kifejezett beleegyezése szükséges: a két szentség különösképpen megerősíti és alátámasztja egymást. A papi és szerpapi hivatás az egyház épülésére szolgál, a házasság szentsége pedig egy családot igyekszik alkotni. Ez pedig VI. Pál szerint egy „kis egyház": ecclesiola. Ugyanis a család „egyházi szövetű": a Teremtő tervének első sejtjéből származik, az új teremtés dicsfényének ragyogása veszi körül. Kiváltságos hely, ahol a helyreállt szeretet gazdagsága a férj és feleség, a gyerekek és a szülők, valamint a testvérek egymáshoz való kiváltságos viszonyában bontakozik ki. A keresztény szeretet így átélt szövedéke alkotja a házasság szentségének lényegét és egyszersmind gyümölcsét. Ezt teszi magáévá teljesen az egyházi rend szentsége. Világos tehát, hogy erős a kölcsönhatás a nős pap vagy szerpap papi feladata, evvel kapcsolatos életformája és a közösség között, amelynek többsége ugyanannak a szentségi rendszernek, a házasságnak megélésére van hivatva.

Eszerint egy diakónus felesége (habár a férjét szentelték fel és őt semmiképp sem képes helyettesíteni), mégsem akárki felesége. Teljesen elképzelhetetlen, hogy az egyház ne tegye meggondolás tárgyává a szentségi valóságot (a házasságot), amikor másik szentség valóságába (az egyházi rendbe) emeli fel. Épp úgy észre kell venni a házasság szentségénél és állapotánál a lelki kapcsolatot az egyházi renddel, mint a papi nőtlenség életállapotánál.

Eddig úgy beszéltem a másodrangú-nak nevezett áldozópapságról és a szerpapságról mintha azonosak lennének. A valóságban két különböző hivatás-formáról van szó, mint ahogy azt már előzőleg említettem. Ilyen értelemben ismét fel kellene vetni és kifejteni a szerpapság kapcsolatát a házassággal – amit itt sajnos nem tehetek meg –, hogy megmutathassuk miként valósul meg a szerpapság két különböző formában aszerint, hogy nős ember vagy szerzetes részesül benne. Éppen úgy, ahogy különleges a papi szolgálat változata aszerint, hogy szerzetes vagy nős ember részesül benne.

Világosan megállapíthatjuk tehát, hogy az egyház hagyományában van lehetőség a papság egy másik változatára, aszerint, hogy felvételét egy más hivatás, a házasság előzi-e meg.

4. A latin egyház fegyelme

A késői középkor óta a történelem tekervényeiben az a szándék és igyekezet nyilvánul meg, hogy a pappá szentelést határozottan szerzetes-jellegű hivatással kössék össze. Teljesen tisztában vagyok, hogy a történészek erre vonatkozó állításai nagyon különbözőek. A gyakorlatban nagyon vegyes és vitatható érvek is késztették a középkori zsinatokat arra, hogy a püspökök munkatársaitól, vagyis az áldozópapoktól is megköveteljék a nőtlenséget. Egyesek a gazdasági szempontokat (az egyházi vagyon fenntartását) hangsúlyozták ki, mások a többé-kevésbé gnosztikus befolyást. Röviden, előkerült mindenféle másodrendű érv. De nem akarok történelmi kutatásokat végezni. Mindenképpen joggal állítható, hogy létezik a XIII. századot megelőző erőteljes és régi hagyomány, miszerint a nőtlenség és a papság közti viszonyt lelki összefüggés alapján állapítják meg, ahogyan azt a püspökség tárgyalásánál már kifejtettem. Annak tárgykörében képezi az egyetemes, a nyugati és keleti egyház állandó hagyományát.

Meg kell állapítani azt is, hogy a történelmi érvelés — bármi legyen is az eredménye — nem mérvadó. Lelki valóságoknál mindig hozhatunk fel történelmi okokat, mert az okságnak mindig lehet különböző szintje. Így pl. probálhatjuk megérteni Assisi Szent Ferencet gazdasági összefüggésben (a Poverello és a nyomorúság). Az érvelés helytálló lehet, és mégsem ad számot döntően Szent Ferenc egyedülálló lelkiségéről. A történelmi magyarázat ne bűvöljön el, mint ahogy a lelki összefüggés sem menthet fel egyéb okok lehetőségétől. Ismerjük azonban el, hogy a gazdasági vagy pszichológiai magyarázat az ideológiai meglátás meghatározásából kifolyólag soha sem lesz képes kétségbe vonni vagy helyben hagyni a szoros értelemben vett lelki analízist.

Esetünkben a nyugati egyház határozata, mely a papságot a szerzetesi nőtlenséghez köti, – helyes szemszögből és anélkül, hogy az analízis egyéb szintjét kihagynánk – **lelki választás** eredménye. (Hangsúlyozom ezt a két szót!) Ez a döntés, választás igyekszik szorosan összekapcsolni a papságra vonatkozó egyházi gyakorlatot a püspökre vonatkozóval. Célja, hogy a püspökre vonatkozó és állandó magatartást kiterjessze minden papra, mert belső munkatársak. Ugyanazt az élethivatást általánosítja, mert ugyanarról a szentségről van szó. Hogy tehát megértsük ezt a lelki választást, utalni kell az alapvető forrásra, amit a püspökre vonatkozólag már ismertettünk.

Miért ez a döntés? Hogyan kerüli ki a következetlenséget? Mire világít rá és mit állít a fénypontba? Arról tesz bizonyságot és azt állítja a központba, amit már a II. Vatikáni Zsinat erőteljesen megismételt: az egyházi rend szentsége csodálatosan összefüggő és felbonthatatlan egész, bármilyenek is legyenek a különböző formái. Így a papok lelkipásztori szolgálata valóban részesedés a püspök (egyháza iránti) teljes papságában. Ez a főbenjáró pont a századok folyamán mintegy elfátyolozva maradt. Sőt annyira jutottunk, hogy megkérdőjelezték a püspökkészentelés szentségi voltát (ami történelmi szempontból nagyon furcsa). Mintha a papság súlya elsősorban a „másodrangú" papokon nyugodna, holott éppen ellenkezőleg teljességét a püspöknél találjuk meg. Ez az ellentmondás mégis csak mutatja, mily magas méltóságra jutott a nyu-

gat lelki tudatában a „másodrangú papság". Az egész szentségi és lelki erő annyira rájuk helyeződött – ez az amit a keletiek nehezen tudtak elfogadni és megérteni –, hogy egyes teológusoknak a püspök mivolta csak egyszerű rangnak vagy megnövekedett joghatóságnak, nem pedig sajátos szentségnek tűnt.

Ebből a történelmi megállapításból levonhatjuk a következményt. A nyugati egyház „másodrangú" papokra ruházta rá mindazt a lelki tartalmat, ami az ősi és egyetemes egyházban a püspöki szolgálatba tömörült. Itt semmi esetre sincs véletlenről vagy tévedésről szó, hanem lelki választásról, irányról. Ugyanis az, aki lelkileg választ, visszaadja szabadságát Istennek. Amikor szabadon választja, hogy engedelmeskedik a Szentléleknek, elfogadja azt is, hogy kijelöljék az útját és követelményeket szabjanak.

A lelki választás ugyanis nemcsak egy az elméleti vagy gyakorlati lehetőségek közül, a nagyobb történelmi hatékonyság érdekében. A lelki választással, az egyén, a csoport vagy az egyház — Isten hívására — eleget akar tenni egy szükségletnek, ami által a szentség és a lelki termékenység útjára lép. Abban a pillanatban semmiképp sem egy jól kiszámított teljesítőképesség, vagy a célok és erőforrások ésszerű egybehangolása, hanem Isten akaratának a teljesítése jut érvényre, aminek alapján magunkról megfeledkezve alávetjük magunkat az ő hatalmának. Jeanne d'Arc nem politikai következetesség, sem pedig diplomatikus teljesítmény, hanem lelki választás alapján ment a mágyára. Amikor a nyugati egyház ezt a lelki utat választotta tudatosan felelt meg az isteni hívásnak. Hasonlóképpen az egyház megújítói, a pápák, Isten és a lélek emberei egész sorozata, valamint a nép egyhangú véleménye a szentség követelményeként fogta fel a papi nőtlenséget. Elsősorban és lényegében a szentség követelménye, bármilyen tabuk vagy lelki komplexek keveredhettek is bele.

5. Két különböző lelkiségi és egyházi logika

Századunk elején, a jelenlegi viták előhírnökeiként, komoly nézeteltérések voltak a hivatás természete és kiértékelésének ismérvei körül. A szóvivők közt Lahitton egyházjogász túlzottan funkcionális felfogáshoz ragaszkodott, a papi hivatást teljesen a püspök felhívásától és az egyház ítéletétől tette függővé. Ellenfele, M. Branchereau meghatározása pedig kizárólag a belső meghívást hangsúlyozta. Ezt a vitát az egyház gyakorlata egy közepes álláspont javára csendesítette le. Ez a jelentős vita két különböző lelkiségi irányt domborított ki, amely két eltérő típusú helyzetnek felel meg. Ugyanis jogosan védheti valaki a papság funkcionális fogalmát. Egy meglevő közösség szükségletéből indul ki, hogy pásztort találjon, aki összehozza a híveket az eukarisztia ünneplésére: ennek híjával nem alkotnak keresztény közösséget. Ezt a logikát alkalmazza a keleti egyház.

Egyik libanoni barátom mondotta a következőket. Amikor a maronita püspök tudomására jut, hogy egy hegyvidéki faluban a pap meghalt és a közösség az eukarisztia ünneplése nélkül maradt, felmegy a faluba, összegyűjti a keresztényeket. Meghagyja nekik, hogy ne menjenek el a faluból, amig nem jelöltek ki maguk közül egy jó keresztény férfit, jó apát, mindenki barátját, akit bizalomra méltónak ismernek. Ő, a püspök megakarja vizsgálni, hogy felszentelheti-e. Ezen keresztény vidéken nem kötelező hosszú időt tölteni a szemi-

náriumban. Végeredményben a jelölt, felszentelése előtt Bejrutban egyedül a szertartások rendjét tanulja meg, amit leginkább úgyis tud már fejből, mert gyerekkora óta minden vasárnap követte.

Olyan civilizációban, amiben az egész kultúra a kereszténység hordozója és teljesen beleilleszkedik a konkrét életbe, a pap funkcionális meghatározása jogosan alkalmazható anélkül, hogy elferdítetné a hivatás fogalmát. A püspök csak felszólítja a közösséget, hogy az általa is nehezményezett szükségben, vállaljon egy papi szolgálatot, amely életlehetőséget ad neki. Azáltal, hogy közülük szentel fel valakit a püspök, megadja a közösségnek az ismérvet, hogy az egyetemes egyházhoz tartoznak. Az egyetemes egység jelképeként a közösség kaphatna máshonnan is egy papot. A különbség mégsem oly nyilvánvaló a két eljárás között. A közösség ugyanis egy embert szolgáltat, de magát a pappá szentelést mégis, mint az egyetemes egyház ajándékát kapja. Nem változtat a lényegen, hogy a megajándékozottat már ismerik. Ebben az esetben nyilvánvalóan a papi hivatás funkcionális modellje játszik szerepet.

Ha az előző analíziseket szem előtt tartjuk, világossá válik, hogy a keleti egyház püspökeinél valamint a nyugati egyház papjainál és püspökeinél nem ez a logikai elgondolás érvényesül. Vajon miért? Itt a püspök nem kötelezheti a közösséget: jelöljön ki soraiból egy férfit, hogy pap legyen. Egy közösség ugyanis törvényesen választhat magának vezetőt, nevezhet ki megbízottat, jelölhet polgármestert stb. Ahhoz azonban nincsen joga, hogy nőtlenségre szánt papot jelöljön ki és adjon saját magának. Ha ugyanis a papság alapvető feltétele az, hogy egész életét Krisztus szenvedésének szentelje, s így nyilvánvalóvá váljon benne a feltámadás ereje — s ez a szerzetesi hivatás lényege —, akkor senki az ég világon nem helyettesítheti Isten kezdeményezését, aki hív vagy nem hív. Sem az egyház, sem bárki más nem kényszeríthet valakit a nőtlenségre. Isten az, aki hív, az egyház, a püspök szava által csak segít felismerni és hitelesíteni az ember hivatását a nőtlenségre, Isten országa javára. A latin egyház egyetlen katolikus papja sem állíthatja, hogy az egyház pappá szentelése érdekében kényszerítette a cölibátusra. Azonban a nőtlenségi hivatás nem szükségszerűen előzi meg időrendben is a másik elhatározást. Az apostoli vagy missziós hivatás, a felebarátok szolgálatának gondolata megihlethet egy embert, még mielőtt szembe kerül a nőtlenség, a hatalomról valamint a birtoklásról való lemondás gondolatával. A latin egyháznak mielőtt valakit pappá szentel, segítenie kell az illetőt, hogy felismerje, vajon Isten tényleg arra az ajándékra hívja-e: majd pedig magának az egyháznak is nyilatkoznia kell. A tisztánlátásnak ilyen tárgyi és alanyi ismérve végtelenül értékes biztonság és hűségforrás annak részére, aki elnyeri. Ennek következtében a funkcionális teória nem érvényes többé. A püspök és az egyház úgymond megkötötték a kezüket, amennyiben a gyakorlati szükségleteket (még a lelkieket is) alávetették a karizmák és a kegyelem szuverén szabadságának.

Tulajdonképpen az egyház lelki fogadással, kihívással áll szemben. Hogyan is születnek az ilyen karizmák? Kétségtelen, hogy az emberi és isteni szabad-

ság kereszteződéséből keletkeznek. De anélkül, hogy ellentmondásba kerülnénk, azt is mondhatjuk, hogy egy közösség hitéből, reményéből, szeretetéből születő buzgóságból törnek fel. Ez a talaj, ahol a karizmák meghonosodhatnak. Ennek a meglátásnak alapján mondhatjuk, hogy az egyház biztos a fogadásában, hogy Isten nem szűnik meg embereket hívni, akik egész életüket áldozatként ajánlják fel neki. Azok közül az emberek közül, akiket Isten „szerzetes"-nek hív meg, keresheti ki a püspök a papi szolgálattól megkívánt képességekkel rendelkezőket. A nőtlenségre szóló szerzetesi hivatást is Isten adományozza és az egyház elismerheti. Megvan a maga szerepe, de különbözik a papi hivatástól, s megelőzi ezt, nem is elegendő minden esetben annak betöltésére. Az egyházi rendre való meghívásnál azonban az egyház alávetí saját választását annak a bizonyságnak, hogy Isten egyeseket előzőleg már meghívott, hogy a meghatározott életformában teljesen Istennek szenteljék magukat.

Ez a tény kihat az egyház ügyvitelére is. Mint a nyugati egyház püspöke nem mondhatom, hogy az egyházmegyém jó működése érdekében, – minthogy ennyi és ennyi egyházközség, ennyi és ennyi lakos van – ennyi és ennyi papra van szükségem, s ez egy feltétlen követelmény. Hasonló okoskodás Isten kihívása lenne. Legfeljebb azt mondhatom: egyházközségeim számának megfelelően jó lenne, ha ennyi papom lenne.

De nem mondhatom a fiatalságnak vagy a közösségnek, amikor szólok hozzájuk, hogy mennyi papot követelek. Legfeljebb imádkozhatom velük, hogy Isten ébresszen elég nagylelkűséget a közösségben, hogy egyesek egészen Krisztus követésének szenteljék magukat. Azután, és csak azután választhatom ki azok közül, akik ezt a különleges hivatást elnyerik azokat, akikben megvan a kellő képesség, hogy eleget tegyenek a papi hivatásnak.

Ebből a szempontból a nyugati egyházban bevezetett állandó szerpapság, **vagyis nős férfiaknak szerpapokká szentelése**, akik egész életükben diakónusok maradnak nagy fontosságú, eddig ismeretlen gazdagságot jelent. A nyugati egyházban ez a lelki érték az életszentségre vezető útnak azt a sajátos formáját állítja vissza, amely lehetővé teszi a házasság és egy felszentelt szolgálat kapcsolatát. Ebben az esetben mondhatom a közösségnek – anélkül, hogy feltételezném Isten ajándékait –: Nem megyek innen el, míg nem ajánlanak egy jelöltet maguk közül a szerpapságra. Amikor felszentelem, nem térítem el sem a házasságra szóló hivatásától, sem pedig a világban való állásától: tehát nem vágok elébe az isteni kegyelemnek. A közösség szolgálatáról van szó, amit a felszentelés szentségi szolgálattá tesz. A szerpapság visszaállítása lehetőség, hogy kedvezően módosítsuk összképünket a különböző szolgálatokról.

Nem ismerünk egyetlen bizonyítható motívumot, semmiféle isteni jelet sem, ami felhatalmazna, hogy megkérdőjelezzük a papi szolgálatnak a nyugati egyházban századok óta megejtett és megtartott lelki választás módját. Nem meglepő, hogy ezt a lelki választást sokszor küzdelem és nehézségek közepette

éljük meg. Ugyanis egy lelki választás mindig Isten követelményére keresi a választ, ami elkerülhetetlenül áldozatot foglal magában. Ezért a jelen nehézségek sem elegendők, hogy választásunkat kérdésessé tegyék. Ahhoz Isten akaratának nyilvánvaló jelére lenne szükség. Nem zárhatjuk ki, hogy Isten esetleg egy másik lelki választást kívánhat. De manapság még semmi nyilvánvaló jele ennek.

Egy lelki választást csak lelki, nem pedig szervezési, adminisztratív vagy társadalmi motívumok miatt lehet meggondolás tárgyává tenni. Egyébként helytelen útra tévedünk. A hasznosság nem lehet ok a szeretetszolgálat visszautasítására. Eredményességért nem tagadhatom meg a hitemet. Saját kedvtelésem miatt nem mondhatok le a reményről. Azonos, lelki szinten kell maradni. A nyugati egyház lelki választásának megváltoztatásához pedig, éppen a lelki indokok hiányoznak.

Még egy fontos megjegyzést akarok ide csatolni. Megállapítható, hogy a történelem folyamán a papi hivatások tényleges száma nem állt arányban a szükséglettel. Erről az eltérésről a funkcionális papság elmélete nem tud számot adni, mert Malthus teóriája szerint okoskodik. A papok számának megállapításakor csak a lakosok, egyházközségek, vagy katolikusok számát venné tekintetbe. Ez az eljárás ferdít, mert egyik irányban túloz, a másikban pedig kicsinyít.

A történelem tanúsága pedig azt mutatja — ha ugyan a történelem bármit is ki tud mutatni —, hogy Isten bizonyos korszakokban dúsan virágoztatott hivatásokat. Túláradó nagylelkűségük férfi és női szerzetekben, illetve papi életben nyilatkozott meg, messze meghaladva az eredeti közösségek felsorolható szükségleteit. A lelki gazdagság ilyen túláradását bocsátotta Isten a történelem folyamán kincsként az egész egyetemes egyház rendelkezésére.

A középkorban az ír barátok térítették meg ismét Európát. A XV. és a XIX. század közt felfedezett népek az európai hivatások feleslegének nagylelkűségéből kapták az evangélium gazdagságát, kezdve Xavéri Szent Ferenc kezdeményezésétől a XIX. században alakult misszionárius kongregációkig. Magában Franciaországban — ahogyan Boullard kanonok megállapította — egyes egyházmegyék és vidékek buzgósága teljesen érdektelen növekedéssel ébresztette a papi hivatásokat. Tőlük szereztek maguknak más, kevésbé gazdag vidékek és helyi egyházak lelkipásztorokat.

A nyugati egyház lelki iránya tehát helyes, amikor a papok szentelését nem köti csak a statisztikától nyilvántartott és előrelátható pasztorális szükségletekhez. Paradox módon lehetővé teszi, hogy teret hagyjunk az „érdektelen logikának", a kegyelemnek. Isten nem technokratikusan okoskodik: a papszentelések létszáma nem adminisztrációs határozat, hanem a hit adománya. A kegyelemnek erre az érdekmentes logikájára támaszkodhatott XII. Pius, amikor kiadta a „Fidei Donum" enciklikáját. Szervezetet hívott életre, amely lehetővé teszi, hogy a felesleges hivatástöbbletet más országoknak, kevésbé ellátott

közösségnek adják át. Franciaországnak hosszú ideig túl sok papja volt a saját szükségletei kielégítésére egyéb kereszténynek nevezett országokkal: Olaszország, Lengyelország, Spanyolországgal szemben. A hivatások bőségéből született meg a háború után a misszionáriusok kirajzása és különösképpen, a munkáspapi életforma. Mert csak azok települhettek át egyszerűen és szívvel-lélekkel hazájukból egy másik helyi egyház szolgálatára, akik már magukévá tették a szerzetesi szellemet. A szegénység, engedelmesség és tisztaság szellemében képesek voltak elszakítani magukat a közösségtől, amibe már begyökereztek.

A II. Vatikáni Zsinat dekrétuma óta (Presbyterorum ordinis), a papi szolgálatról és életről különösen Franciaországban, annyira a papság misszionárius jellegén volt a hangsúly, hogy néha döntő és lényeges elemmé vált. Sokakban így született meg a papi hivatás. Úgy akarták megélni az evangéliumot, hogy nyilvánvaló tanúi legyenek azok részére, akik nem ismerik, akik távol élnek tőle és szegények. Röviden: a missziós egyház apostolai akartak lenni. Ez a szemlélet csak az érdekmentes lelki odaadáson alapuló papi hivatás logikájában születhetett meg. A funkcionalista szemlélet sokkal inkább küld valakit egy közösség kizárólagos szolgálatára, mint az így értett misszióba. Hogy a latin egyházban felszínre kerülhetett és kibontakozhatott ez a lelki irány, az egész egyháznak kegyelem, amit nem utasíthat vissza.

Mindez feltételezi a nőtlenség megélésének bizonyos módját is. Meg vagyok győződve, nekünk nem mindig mondták meg, hogy a cölibátus mi mindent foglal magába. Ahhoz a nemzedékhez tartozom, akiknek kiképzése folyamán sokszor ismételték: „Nem vagyunk szerzetesek." Bár a papok kánonilag nem szerzetesek, bizonyos értelemben mégis az ellenkezőjét kell állítanom. Lehetetlennek tartom, hogy valaki nőtlenül és az ebben feltételezett tisztaságban eltévelyedés és csonkítás nélkül éljen, ha nem vállalja magára azt, amit a szerzeteseknek szoktunk tulajdonítani. Feltételezi ugyanis a kellő ihletet, készséget, az ima gyakorlását. S azt is, hogy papságunkat a mindentől megfosztó, de teljesen felszabadító engedelmességben éljük meg: visszaadva szabadságunkat Krisztus titokzatos teste szolgálatára. Csak ilyen alapon magyarázhatjuk meg a nyugati egyház állandó igyekezetét, legalább is a Tridenti zsinat óta, hogy megreformálja a világi papságot, valamint a „Szent Ágoston szabályá"-ból kiáradó tartós vonzóerőt. Ugyanis a nyugati papság állandóan abban a veszélyben forgott, hogy meg akart szabadulni a „szerzetesi" állapottól, megfeledkezve a lényegről „túl magasra" törekedett. A gazdagságból vagy a puszta hatalomból eredő elvilágiasodás környékezte. Fennállott a veszély, hogy a papságot karriernek, a világi előrehaladás útjának tekintsék. A látszat ellenére ez a veszély minket is állandóan fenyeget.

Hogyan is lesz a jövőben? Nem tudjuk. Ha Isten egyéb szükségleteket nyilvánítana ki, reméljük, hogy képesek leszünk felismerni és eleget tenni. De a dolgok mai állása szerint és mint Párizs érseke hiszem, hogy a hivatáskérdés

lényege nem az, hogy merőben hasznossági okoskodás alapján a számukat vegyük tekintetbe. Az alapvető probléma az egész közösség életszentsége, szeretete és hite. A valóban szent keresztény közösség termékeny lesz. Isten nem hagyja cserben, hanem számos különböző férfi és női hivatást ébreszt benne. A püspökre tartozik majd, hogy egyeseket az egyházi rend szentségében vagy más intézményes keretben testvéreik szolgálatára hívjon. Vonatkozik ez különösképpen a szerpapságra, amelynél a nyugati egyház a házasság és az egyházi rend szentségére szóló hivatás egyesítését jelenleg elismeri. Ha viszont a közösség lelki halott, hiába minden felhívás vagy a legerősebb nyomás: nem születnek lelki gyümölcsök, nem keletkeznek hivatások.

Nem arról van szó, hogy több vagy kevesebb papunk legyen, hanem arról, hogy az emberek szemében haldokló közösségeink a Lélekben éljenek.

(A „Communio" folyóirat 1981. nov.–dec. számából)

Lukács László

A SZOLGÁLAT LELKISÉGE

1. Krisztus proegzisztenciája

A pap Krisztus küldetésében jár. Ez a küldetés azonban egészen sajátos eredetű és rendeltetésű. A papság lényegét felvázolva a II. Vatikáni Zsinat is Krisztusnak és az egyháznak küldetéséből indul el. „Jézust az Atya megszentelte és elküldte a világba" (Ján 10,36.) – az Ő küldetése folytatódik tovább az egyházban. „Nincs olyan tag, akinek ne volna része az egész test küldetésében" (PO 2.). Mivel azonban az egyház legfontosabb feladata az, hogy életében folytassa Krisztus küldetését, gondoskodnia kellett arról, hogy az Egyháznak valóban életformájává váljék, és csorbítatlanul folytatódjék, sőt növekedjék a történelem folyamán. Ezért egyeseket kiválasztott arra, hogy ezt a küldetést őrizzék és saját életükben megjelenítsék. „Krisztus úgy küldte apostolait, amint az Atya küldte őt. Az apostolok által azután saját felszentelésének és küldetésének részeseivé tette ezek utódait, a püspököket. Az ő szolgálati tisztségük pedig alacsonyabb fokon átszállt az áldozópapokra, akik az egyházirend papi fokozatába kerülnek, hogy a püspököknek munkatársai legyenek az ő Krisztustól kapott apostoli küldetésük teljesítésében" (PO 2.).

Az Egyháznak – és különleges módon a püspöknek (papnak) – életében tehát Krisztus küldetése folytatódik tovább. Ez a küldetés a Szentháromságból ered: „Amint az Atya küldött engem, úgy küldelek én is titeket." „Amint engem küldött az élő Atya, úgy küldöm én is a világba őket" (Ján 6,57). Isten azért teremtette az embert, hogy részesítse a maga szeretetében. Ennek egyetlen lehetséges formája, hogy az ember befogadja Istent, aki közli, odaadja magát

az embernek (kinyilatkoztatás, megváltás), és átvéve Krisztus életformáját maga is odaadja magát a hitben, reményben és szeretetben. Krisztus az emberért vállalta küldetését. Az egyház ezt folytatja a történelemben, hogy így teljesítse az örök isteni tervet, és a Szentlélek segítségével fölemeljen mindent és mindenkit az Atya örök szeretetébe.

Ennek a küldetésnek konkrét megvalósulási formája Jézus földi életében az odaadottság. Ez határozza meg legbensőbb lényegét: istenfiúságát az Atyának való teljes odaadottságban, engedelmességben a halálig éli meg. Benső lényege a szeretet, kettős irányban: az Atyának engedelmeskedve, szolgálja az embereket.

Értünk adott, proegzisztenciális életét tettei árulják el, tetteit azonban tanításával is megvilágítja és értelmezi. Asztali szolgaként jelenik meg köztünk: „Úgy vagyok köztetek, mint a szolga" (Lk 22,27). Tanítványainak egyetlen szabályt adott: „Aki első akar lenni, az legyen legutolsó és mindenki szolgája" (Mk 9,35).

Tanításából az is nyilvánvaló, hogy ennek az odaadó szolgálatnak hátterében radikális teocentrizmusa áll: föltétlen istenszeretete indítja arra, hogy „emberszerető Istenünk" jóságával, „önmagát megtagadva" (Mk 8,34), „életét elveszítve" (Mk 8,35) szolgálja az embereket. Isten- és ember-szeretet a legszorosabb egységet alkot Jézus működésében.

Szolgáló, engedelmes szeretete a szenvedésbe és a halálba torkollik. Ez azonban nem kudarcát jelenti, hanem szeretetének felfokozódását a végsőkig. Mindenkiért meghalt, „hogy akik élnek, ne maguknak éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és föltámadt" (2 Kor 5,15). Nemcsak tehetetlenül elszenvedte a halált, hanem „aktív passzivitással", engedelmes szeretetben odaadta életét (Gal 1,4). Készen volt arra, hogy művének beteljesítéseként (nem pedig kudarcaként!) meghaljon, s éppen halálában vigye végbe azt, amit tanítványaitól is elvárt. Halálával szolgálni akart éppen úgy, mint életével. „Az Emberfia nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon és váltságul adja oda életét sokakért" (Mk 10,45).

Istenért és az emberekért élt és halt meg, s ezáltal hozta közénk az Isten Országát, az egyetemes üdvösséget. „Üdvösségünkért" (1 Kor 15,3), „Isten szétszórt fiaiért" (Ján 11,52), „sokakért" (Mk 14,24), „mindenkiért" (2 Kor 5,14), „a világ életéért" (Ján 6,51) vállalja ezt az odaadottságot, amely a földi életbe belétestesült megjelenítése a Szentháromság örök egységének. Élete során emberi értelmével is egyre világosabban átláthatta, hogy mit kíván tőle az Atya akarata: a „halálban" kell megkeresztelkednie (Mk 10,38), ki kell innia a „szenvedés kelyhét" (Mk 10,36).

Krisztus létformája, a proegzisztencia, másért-lét kijelöli a keresztény ember lelkiéletének útját is. Krisztus fiúi lelkületével odaadja magát az Atyának, s Isten emberszeretetével közeledik embertársaihoz. Ahogyan II. János Pál pápa megfogalmazta: „Krisztus nem vigasztal minket könnyű szavakkal, hanem fel-

áldozza életét, s azt kéri tanítványaitól, hogy legyenek készek önmaguk odaadására. Ebben rejlik a keresztény „proegzisztencia igazi értelme".

Ezt az életformát Krisztustól tanulhatjuk meg és benne valósíthatjuk meg. Egyáltalán nem idegen azonban az embertől: életünk benne teljesedhet ki igazán.

2. A krisztusi küldetés: szolgálat

A krisztocentrikus életre vállalkozó emberek gyülekezete az Egyház: benne él tovább a feltámadt Krisztus. Az Egyház tagjai hitben, reményben és szeretetben hordozzák az értük adott Krisztus jelenlétét, s kölcsönös testvéri szeretetükben, de az egész világra kinyíló szolgálatukban, tehát a hétköznapok világában is megélik Krisztus szolgáló szeretetét.

Ennek a szolgálatnak a lelkületét Jézus mintegy örökségül hagyja apostolaira. Heinz Schürmann biblikus elemzésében kimutatja, hogy a Krisztus követésére meghívottak, Krisztus küldetésében járók elnevezése, jogi elkülönítése lassan alakul ki, de sajátos lelkiségük őseredeti képekben kristálytisztán rajzolódik elénk. A három leggyakrabban használt kép: doulos, diakonos, oikonomos. Ezek mindegyike nemcsak Pál gondolatvilágának, apostoli küldetéstudatának képezi alapját; eredetük vissza megy magára Jézusra.

Pál a felszabadulást Krisztusban összeköti a rabszolga képével. Krisztus felszabadította a bűn rabságából, de lekötelező, hatalmas szeretetével „magához ragadta", „rabszolgájává tette" őt (1 Kor 7,22). Jézus maga is szívesen hasonlítja tanítványaival való kapcsolatát az Úr-szolga viszonyhoz.

A legtöbbet talán a hűséges kulcsárról (oikonomos) elmondott példabeszéd árul el a krisztusi szolga lelkületéről. Ura a háznép fölé rendeli, de továbbra is rabszolga marad. Ez a „rabszolgaság" azonban egyedülálló szeretetkapcsolatot takar – a megérkező „úr" maga lesz „rabszolgájává", és kiszolgálja őt. A kulcsár feladata kettős: gondozza a háznépet, és éberen virrasztva várja urát. Urának képviselője: előtte felelősen és az ő lelkületével végzi szolgálatát. A hasonlat megrajzolja ellentétét, a hűtlen szolgát is, aki uraskodik, s mindkét szolgálatát elhanyagolva magát teszi meg önálló úrnak.

A sáfár alakját felhasználják a pasztorális levelek is. Tit 1,6-9. felsorolja, milyen legyen „Isten megbízottja", a püspök. 1 Pét 5,1-4 más képet használ, amely szintén jézusi eredetű: a pásztor képét. „Mint magam is elöljáró és Krisztus szenvedésének tanúja, kérem: legeltessétek az Istennek rátok bízott nyáját, viseljétek gondját, ne kényszerből, hanem önként, az Isten szándéka szerint."

Ugyanerre utal Szent Pál az efezusi presbitereknek (Csel 20,28): „Vigyázzatok magatokra és az egész nyájra. Azért rendelt benneteket a Szentlélek az élére elöljárókul, hogy igazgassátok az Isten Egyházát, amelyet a tulajdon vére árán szerzett magának" (vö. még Ef 4,11). A pásztor képe az Ószövetségbe nyúlik vissza: Jahvé pásztorként őrzi népét. Jézus pedig „jó pásztorként életét

adja övéiért". Megesik szíve a tömegen, mert „olyanok voltak, mint a pásztor nélküli juhok" (Mk 6,34). A kinyilatkoztatás képvilágában a pásztor nemcsak föltétlen szeretettel viseli gondját a nyájnak, hanem egészen oda is adja magát érte (Ján 10,11-15).

Pál azonban más értelemben is használja az oikonomos szót. „Úgy tekintsenek minket az emberek, mint Krisztus szolgáit és Isten titkainak gondnokait" (1 Kor 4,1). A gondnoktól természetesen egyet követelnek meg, hogy hűségesnek bizonyuljon. A „Krisztus szolgája" kifejezést előszeretettel alkalmazza önmagára (Fil 1,1; Róm 1,1; Gal 1,10; 1 Kor 7,22). Ezzel azonban nemcsak saját személyére utal, hanem egy sajátos hivatást jelöl meg az egyházon belül: magát az apostoli küldetést. Így nevezi Timóteust (Fil 1,1) Tychikost (Kol 4,7), Epaphrast (Kol 1,7), de ezt adják Péter (2 Pét 1,1), Judás (Jud 1), Jakab (1,1) szájába is.

Erre a hivatásra csak az vállalkozhat, akit Krisztus „magával ragadott" (Fil 3,12), aki Krisztushoz, a Fiúhoz hasonlóan vállalkozik a szerető engedelmességre (Gal 1,10), aki tehát egészen beleadja magát ebbe a szolgálatba. Krisztushoz hasonlóan mindenkinek mindenévé kell lennie (1 Kor 9,19-22), ugyanakkor mindenről szívesen lemond, mindent szívesen elveszít, csakhogy egészen Krisztushoz tartozzon. A fogsági levelekben a szolga-lét kiegészül a fogoly képével is: az élet minden helyzete, a kudarcok és a szenvedések is javára válnak az evangéliumnak.

3. Isten népének szolgálatában

Az újszövetségi iratok ismételten beszélnek tanítókról, evangélistákról, pásztorokról, diakonoszokról, vagy egyszerűen olyanokról, akik „fáradoznak", akik „elnökölnek" (1 Tessz 5,12), akik „vezetnek" (Lk 22,26; Csel 15,22). A pap, hiereus szót először Római Szent Kelemen használja a korintusi közösséghez írt levelében, a sacerdos szó pedig bizonyíthatóan először Tertullianusnál fordul elő. A II. Vatikáni Zsinat iratai is szívesebben használják a presbyter kifejezést, mint a sacerdos elnevezést. Az apostolok nyomába lépő elöljárók szolgálatát az ősegyházban elsősorban a közösséghez csatlakozó feladatnak tekintették. Nem a vallási kultusz bemutatását érezték a legfontosabbnak, hanem Isten népének megtartását az igazságban, Krisztus kegyelmében, a hit és a szeretet közösségében. „Krisztus követségében járunk. Isten maga buzdít általunk. Krisztus nevében kérlek: engesztelődjetek ki Istennel! Mint az ő munkatársai, figyelmeztetünk benneteket, hogy Isten kegyelmét ne vegyétek hiába" (2 Kor 5,20).

A Zsinat az ősegyház gyakorlatát tekintette mintának, amikor felvázolta a papság lényegét és szolgálatát. A pap is tagja Krisztus papi népének, a kiengesztelődött emberek közösségének. A többi megkeresztelttel együtt hordozza, hirdeti és valósítja a feltámadt Krisztus életét a történelemben. Ezen a papi közösségen belül azonban különleges meghívást, ennek elfogadása után

pedig különleges felhatalmazást kap arra, hogy Krisztusnak, a jó Pásztornak személyét képviselje a közösségben. Továbbra is tagja marad a közösségnek, mégis a Fő képviseletében lép a Test elé, a Vőlegény nevében a Menyasszony elé. Ennek a feladatnak egyéni lelkületével is meg kell felelnie: minden megkeresztelt emberrel együtt ő is a kiengesztelődés szolgálatában áll. A proegzisztencia létformáját azonban különös radikalizmussal vállalja el, azzal, hogy az egész Egyházért (egy egyházközségért, a helyi egyházért) minden emberi védelem és viszonzás várása nélkül, feltételek és fenntartások nélkül odaadja az életét.

Feladata tehát a közösség szolgálata Krisztus nevében, a Szentlélek kegyelmével. Ez a radikálisan elvállalt szolgálat azonban meghatározza egész létét, átjárja egész lényét. Ebben a szolgálatban szentelődik meg maga is, s válik a neki adott kegyelem révén lelkületében is a szolgáló Krisztushoz hasonlóvá, akinek szolgálatába szegődve elvállalta a proegzisztenciát.

A papok tehát Krisztus szolgái. Pontosabban: Krisztushoz hasonlóan, az ő lelkületével és odaadásával szolgái Istennek és az embereknek. Szolgálatuk úgy lesz istentisztelet, hogy az emberekre irányul, s úgy szolgálja igazán az embereket, ha elsődleges célja Isten országának a megjelenítése.

Ennek a szolgálatnak már Jézus életében két határozottan kirajzolódó alapirányulása van:

1. Elsősorban azokat szólítja meg, gyógyítva, segítve és vigasztalva, akik a szónak bármilyen értelmében szükséget szenvednek.

2. Jézus szolgálata egészen különös módon meghívás az asztalközösségre: keresi és befogadja a bűnösöket, elengedi adósságukat; a vámosok és a bűnösök barátjának tekintik.

Krisztus szolgájának, a papnak tehát Jézus feltétlen odaadásával, a feltámadt Krisztus végleges és örök odaadottságával kell

a) hirdetnie az evangéliumot, közvetítve a meghívást Isten mennyegzős lakomájára (az igehirdetés, tanítás funkciója);

b) megterítenie az embereknek Krisztus kegyelmének szentségi asztalát; a keresztségben egybefogni Isten házanépét, a szentségekben Isten kegyelmével erősítve őket, az eukarisztiában pedig magát Krisztust adva nekik (a szentségek kiszolgáltatása);

c) és gondoskodni a háznépről, elsősorban az egységükről – arról, hogy szeretetközösségük valóban csorbítatlanul hordozhassa Krisztus jelenlétét.

Ezzel a hármas funkcióval Krisztus hármas feladatkörét: prófétai, papi és pásztori művét folytatja tovább, hozzá hasonlóan elvállalt cselekedeteivel és szenvedéseivel, a proegzisztenciában.

A papi lelkiség tehát alapjaiban egyszerűen a keresztény lelkiség. Hitben, reményben és szeretetben megélt keresztény élet: élet Krisztus lelkéből, az evangéliumból, Krisztus követésében, az örök élet reményében és végső felelősségében. A papoktól természetesen elvárják, hogy radikálisan, egész oda-

adásukkal éljék meg a keresztény életet. A pap az, aki egész életével rászánta magát Krisztus és az emberek kettős-egy szolgálatára: bevezeti a rábízottakat a hit titkaiba, és vezetőjükként szolgálja őket az élet minden területén, egészen az eukarisztia kiszolgáltatásáig, amely a szentségi szó csúcsa és (a keresztséggel együtt) a szentségi közösség létrehozója az Egyházban.

Fülöp Gergely

A MUNKÁSPÜSPÖK

„Ó, de szép Jézus Krisztus!
Ó, de szép az evangélium szerinti élet!"

Ez a két mondat, a név és két évszám: 1898—1984 olvasható azon a kis képen, amelyet az elhunyt lyoni segédpüspök emlékére adtak ki. A két gondolatot sokszor ismételte: foglalata rendkívülien mély és jellegzetes apostoli, papi életének.

Msgr. Alfréd Ancel neve fogalom Franciaországban, de ismerős világszerte, mindenütt, ahová Prado papjai és írásai eljutottak.

Temetésén, 1984. szeptember 14-én 40 püspök, az ország minden részéből egybegyűlt papság és számtalan barátja, tisztelője, munkatársa és munkástársa vett részt. A Szentatya részvéttáviratában az evangélium bátor szolgájának nevezi, aki teljes szívvel szerette és szolgálta a munkás népet. Barátainak, tisztelőinek ugyanazokat a kegyelmeket kéri, amelyekkel Msgr. Ancel életében kitűnt: „Feltétlen hűséget az Apostolutódhoz, lojális és testvéri párbeszéd készségét felnőttekkel és fiatalokkal, hívőkkel és hitetlenekkel, az evangéliumi szegénység szeretetét, és a megváltó szenvedés elfogadását. Ebben kövessétek!"

A temetési szertartás előtt a koporsót egy napig köztiszteletre tették ki a szent János székesegyházban. Délelőtt elmentem szentelvizet hinteni a már lezárt koporsóra. Imádkoztam az elhunyt püspökért, de még inkább hozzá, hiszen már életében szentként tiszteltem. A koporsó meglepően szegényes volt: egyszerű deszka koporsó, amilyenben a nincstelen szegényeket szoktuk eltemetni. Előtte kis csokor virág vázában. Ez a dísz illett igazán a szegények püspökéhez.

N é h á n y a d a t életéből. 1898-ban született jómódú, mélyen vallásos lyoni családból. Hat gyermek közül három lett pap. Alfréd 1915-ben, Arsban, egy diáklelkigyakorlat alatt találkozott Istennel: „Hogy az hogyan történt, nem tudom" — emlékezik vissza később —, „de attól fogva egészen másképp kezdtem gondolkozni és élni." Valóban „Valaki" lett számomra. Ez a nagy lelki élmény nem akadályozza meg abban, hogy még az évben katonának jelentkez-

zen. Az északi fronton kétszer sebesül, Lombardiában elveszti a félszemét. A háború végén katonai kitüntetései mellé megkapja a Becsületrendet is. Lábadozása közben Assisi Szent Ferenc életét olvassa, a „fiatal, jómódú polgárét, aki megtért, felfedezte a szegénységben rejlő gazdagságot és szerette a szegényeket." Amint élete végén mondotta, a szegény Ferenc példája érlelte meg lelkében a papi hivatás gondolatát. 1918-ban elküldik a római francia szemináriumba. 1923-ban szentelik pappá Lyonban. 1924-ben, a Gergely egyetem 300 éves évfordulóján, ünnepélyes keretben, XI. Piusz előtt védi meg doktori értekezését.

A szegények szeretete sürgeti, nekik akarja szentelni életét. Ezért Lyonba visszatérve belép a tiszteletreméltó P. Antoine Chevrier által 1860-ban alapított Prado Papi Társulatba. Pradónak hívták azt a kis sarki kocsmát, amit az alapító megvett és anyaházzá alakított át. Róla kapta a társulat a szép, hangzatos elnevezést. Msgr. Ancel is ebben a házban kezdte papi működését mint hitoktató. Összegyűjtötte a legszegényebb gyermekeket, akik 6 hónapig bent laktak a Pradóban és ott készültek elő az elsőáldozásra. A jólétben felnőtt, tehetséges fiatal pap itt találkozik egész közelről a szegényekkel, nyomorgókkal. „Jól emlékszem, hogy egyik nap 12 éves fiú jött a Pradóba. Nem tudott se írni, se olvasni. 8 éves korában már dolgozott egy öntödében. Amikor munkafelügyelő járt vizsgálaton, a gyereket bezárták az öltözőszekrénybe. Utána ismét ‚szabadon' dolgozhatott." A gyerekek régi pajtában laktak. Igen szegényesnek tartottam, mesélte tovább. „Így vasárnap délután, amikor egyik gyerek látogatóba jött apját fel akarta vezetni a hálóterembe, mindenképpen próbáltam lebeszélni. De a fiú nem tágított: ‚Apám, még soha sem látott ágyneműt; hadd mutassam meg neki, hogy milyen is az ágynemű'."

1928-ban rábízzák a pradós papok képzését a limonest-i szemináriumban. 1932-től onnan jár be a lyoni Katolikus Fakultásra metafizikát tanítani. 11 évig tölti be ezt a megbízatást. Közben, 1942-ben a Prado általános főnökévé választják, 1947-ben pedig kinevezik segédpüspöknek Gerlier kardinális mellé. Mint segédpüspök vonul vissza 5 évre a gerland-i munkásnegyedbe. (Életének erre a szakaszára még visszatérünk.) A II. Vatikáni Zsinaton aktívan vesz részt több bizottságban. A hetvenes évek elején lemond a pradói általános főnökségről és segédpüspöki hivataláról. 1964-től 1970-ig a francia püspöki kar munkásbizottságának elnöke. 1979-ig pedig egyházmegyéjében továbbra is a munkásmozgalmak és az idegenekkel foglalkozó lelkipásztorok felelőse. Már a 30-as években több kiadványa jelent meg. Élete utolsó éveiben ismét szentelhet időt könyvírásra, többek között befejezi „A Prado és Père Chevrier apostoli lelkisége" c. nagy művét.

Most pedig néhány vonás az e m b e r r ő l. Azt írták róla, hogy amilyen messzire csak lehetett, elment a párbeszédben — a hitetlenekkel is. Hitt az emberben, ami oda vezetett, hogy hit az embereknek is, bárkik és bárhonnan jöttek hozzá. Egyik nagy könyvében arra kéri a hitetleneket, hogy ők, akik

szintén hangoztatják az emberbe vetett hitüket, higyjenek a hivő emberben, mert ez is teljes értékű ember, teljes jogú polgár.

Mi jellemezte a párbeszédet Msgr. Ancellel? Tudott hallgatni, meghallgatni. Úgy hallgatta a vele szemben álló embert, mintha az olyat mondana, amit ő még sohasem hallott és ő is ugyanolyan érdekesnek és fontosnak találja, mint aki mondja. „Amikor nem értett egyet, — egyik rokonát idézem — akkor sem bántóan, a mindent kiforgató entellektüel (értelmiségi) gyönyörével sorakoztatta fel az ellenérveket. Ellenvéleményét olyan hittel, meggyőződéssel és tapintattal fejtette ki, hogy az előtt csak tisztelettel lehetett meghajolni." Msgr. Ancel ebben is mesterét követte, P. Chevrier-t, akinek az volt az elve: „Raison pour raison, je garde la mienne". „Neked is igazad van, nekem is, én az enyémhez ragaszkodom." Soha ingerültnek nem láttam, pedig neki sem volt minden mindegy. Egy alkalommal bizalmasan mondta: „Félek ettől az összejöveteltől." Egy nagyobb szabású papi összejövetelre készültünk.

Az embernek jól esett a közelében lenni. Az egész lényéből jóság, megértés és béke áradt. Ezt fejezte ki kissé másképp az egyik magyar, aki uzsonna közben Msgr. Ancel közelében ült: „Én még ilyen finom úri emberrel, mint a Monseigneur soha életemben nem találkoztam." „Azt elhiszem, — feleltem. De ha azt mondta volna Kiss úr, hogy ilyen szent emberrel még nem találkozott, azt is elhinném, mert én sem." Ha valakiben, akkor Msgr. Ancelben valóban megvalósult a Nagy Szent Gergely-i papi ideál, „aki a paphoz közeledik, az örökélet sójától ízesedik". Nem kevésbé valósult meg benne P. Chevrier pradói papi ideálja: „Le véritable disciple" (Az igazi tanítvány). Mintha csak róla mintázta volna 100 évvel ezelőtt egy prófétai látomásban az igazi tanítvány képét: „Íme az Úr szegény szolgája, íme a szegény szolgája."

Msgr. Ancel másik jellemvonása volt a szegénység és a szegények őszinte szeretete. Valaki talán azt mondhatná, hogy ebben nincs sok rendkívüli: Franciaországban egyházi embernek nem nehéz szegénynek lenni. A különbség csak az, hogy neki módjában lett volna gondtalanul, a legnagyobb kényelemben élni, ha kihasználja a családjától felkínált előnyöket. Evvel szemben ő még az átlagos életszínvonalnál alacsonyabb szinten akart élni. Ezért választotta már a pradói közösséget. Lassan pedig mindjobban belátta, hogy a munkások és a szegények akkor értik meg legkönnyebben az evangéliumi örömhírt, ha maga is egy lesz közülük. A II. világháború után kezdődött a francia munkáspapi mozgalom. Egyikük 1949-ben Ancel atyának mondotta: „Ha meg akar érteni bennünket, álljon sorainkba." Ez jelentette számomra a kihívást, — közölte élete alkonyán — hogy kétkezi munkával keressem a kenyeremet.

Személyes levélben fordul érsekéhez, s kéri, járja ki a Szentszéknél, hogy gyári munkásként dolgozhasson. „A munkáspapok szeretnék, ha püspök is lenne közöttük... Ha püspök is van soraikban, a munkások könnyebben megértik, hogy ők is részei az Egyháznak. Ha a munkásokkal élhetek s egyszersmind lyoni segédpüspök maradok, jele lehetek az Egyház egységének és a munkások közötti jelenlétének."

Csak 1954-ben sikerül tervét megvalósítani, bár nem százszázalékosan. Ottaviani bíboros hozzájárul, hogy Msgr. Ancel „bedolgozó munkás" lehessen. Az üzemi munkát nem engedélyezte, mert nem akarta, hogy egy „gyári művezető parancsoljon a püspöknek".

Magam is jártam a gerland-i házban, ahol Msgr. Ancel, néhány pappal és testvérrel, 5 évig dolgozott mint munkás. Öreg épület volt. Belül úgy nézett ki, mint a vendégmunkás szállók a háború utáni időkben. A testvérek földre fektetett matracon aludtak, az atyák ketten egy szobában. A püspök atya mint kor és rangidős kapott egy külön szobát. Látogatóit — akik pedig szép számmal jöttek: szomszédok, munkások, püspökök ... — a konyhában fogadta, ott koccintott velük. Amikor nála jártam vastag szövetdarabokat szabdalt egy üzemnek. Igen poros és nehézszagú munka volt. Ezen kívül éppen úgy részt vett a házi munkákban mint a többiek: mosogatott, főzött, bevásárolt — lehetőleg olcsón —, vizet hordott a kútról és tisztogatta a közös WC-t.

1980-ban kérdezték tőle: „A Gerland-ban töltött évek fordulópontot jelentenek életében?" — „Igen, kétségtelenül. Minden nehézség ellenére, hihetetlenül sokat jelentett, hogy részt vehettem a munkások életében. Mert az értelmiségi életben az a rettenetes, hogy az ember azt hiszi, hogy mindent tud: könyveket olvasott, mindenről tájékozódhat, mindenről képes beszélgetni. Lassan-lassan ráébred, hogy csak ismeretei vannak, de maga a tényleges valóság fedve van előtte. Rendkívülien megviselt, amikor felfedeztem tudatlanságomat. Ugyanis, alapjában véve, nem ismertem a munkásvilágot. Gerland-ban igazán „beálltam a játékba". Az ott töltött évek folyamán egyetlen cikket sem írtam, nem tartottam előadásokat; egyszerűen megpróbáltam a munkások életét élni, már amennyiben ezt nekem engedélyezték. — Itt Gerland-ban kezdtem érezni a munkásokkal szembeni igazságtalanságot. Igen, „érezni" kezdtem, s nemcsak könyvekből vagy beszámolókból ismerni. A következő kis eset elgondolkoztatott: ottlétem alatt a Rhône kiáradt, eldugultak a szennyvízlevezető csatornák ... Az áradás után Lyon előkelőbb negyedeit tisztogatni kezdték, de jó pár napba telt, amíg a mi szegény negyedünkre gondoltak. Ebben a helyzetben éreztem, mit jelent utolsónak lenni, a többiek után következni. ... Megtapasztaltam a munkás életét: az övé az utolsó hely!"

Voltaképpen egy magyar legény érdekében jártam a gerland-i házban; aki rövid időre abban a „csendes otthonban talált oltalmat". Maga a Gondviselés vezette oda, mert a szegény fiú mindenben megfelelt a pradói követelményeknek: „Rien avoir, rien savoir, rien valoir." (Ne legyen semmid, ne tudj semmit, ne érj semmit.) Aszódról nem sokat hozhatott magával, főzni viszont tudott. Olyan paprikás krumplit kotyvasztott, hogy a püspök atya még évek múlva is emlegette a magyar fiú népi eledelét: „Ah, la pomme de terre au paprika de Zoltán!" (Fele krumpli, fele paprika; az ember utána lángot lehelt!)

A Gerland negyedből nyaranta táborozni vitte a legszegényebb fiúkat, hogy a jó levegőn, a jó koszton megerősödjenek. Csavargóknak, fiatalkori bűnözők-

nek otthonokat alapított. Évekig börtönlelkész volt, megismerte a bűnöző alvilág nyomorát. A feltételesen szabadlábra helyzetteknek pedig kastélyt szerzett Lyon közelében, ahol meghúzhatták magukat.

Msgr. Ancel igénytelenségére vallott későbbi lakása is, ahol többször felkerestem. Nagy bérház udvarában egy raktár helyiség padlását alakították át lakássá. A deszkalépcső ropogott és ingadozott, amikor az ember rálépett. A sötét viskó napfényt csak a bérház falairól kapott, azt is csak délelőtt. Egyszer meg is kérdeztem: „Hogy érzi magát itt, püspök úr?" „Nekem megfelel" – volt a válasza.

Kocsija sohasem volt. Öltözete egyszerű, az elmaradhatatlan öreg svájcisapkával. Ehhez jött még egy viharvert aktatáska. Büszkén mesélte, hogy járt egy részeg emberrel, akit átvezetett a forgalmas úton. Az megkérdezte, kihez van szerencséje, kinek kell megköszönnie ezt a szíves segítséget? „Alfred Ancel lyoni segédpüspök vagyok." Erre a részeg: „Mond, most ki a részeg, te vagy én?"

1959-ben XXIII. János nem akarta, hogy a papok munkásként dolgozzanak. Msgr. Ancel se folytathatta „bedolgozó" szerepét. Csak VI. Pál, 1966-ban engedélyezte újból ezt az életformát. Msgr. Ancel engedelmeskedett, de megvallotta, hogy a tiltó rendelet szenvedést okozott lelkében, „mivel nem folytathattam küldetésemet. De szenvedtem azért is, mivel szeretem a munkásokat, mint ahogy a misszionárius szereti az ország lakóit, ahová elküldték".

„Atya – kérdezte tőle egyik munkatársa már élete vége felé – fontosnak tartja a munkáspapokat?"

– „Te kételkedsz ebben?"

„Nem, csak azt szeretném tudni, hogy ma is oly elszántan küzdene érdekükben, mint a nehéz időkben?"

– (Habozás nélkül) „Hogyne! A munkáspapokra ma még inkább szüksége van az Egyháznak. Mint a szerzetesekre. Értsd meg, a munkáspapok csak a legszükségesebbet birtokolják: az eucharisztiát... és az életüket megosszák a szegényekkel..."

„S harcaik?"

– „Ez is fontos. De ez kemény kérdés az Egyház számára. Erről sokat kell elmélkedni... S ez a kérdés soha sem teljesen megoldott. A történelemből tudjuk, hogy papok és püspökök – gyakran meggondolatlanul – részt vettek az emberek harcaiban. Bár igen szeretem Szt. Bernátot, hogy kötelezhette el magát a keresztes háborúkban...? Nem, nem így kell eljárni. Mások nem akarják magukat elkötelezni. De ez se jobb. Sok megfontolásra van itt szükségünk. Mindenesetre nélkülözhetetlen, hogy papok – és apácák! – megosszák a munkások életét. De van egy lényeges feltétel: hogy imádkozzanak. Sajnos, én nem imádkoztam eleget. Gerland-ban, a szentmisén és a breviáriumon kívül, napi két órát szenteltem az imádságnak. De ez nem volt elég. Pedig akkor egészséges voltam!"

Evvel már érintettük is Msgr. Ancel működésének gyökerét: Az apostoli tevékenységnek az Istennel való bensőséges egyesülésből kell fakadnia. 1963-ban írta: „Gyakran nem Isten munkatársaiként járunk el, hanem mintha mi magunk képesek lennénk megoldani a kérdéseket, intézni sorsunkat. Amikor Istenhez fordulunk, akkor is azt kérjük, hogy ő segítsen nekünk! Ahelyett, hogy szolgálatába állnánk, azt akarjuk, hogy ő szolgáljon ki minket tevékenykedésünkben. Bár jó indulattal, de sokszor kerülünk abba a tévhitbe, hogy Isten lelke vezet pusztán azért, mert segítségét kértük. Nem értettük meg a páli mondást: hogy csak az, aki a növekedést adja, az az Isten, nem pedig aki ültet vagy öntöz. Ez a téves felfogás azután összeomlik, amikor nem kereszténnyekkel van dolgunk: nem megyünk semmire. Ha viszont Isten közbelép, akkor együttműködhetünk: Isten művének szegény munkásai lehetünk."

Évente visszavonult Tamié kolostorába s ott végezte lelkigyakorlatát. Egészen rendkívüli eseménynek kellett történnie, hogy visszavonultságában zavarhassák.

Lelki életében jelentős szerepet kapott a Szűzanya. Hűségesen végezte ifjú korában vállalt ájtatosságait.

Ha valamit fontosnak és jónak látott, azért nem kímélt fáradságot, áldozatot. Nemcsak türelmes, hanem szívósan kitartó volt munkáiban. Elment a legfelsőbb hatóságig, nem egyszer a pápáig is, ha szükségét látta. Nem ismert emberi tekintetet, bár okosan és finoman járt el ezekben a kérdésekben is. Egyik alkalommal tudomására jutott, hogy valamelyik kardinális nem akart misszióba engedni egy fiatal papot, aki a Prado közösséghez tartozott. Msgr. Ancelben felmerült a gondolat, hogy esetleg nem árt-e a közösségnek, ha pontosan kifejti a jelöltnek az egyházjog idevágó rendelkezéseit. Nem fog-e megsértődni a kardinális? „Végül is — mondotta később — arra gondoltam, hogy az utolsó ítéletkor Urunk Jézus Krisztus, nem pedig a kardinális fog felettem ítélkezni."

Tevékenysége nem állt meg Lyon határában, papjai révén felölelte az egész ország nyomorát. Sőt még azon is túlment. Mint a Prado előljárója papjait szétküldte a világ minden tájára, a nagy városok nyomornegyedeibe. Itt azután maga is felkereste, bátorította őket. Útjai elvitték — Európán kívül — Közel-Keletre, Észak- és Közép-Afrikába, Dél-Ázsiába, Távol-Keletre és Dél-Amerikába.

Megnyilatkozásaiból következtethetünk arra is, hogy mennyire ismerte az emberek lelki nyomorát. Az egyik papi összejövetelen nála szokatlan pesszimista hangon így tört ki: „Uraim, ha maguk tudnák, milyen rettenetes a mai fiatalság hitetlensége!" „Mit lehet ez ellen tenni?" Több mint fél évszázad tapasztalatából jött a válasz: „Ahhoz, hogy a mai emberrel párbeszédet kezdhessünk, hogy a mai emberek elé ‚igazi tanítványként' állhassunk, nekünk önmagunkkal és embertársainkkal szemben is igaznak és lojálisnak kell lennünk."

1984-ben még utoljára interjút adott a Lyoni Szabad Katolikus Rádiónak könyvéről: A Prado és Père Chevrier apostoli lelkisége. Fáradt, megtört hangon beszélt, de a régi hittel és meggyőződéssel védte szeretett Mestere tanítását, ami ma is aktuális. Miután felsorolta a mai világot fenyegető bajokat és katasztrófákat, áttért a lelki katasztrófákra:

„Elkereszténytelenedő világban élünk. Ez nemcsak a vallásgyakorlat csökkenésében nyilvánul meg, de még inkább abban, hogy elvesztik értéküket a keresztény elvek és csökken a hit. Vannak, akik a hódító hitetlenségről beszélnek. Ezt az elkereszténytelenedési folyamatot nem tudjuk megállítani azzal, hogy tökéletesítjük pasztorációs módszereinket; sem azzal, hogy korszerűsítjük a tanítást a katekézisben és másutt, de még azzal sem, hogy vonzóbbakká tesszük szertartásainkat. Nem! Itt csak egy segít, ha teljesen az evangélium szerint alakítjuk életünket. Ahhoz pedig i s m e r n i kell J é z u s K r i s z t u s t. Nem elvont ismeretre gondolok, amelyre bármely entellektüel képes: egzegéták, történészek, teológusok; anélkül, hogy igazán ismernék Jézus Krisztust. Voltaképpen egy ma élő valaki megismerésére gondolok, úgy, ahogy egy gyermek ismeri az anyját, a férj a feleségét. Az ilyen megismerés a szeretethez vezet, amely szeretet pedig teljes odaadásra késztet. Az ilyen megismerésből és szeretetből indul el Jézus Krisztus követése. Connaitre, aimer, servir! (Ismerni, szeretni, szolgálni!) Csak ettől a lelkiségtől eltelve képes az ember úgy cselekedni, ahogy Jézus Krisztus cselekedne a helyünkben. Ahogy P. Chevrier mondta, el kell érnünk oda, hogy az egész lényünk Jézus Krisztust sugározza."

Az interjú vezetője, P. Bonnet igen érdekes kérdést vetett fel. „Püspök úr szerint van-e valami hasonlóság az arsi plébános és P. Chevrier között?" „Az igaz, hogy kortársak voltak és P. Chevrier kikérte az arsi plébános tanácsát, mielőtt élete művéhez kezdett, de hasonlóságot nem látok köztük. Hacsak nem azt, hogy mind a ketten közös forrásból merítettek, az Agapéból, és mind a ketten az evangéliumi radikalizmust vallották. Mind a ketten egyformán hirdették az ima elsőbbségét és Isten feltétlen szeretetét, és mind a ketten evangéliumi szegénységben éltek."

„Vianney szent János a földműves nép között élt, Antoine Chevrier pedig a külvárosi munkás nép között, ami már akkor is óriási különbséget jelentett. A falu még hagyományos keresztény miliő volt, a városban gyökértelen tömegek éltek egymás mellett, és már akkor is az Egyházon kívül. P. Chevrier-t, aki egyszerű lyoni családból származott, már első állomáshelye a szegények apostolának rendelte. 1850-ben az akkor még külvárosnak számító szent András plébánia káplánja lett. 1866-ban rábízták a Moulin-à-vent, Szélmalom, új plébániát."

Ez a rövid interjú az utolsó emlékem Msgr. Ancelról. Máig sem tudom, melyik szentnek köszönjem meg, mert egészen kapásból kapcsoltam be a rádiót és szerencsére felvettem a beszélgetést.

Minket magyarokat is szeretett. Ez egészen természetes egy olyan embernél, aki mindenkit szeret. Valahányszor meghívtam, mindig készséggel jött rendezvényeinkre és közösen celebrált szentmiséinkre. Az ezüstmisémen vállalta a prédikációt. Több magyar családdal is tartotta a barátságot. S. Zoltán paprikás krumplija után megismerte a többi nemzeti eledelünket is. Italaink közül a tokajit és a legjobb Mátra-vidékit. Történelmünk bizonyos eseményeit jobban ismerte, mint akármelyikünk.

Élete utolsó két évét a Szegénygondozó Kisnővérek házában töltötte, mint az ottani öregek egyike. A pradós papok, akik felváltva mellette voltak, felvették utolsó beszélgetéseit. Ezekben többször szó esett a szenvedésről. „Én, aki 85 éves koromig nem is tudtam, mi a fizikai szenvedés, most állandóan szenvedek. Ha visszagondolok, hányszor beszéltem a szenvedésről, pedig nem is tudtam, mi az. A szenvedést sohasem mertem kérni Istentől. Attól féltem, hogy nem tudom elviselni. Most már egy percre sem hagy el. Megvallom, nehezen viselem, de azért mégsem kérem az Istent, hogy vegye el tőlem. Nem, mert most már a szenvedéssel váltom meg a világot. Eddig aktív voltam, most már csak a szenvedés maradt, mint Jézusnak a kereszten. Sokat gondolok az elhagyottakra, a betegekre. Add tovább a plébánosoknak, hogy látogassák a betegeket. A betegeknek nagy szükségük van a barátságra, de még annál is inkább a gyöngédségre."

Ez volt Msgr. Ancel, és még sokkal több és sokkal másabb. Én ilyennek ismertem. A saját szavaival fejezem be, amiket ő P. Chevrier-ről mondott. „Kívánjuk, hogy sok hozzá hasonló kifogástalan ember legyen a világban." Mi is kívánjuk, hogy Msgr. Ancelhez hasonló sok „finom úri ember", „szent ember", „igazi tanítvány" legyen a világban. „Őt kövessétek a hűségben, a párbeszédben, a szegénységben, a szenvedésben."

Keresztségi fogadalmat tettetek előttem, — ne szegjétek meg.

Belétek ültettem a hitet, — ne veszítsétek el.
Hirdettem nektek a parancsokat, — ne vessétek meg őket.
Megmutattam nektek a mennyország útját, — ne tévedjetek le róla.
Feloldoztalak titeket, — ne játszátok el a kegyelmet.
Bemutattam nektek a szent áldozatot, — ne felejtsétek el áldásait.
Megkötöttem házasságaitokat, — ne bántsátok egymást.
Fáradoztam gyermekeitekért, — ne tegyétek őket árvákká.
Elkísértem halottaitokat a sírhoz, — ne feledkezzetek meg róluk.
Most magam is itt vagyok elföldelve köztetek, — ne felejtsétek el plébánostokat.
Felelek értetek az ítéleten, — ne tartsatok az örök kárhozatba!

Maximilian Wilfer végrendeletéből
† 1978. máj. 7.

A SZLÁVOK APOSTOLAI

II. János Pál pápa enciklikája

A szlávok apostolai címmel szent Cirill (Konstantin) és Metód hithirdető munkáját méltatja a Szentatya szent Metód, az első „szláv érsekpüspök" halálának 1100. évfordulóján. Ez a Pápa negyedik enciklikája, körlevele. A Szentháromság ünnepére jelent meg 1985-ben. Nyolc fejezetből és összesen 31 pontból áll. Az egyetemesség, katolicitás szelleme vonul végig az enciklikán.

Az első és második fejezet igazolja az enciklika időszerűségét és üzenetének fontosságát, majd a szent fivérek életútját mutatja be röviden. Elmondja, hogy szent Cirillt és Metódot a szlávok között végzett hithirdető tevékenységük méltatásaként Európa társpatrónusaivá nyilvánította II. János Pál Egregiae virtutis c. apostoli levelével, 1980. december 30-án (1. p.). Így e három jeles férfi: Benedek, Cirill és Metód Európa egységének szíve. A két utóbbi különleges érdemeként 880-ban jóváhagyta VIII. János pápa a szláv nyelvű liturgiát (2. p.). A két tesszalonikii fivér érdemét már XIII. Leó is méltatta, megemlítve, hogy Cirill 869-ben halt meg Rómában, és ott a szentek tiszteletével vették körül, míg Metód érsek Nagy-Morvaországban hunyt el 885-ben. A két szent szerzetes ünnepe február 14-én van, szent Cirill halálának napján. A II. Vatikáni zsinat óta a két „apostol" jelentőségét még világosabban látjuk – hangsúlyozza az enciklika (3. p.).

A két testvér egyébként Tesszalonikiben, mai nevén Szalonikiben, bizánc egykori fővárosában született. Apjuk a politikai életre szánta őket. Az idősebbik, Metód, a határvidék előljárója lett, de kb. 840-ben lemond és a Szent Hegy-i kolostorba vonul. Cirill, tudós papként, Konstantinápoly könyvtárosa és a pátriárka titkára. Követi testvérét, majd Konstantinápolyban filozófiát tanít. Ekkor ragadt rá a Konstantin Filozófus név. Végül mindketten misszióba mennek (4. p.). Rasztiszláv, Nagy-Morvaország fejedelme kérésének tettek eleget, Pannóniában, Kocelj birodalmában telepedtek le. Előkészületként, Cirill ábécét készített, amit neve után cirillicaként ismerünk ma is. Emellett ószlávra fordították a Szentírást és a szentmisénél használatos könyveket (5. p.). Öccse halála után Metód a pannóniai egyház érsekévé lett Rómában. Székhelye Szirmium. Élete politikai és vallási zavarokkal vergődött. Két évet fogságban is töltött, ahonnan VIII. János pápa mentette ki. Amikor a szláv nyelvű liturgia miatt gyanúba hozták, ismét a Szentszék lett védelmezője. Halála előtt Gorazdot nevezte ki utódjául, majd 885. IV. 6-án elhunyt (6. p.). Sajnos a két testvér műve nagy üldöztetés martaléka lett (7. p.).

A Szentatya enciklikája harmadik fejezetében kiemeli Cirill és Metód csodálatos küldetését s annak beindulását:

„Az isteni gondviselés szólt a szent testvérekhez a bizánci császár és a konstantinápolyi pátriárka szavával és tekintélyével ... Megparancsolta, hogy szenteljék magukat a szlávok missziójának. Hogy teljesíthessék feladatukat, el kellett hagyniuk tekintélyes állásukat, de a szemlélődő életet is. Kiléptek a bizánci császárságból és nekivágtak az evangéliumi szolgálat hosszú útjának ... A római főpap háromszor is hívta magához Metódot, s végül a szlávok nagy-morvaországi püspökeként bocsátotta el ...“ (8. p.).

Majd II. János Pál idézi Rasztiszláv fejedelem III. Mihály császárhoz intézett sorait: „Sok keresztény tanító érkezett hozzánk Olasz-, Görög- és Németországból, valóban még sincs olyan, aki minket szlávokat bevezessen az igazságba.“ Erre jelentkezett Konstantin (Cirill) és Metód a nemzetek apostola szellemében: „Nincs többé zsidó vagy görög, rabszolga vagy szabad, férfi vagy nő, mert mindannyian eggyé lettetek Krisztus Jézusban“ (Gal 3,28) (9. p.).

Ezután méltatja a Pápa a két szent misszionárius lelkületét: „Mindig a töretlen igaz hitet szolgálták, ... előmozdították a szláv nép javát és az egyetemes Egyház egységét ... Új életformákat, eredményre vezető utakat kutattak fel ... : lefordították a Szentírást ószláv nyelvre, hűségesen értelmezték a szláv nép szokásait, hagyományait és anyanyelvét“ (10. p.) ... Az evangéliumi igazságokat átültették az új nyelvre, ... felhasználva annak képeit és fogalmait ... Így a hitoktatás új módszerét dolgozták ki ..., amihez Konstantin már előre összeállította az ábécét, hogy szlávul is leírhassák azokat az igazságokat, amelyeket hirdetnek és kifejtenek ... Ezzel azután Cirill és Metód minden misszionárius példaképe lett“ (11. p.).

A negyedik fejezet a testvérek egyházalapító művét méltatja, s kiemeli az okmány 12. pontja a szlávok apostolainak törekvését, „hogy békés úton építsék az Egyházat és az egy, szent és egyetemes Egyház ismeretére vezessenek ... Habár mindkét testvér tudatában volt a szent hagyományok (liturgikus nyelv) ősi mivoltának és törvényes alapozottságának, mégsem riadtak vissza attól, hogy szláv nyelvet használjanak az istentiszteletben ... Erre sarkallta őket ugyanis az igazság szeretete és az érett apostoli buzgóság“.

„A két testvér ugyan — folytatja a Szentatya — a keleti birodalom és a konstantinápolyi pátriárkátus alattvalója, munkájukról mégis a római főpapnak adtak számot és hozzá terjesztették fel elbírálásra ... Így tanúsítva, hogy a Római Apostoli Szék az Egyház látható egységének központja ... Apostolkodásuk minket is az ekumenizmusra buzdít: ... békés kiengesztelődés révén, az egység visszaállítására! ... A tesszalonikii szent testvérek meggyőződése: A helyi egyházakat sürgetni kell, hogy saját javaikkal növeljék a katolikus lelkületet ... Az egyetlen hit megvallása és a szeretet gyakorlása közben soha sem mentegethetjük a széthúzást, egyenetlenséget és pártoskodást“ (13. p.).

„Azokban a viharos években – folytatja az enciklika –, amikor a fegyveres harcokat még a szomszédos keresztények összeütközése is tetézte, a tesszalonikii testvérek megőrizték az erős és éber hűséget az igaz tanításhoz, az Egyház hagyományaihoz és a tökéletes egységhez, de különösképpen ‚az isteni intézményhez' és ‚az egyházi intézményhez' ... Ennek a hűségnek köszönhető, hogy végrehajthatták a misszíózás nagyszerű feladatát és teljes lelki, valamint kanonikus egységben maradtak a Római Egyházzal, a konstantinápolyi egyházzal és az új egyházakkal, amelyeket a szláv népek között létesítettek (14. p.) ... Így ápolták az Egyház sokrétű teljességét, amely az alapító, Jézus Krisztus szerint mindig egy, szent, katolikus és apostoli. Krisztus ezen parancsát teljes jelentőségében kifejezték a II. Egyetemes Konstantinápolyi Zsinat atyái, ami egyébként minden keresztény sérthetetlen hitvallása" (15. p.).

A Szentatya körlevelének V. fejezetét az Egyház katolicitásának (egyetemességének) szentelte, amit Cirill és Metód sohasem tévesztett szem elől. „Ami az egyetemességet illeti – írja a Pápa – többek között kijelenti a Zsinat (II. Vat.): ‚Isten új népébe minden ember meghívást kap. Következésképp: ezt a népet, noha mindig egy és egyetlen, ki kell terjeszteni az egész világra és minden történeti korszakra, hogy megvalósuljon az Isten-akarta cél: ő kezdetben egynek alkotta meg az emberi természetet, végül pedig elhatározta, hogy egybegyűjti szétszóródott gyermekeit. Ezért az Egyház, vagyis az Isten népe ennek az országnak megvalósítása közben semmit sem vesz el egy-egy népnek ideigvaló értékeiből, sőt ellenkezőleg: felkarolja és átveszi a népek tehetségeit, szellemi kincseit, szokásait, amennyiben jók. Az egyetemességnek ez az Isten népét ékesítő jegye magának az Úrnak ajándéka. Ennek a katolicitásnak a nevében minden egyes rész átadja sajátos ajándékait a többi résznek és az egész Egyháznak. Így az egész is és minden egyes rész is gyarapszik minden tag kölcsönös önközlése által, egységben munkálkodva, hogy elérjék a teljességet' " (LG 13).

A szlávok apostolai az ószláv nyelvet is ennek az egyetemességnek nevében vezették be, bár sokan és élesen támadták őket emiatt. De „Cirill védelmezte azzal, hogy sok népnél így van már. Pl. írásos népnyelvű liturgiája van az ‚örményeknek, avaroknak, türzoknak, kazároknak, araboknak, perzsáknak, ibéreknek, sugdoknak, gótoknak, egyiptomiaknak, szíreknek és sok más népnek'. További érvelése: ‚Nemde mindannyian ugyanazon levegőt szívjuk? Nem szégyenlitek tehát, hogy csak három (héber, görög és latin) nyelvet fogadtok el, a többi népeket és törzseket pedig vakoknak és süketeknek tartjátok?' ... A történelmi és dialektikus ellenvetés híveinek a szent férfiú az isteni sugallmazással megerősített Szentírással válaszolt: ‚S minden nyelv hirdesse az Atyaisten dicsőségét, hogy Jézus Krisztus az Úr' (Fil 2,11) ..." (17. p.).

„Az Egyház katolikus azáltal is – folytatja a Szentatya –, hogy minden emberben, népben és nemzetben ... felkarolja és előre segíti mindazt, ami jó, igaz és szép ... Mindezt használhatják nagyvonalúan, örvendezve ..., teljessé

téve a kinyilatkoztatás fényével. Az egyetemesség igazi alapját ugyanis maga az Úr Krisztus szabta meg ... Ez pedig: Higyjünk mindannyian az egy és szentháromságú Istenben, akit Jézus Krisztus kinyilatkoztatott és, akit az Egyház hirdet a Szentlélek erejével" (18. p.).

„Az evangélium hirdetése közben Szent Cirill és Metód a szlávoknak előhozott ‚régit és újat' az Egyház kincstárából. Hithirdetésükkel és katekézisükkel átadták az örök igazságokat, de ugyancsak alkalmazták azokat az adott történelmi körülményekre" (20. p.).

Az enciklika VI. fejezete röviden foglalkozik az evangélium és kultúra közötti viszony kérdéseivel. A Szentatya hangsúlyozza:

„Azzal, hogy az evangéliumot így ültették át a népek kultúrájába, szent Cirill és Metód fejlesztették, sőt megalapozták ezen kultúra lelkét, de a kultúra sokrétű formáit is ... Az egyedülálló és zseniális szláv ábécé elkészítésével sokban és nagymértékban hozzájárultak ugyanis a szláv nemzetek emberi kiteljesedéséhez és az írásbeliség megteremtéséhez" (22. p.).

A pápai körlevél VII. fejezete előtárja a két – görög és latin – hagyomány és kultúra egymást kiegészítő kapcsolatát. Nagy-Morvaország bukása után (905–906) a görög rítus helyébe ugyanis a latin lépett és maga Bohémia is a salzburgi érsekséghez került egyházjogilag.

„Fel kell figyelni azonban – mondja a Szentatya –, hogy már a tizedik század közepén, szent Vencel idejében, a két rítus elemei kölcsönösen, illetve keverve jelentkeznek, sőt gyakori volt a két nyelv: szláv és latin közös használata a liturgiában" (23. p.).

A 24. pontban megemlíti a Pápa, hogy a lengyelek eredetileg is a kereszténység „latin formáját" fogadták el 966-ban. Míg a Balkán félszigeten élő szlávok megtérítését a szent testvérek kezdeményezték. Bulgáriába Cirill és Metód „tanítványai" vitték a kereszténységgel a cirillbetűt is. A keleti szertartás terjedt el a dákó-román népnél és a kievi fejedelemségben is.

A Szentatya Cirill és Metód jelentőségét látja abban is, hogy „közös alapokat teremtettek Európában, olyan alapokat, amelyekre az egész kontinens egysége épülhet (25. p.). ... A hithirdetők mindkét csoportjánál, mondhatjuk, Keleten és Nyugaton egyaránt közös volt az Egyház egyetemességének szeretete ... Ebből megint csak az a tanúság – folytatja a Pápa –, hogy az ősibb egyházaknak napjainkban is segíteniök kell az ifjabb egyházakat és népeket identitásuk (önazonosságuk) megőrzésében és növekedésében (26. p.). ... Egyéni karizmájukat követve, Cirill és Metód nemcsak Európa vallási, hanem polgári és kulturális egységét is építette" (27. p.).

Ezért a nyolcadik és záró fejezetben kiemeli II. János Pál:

„Szükséges, hogy az egész Egyház ünnepelje fénnyel és örömben az azóta eltelt 11 évszázadot, hogy Rómában felszentelték a szlávok első érsekét, Metódot. Emlékezzünk meg Cirillről, s ezzel a szláv népek bevonulásáról az üdvtörténet fényébe és azon európai népek közé, akik elfogadták az evangélium hírét már az előző évszázadokban" (28. p.)!

Végül a Szentatya imát mond a Szentháromsághoz, amellyel a szlávok apostolainak örökségét az Isten kezébe helyezi (29. p.). Rövidítve így idézhetnénk:

„... Mindenható Isten, aki egy vagy a Szentháromságban, kezedbe helyezzük a szláv népek hitét: őrizd és áld meg ezt a művet! Emlékezz, mindenható Atya, arra az időre, amikor akaratod szerint felragyogott ‚az idők teljessége' ezen népek és nemzetek felett... Te vagy az emberiség Teremtője és Atyja, s benned testvérek mind az emberek... Hallgasd meg, Atyánk, és add meg, amit az egyetemes Egyház kér ma tőled, hogy azok az emberek és népek, akik a tesszalonikii testvérek révén megismertek és elfogadtak téged, mint igaz Istent, és a kereszténységgel gyermekeid szent közösségébe léptek, élhessék is zavartalanul az evangéliumot... Add meg, szentséges Háromság, egész Európa ... vallási és keresztény egységét valamint minden népek testvéri közösségét..." (30. p.).

„Az egész egyház hálát ad, hogy a szláv népeket 11 évszázaddal ezelőtt a hit közösségére hívtad... Ezért különösen is hálával tartozik neked a szláv származású római főpap..."

„Mennyei Atyánk! Kezedbe helyezzük a jövőt! Kérjük, Fiad Anyjának, az Egyház Anyjának közbenjárását éppúgy, mint apostolaid Péter és Pál, szent Benedek, Cirill és Metód, Ágoston és Bonaventúra, valamint Európa többi hithirdetői esedezéseit..."

Végül apostoli áldását adja mindannyiunkra, „szeretett testvéreire" II. János Pál pápa.

A LELKIPÁSZTORI SZOLGÁLATOK RENDEZÉSÉNEK ALAPELVEI

(A Német Püspöki Kar határozatából. 1977).

Az utóbbi évtizedben jelentős változáson mentek keresztül a lelkipásztori szolgálatok a Német Szövetségi Köztársaságban. Főként az önkéntes, tiszteletbeli munkatársak és a lelkipásztori kisegítők helyzete változott meg. A tiszteletbeli szolgálatok mellett újak is születtek, mint pl. a diakónusok és a lelkipásztori asszisztensek (előadók). A változások alapja a II. Vatikáni Zsinat. Közös Szinódusokon az NSZK püspökei általános keretet állítottak föl „Pasztorális szolgálatok a közösségben" címmel, hogy egységesítsék a további fejlődést. A gyakorlatban mégis különböző, sőt egyes esetekben ellentétes irányú folyamattal találkozunk az egyházmegyékben. Előnybe kerültek a közvetlen eredményt célzó próbálkozások. Nem maradtak azonban el a papi hivatást és szolgálatot érintő teológiai következtetések sem, jóllehet nem mindenütt lépnek tudatosan előtérbe, s néha nem is kívánatosak. Ez a helyzet késztette a német püspököket arra, hogy leszögezzék az összes egyházmegyékre érvényes alapelveket.

1. Kiindulópont és cél

Egyházközségeinkben találkozunk a Szentlélek működésének számos jelével: személyek, családok, csoportok igyekeznek életüket az evangélium szerint alakítani; mások pedig egészen egyházi szolgálatra szentelik magukat. Sokan segítenek az egyházközségben. Ennek ellenére a helyzet nem könnyebb.

A közeljövőben különös teherként nehezedik a püspökökre s egyházközségekre a paphiány, amit súlyosbít a papság kiöregedése és a hívek igényeinek növekedése. A papok munkáján könnyíthetnek a tiszteletbeli és hivatásos munkatársak, de nem pótolhatják őket.

Könnyelműség volna, ha abból a feltevésből indulnánk ki a lelkipásztori szolgálatok rendezésénél, hogy az egész Egyházban megváltoznak a papsághoz megkívánt előfeltételek. Terveinket nem építhetjük olyan alapokra, amelyek megvalósítására belátható időn belül nem számíthatunk, s amelyek nem biztosítják, hogy rajtuk keresztül valóban elegendő papi hivatás támad az Egyházban. Aki bizonytalan várakozást kelt, az csak bénítja a hivatáskérdés határozott megoldását.

Felelőtlenség azonban az is, ha a jövő terveinek egyetlen elve a paphiány. A szükség- és pótmegoldások ugyanis gyakran helytelen kiutak. Józan tartóssággal, s ne csak átmenetileg vezessük be az új lelkipásztori szolgálatokat.

Már az ősegyház tanúsítja, hogy a lelkipásztori szolgálatok sokrétűsége megfelel az Egyház küldetésének. Az önkéntes vagy főhivatású diakónusok, illetve laikus segítők sok olyan feladatot vállalhatnak magukra, amit eddig elsősorban vagy kizárólag papok végeztek. S mindezt nem szükségmegoldásként, hanem azért, mert erre illetékesek. Gyakran előfordult már az Egyház történelmében, hogy mélyreható fejlődésre ösztönöztek szorult és nehéz helyzetek.

A jelenlegi állapot tehát elsősorban ne arra vezessen, hogy minél több főállású lelkipásztori munkatársunk legyen, hanem hogy megújuljon az egész egyházi közösség. Közösségeink tevékenyen vegyenek részt az Egyház küldetésében, s ne várják, hogy mások gondoskodjanak róluk. Ez a folyamat már megindult, de még nem mélyült el eléggé.

Ezenfelül szükséges azonban, hogy – az egyénektől s csoportoktól vállalt szolgálatok mellett – működjenek olyanok is, akik másokat munkára késztetnek. Amennyire lehetséges, legyen ez a „szolgálók szolgálata" is önkéntes. Főleg nagyobb plébániákon és körzetekben alkalmazzunk teológiát végzett, sőt további szakképzettséggel rendelkező személyeket. Az NSZK-ban jelenleg igen sok civil hallgató folytat teológiai tanulmányokat, hogy később nem papként, de mégis főállásban dolgozhasson a lelkipásztorkodásban. Csalódások elkerülése végett sürgősen fel kell mérni az egyházmegyei szükségleteket, hogy ennek megfelelő eligazítást adhassunk a teológiai fakultásokra jelentkezőknek.

A lelkipásztori szolgálatok helyes rendezéséhez elkerülhetetlen, hogy teológiailag különbséget tegyünk a felszentelésből eredő tisztség, hivatal és azon szolgálatok között, amelyek a keresztségen és bérmáláson alapulnak. Jóllehet egyes szolgálatok célja inkább a világ és a társadalom, másoké pedig az Egyház és közösségei, mégsem mondhatjuk, hogy az előbbi csak a laikusok, az utóbbi pedig a felszentelt papok feladata. Azt az egyházi tisztséget, amelyet nem vezethetünk le csak a keresztségből s bérmálásból eredő általános keresztény méltóságból, régi idők óta a püspökök, papok és diakónusok hármas rendje gyakorolja. Ők kapták meg a teljhatalmat, hogy képezzék a közösség minden tagját és szolgálatait feladataik végrehajtására, igazgassák és vezessék a közösséget. Az egyházi tisztség tehát az egész Egyháznak és közösségnek kötelez el; az Egyház nyilvános életében a nagy nyilvánosság előtt áll a közösség rendelkezésére: Krisztus és az Egyház nevében cselekszik.

Az egyházi tisztség nyilvános és látható jellegét, valamint hathatós és hatalommal teli szolgálatát a szentelés kegyelmének s az Egyháztól kapott meghatalmazásnak egysége alapozza meg. Csak az jelentkezhet a szentelésre, akit Isten meghívott s akit az Egyház elfogadott. A szenteléssel Krisztus visszavonhatatlanul az Egyház szolgálatába fogadja a jelentkezőt; a Szentlélek kegyelméből s az Egyház megbízatásából pedig meghatalmazást és küldetést kap feladatára.

A laikus nem mondhat le a keresztségből és bérmálásból eredő kötelezettségéről a közösséggel szemben. Ezt a kötelezettséget leginkább önkéntes szolgálatokkal gyakorolja. Ott ajánlatos a laikusok főhivatású alkalmazása, ahol a feladat sajátos kiképzést követel s állandó bevetést kíván. De sem az önkéntes, sem a főhivatású lelkipásztori szolgálat nem tételezi föl, hogy az illető szükségképpen részesüljön a diakónusi vagy papi tisztségben.

A lelkipásztori hivatások kiépítése és megkülönböztetése megköveteli, hogy lépésről-lépésre az egész lelkipásztori rendszert és együttműködést is megújítsuk és kifejlesszük.

2. A papok

Teológiai jellemzésük

A püspök fő feladata, hogy egyházmegyéje számára megjelenítse Krisztust mint az Egyház fejét, urát, alapját és mércéjét. Pásztori szolgálatát Krisztus nevében és teljhatalmából végzi. Ez a hatalom pedig szolgálatot jelent: részvétel a jó Pásztor küldetésében, aki életét adja juhaiért (l. Jn 10,11).

A püspök a presbitériummal együtt gyakorolja feladatát. A püspök felszenteli és küldi papjait, hogy „a teljhatalomban való részesedésük szerint gyakorolják Krisztusnak, a fejnek és pásztornak hatalmát". Ily módon teszik jelenlevővé az egyes közösségekben Krisztust mint az Egyház fejét és pásztorát. Innét ered, hogy senki sem helyettesítheti őket a közösség vezetői és az eucharisztikus áldozat ünneplésének elnöki tisztében.

Ennélfogva, a pap az egyházmegyéért felelős püspök presbitériumához tartozik, amely együtt viseli a lelkipásztori munkát; ugyanakkor hitközségében él, amelynek minőségéért püspökével együtt felelős.

Szerepük

A pap teológiai arcéléből következnek az alábbi szerepek: „Készítse föl és képesítse — Jézus Krisztus nevében és küldetése alapján (l. 2Kor 5,20) — a közösséget és tagjait saját szolgálataik betöltésére; alapítson és vezessen közösségeket, szerezzen új tagokat s gondoskodjék az egységről" (l. Ef 4,12) (a Német Szinódus határozatából). A közösség építésének és vezetésének papi teendőit elsősorban az igehirdetéssel, szentségek kiszolgáltatásával és a közösség testvérivé alakításával valósítja meg. Feladata az is, hogy elevenen ápolja az egységet az egyházmegyével valamint az egyetemes Egyházzal. Mindennek mély kifejezője és központja az oltáriszentség. Lelkipásztori szolgálata tehát jóval több mint puszta szervezkedés és ügyintézés: lelki szolgálat.

Beosztásuk

Maradjon a pap emberi közelségben mind egyházközségével, mind a presbitérium s az egyházmegye általánosabb egységével. Főleg ezen a téren érezteti nyomasztó hatását a paphiány. Káros a papra és közösségére, ha nincs szilárd kapcsolat közöttük és ha a pap személyesen vagy telefonon nem könnyen elérhető. Ugyanúgy hátrányos azonban mindkettőjükre, ha a pap annyira beleolvad a rábízott közösségbe, hogy nem áll rendelkezésére a tágabb, egyházmegyei közösségnek, nem működik azzal közre.

3. Állandó diakónusok

Teológiai jellemzésük

A háromfokú egyházi tisztség feladata: jelenlevővé tenni Krisztust, aki nem azért jött, hogy neki szolgáljanak, hanem hogy ő szolgáljon (Mk 10,45). Az evangélium szerint a hatalom és a küldetés Jézus szeretetének jele. A diakónusokat arra rendelik és arra kapják a szentelési kegyelmet, hogy támogassák a püspököt és a papokat az igehirdetésben, liturgiában és a testvéri szeretet keresztény gyakorlásában. Bár a püspök és a papok feladata szóval és tettel tanúskodni arról, hogy Krisztus mindenki szolgája lett, egyedül képtelenek mindenkinek továbbadni a krisztusi szeretetet. Ebben a feladatban — kegyelmi küldetéssel és hatalommal — segítenek nekik a diakónusok. Mindenekelőtt a szükséget szenvedőkkel törődnek, együttműködnek a testvéri közösség kialakulásánál és kiépítésénél, a végzik Krisztus egyéb szolgálatait is.

Szerepük

A diakónus sajátos helyzetében elkerülhetetlen, hogy tevékenysége részben egybeessék a papéval és a lelkipásztori munkában részt vevő laikusokéval is. Mégis kirajzolódik megkülönböztetett tevékenységének központja:

– Katekéta. Csoportokat, sejteket épít, amelyekből kialakul a hitközség. A pap közösségvezető tevékenységétől annyiban tér el, hogy inkább előfutári, előkészítő szerepet tölt be, amellyel a központ, az eucharisztikus gyülekezet felé vezet.

– Liturgikus és igehirdető szolgálat. Együttműködik a liturgiában, a szentségek kiszolgáltatásában, prédikál és hitoktat. Mindennek gyakorlásában „Krisztus, a szolga" szerepe jellemzi.

– Szociális és karitatív szolgálat. Tanúskodik Jézus előszeretetéről a szükséget szenvedőkkel szemben. Egyszersmind tanúskodik a hitről is: missziós munkát végez.

– Szolgál, hogy mások szolgálhassanak. Szolgálni segít másokat. Úgy támogat, hogy a szolgálatok különbözősége előmozdítsa a közösség egységét; az egység pedig sokrétű szolgálatot teremjen.

A diakonátus további fejlődését erősen befolyásolják azok a feladatok, amelyeket most, a kezdeti időben bízunk rája. Ne szűkítsük le tehát munkakörét se pusztán a liturgiára, sem a karitászra. A paphiányt se akarjuk velük úgy pótolni, hogy arcélüket elferdítjük.

Beosztásuk

Igen különböző lehet egyházközségi vagy egyházmegyei szinten. Munkájuk függ attól is, hogy fő vagy mellék hivatásként vállalják a diakonátust.

4. Laikusok

Teológiai jellemzésük

A keresztséggel és bérmálással részt vesznek a Jézusban hivők általános papságában. Első feladatuk a világ szolgálata. Társadalmi környezetüket, munkájukat, szabadidejüket, a közvéleményt, ennek szokásait, törvényeit és szervezeteit hassák át Jézus Krisztus lelkületével. Legyenek élő meghívó a krisztusi közösségbe azok számára, akikkel életútjuk közös. Kezeskedjenek arról, hogy a világ kérdései és tapasztalatai eljussanak a lelkipásztori szolgálatig, az egyházközség életéig. Így segítenek az Egyház és a közösség építésében.

Szerepük

Leginkább munkájukban, családjuk keretében s hasonló területeken töltik be a világ felé irányuló lelki feladataikat, amelyeket kiegészítenek önkéntes szolgálatokkal. Azok azonban, akiknek van sajátos kiképzésük és munkaterületük, kifejezetten lelkipásztori szolgálatra szentelik magukat. Világi munkaterületekhez hasonlóan az egyházban is megőrzik az alapvető szabadságot, hogy munkát és hivatást változtathassanak. Egyházközségi szolgálatuk nem teológiai értelemben vett tisztség. Lelkipásztori ténykedésük a világban végzett szolgálatukhoz kapcsolódik. Bizonyos szakterületen, életkérdésekben illetékesek. Ezért a laikusok lelkipásztori munkájára jellemző, hogy nem általában, nem a teljes közösségért, hanem meghatározott területeken felelősek.

Néha azonban feladatuk lehet, hogy az egyházi tisztet viselők szolgálatában tág területen nyújtsanak segítséget

— A lelkipásztori előadó/előadónő (asszisztens). Egyetemi végzettsége van teológiából s plébániai illetve esperesi szinten teljesít egyházi szolgálatot. Ha nagyobb körzetre vagy az egész püspökség területére kap beosztást, hivatali elnevezése szakterületét követi.

A lelkipásztori előadó(nő) feladatainak súlypontja valamelyik szakterület: vallásoktatás, katekézis, vallási továbbképzés, különböző csoportok vezetése . . Kiképzése leginkább akkor érvényesül, ha az esperesi kerület szintjén dolgozhat. Megbízhatják a szorosan vett egyházi tisztség egyes feladatainak végzésével is, de ne ez képezze munkájának súlypontját.

Az ily módon körülírt s megnevezett lelkipásztori előadó felel meg a II. Vatikáni Zsinat felfogásának az egyházi szolgálatban álló laikusról. Ez a hivatás nincs arra rendelve, hogy pap váljék belőle.

Akadályozzuk meg, hogy a lelkipásztori előadó arcéle a pap képét vegye magára. Egyébként új, „szentség nélküli tisztség" születik (pl. „laikus-káplán", „prédikátor"). Az ilyen irányú fejlődés azonban csak egy szintre hozná a papi, diakónusi és laikus szolgálatok kialakulófélben levő sokrétűségét.

— Az egyházközségi előadó/előadónő (asszisztens). Teológiai főiskolai vagy evvel egyenértékű kiképzésű laikus, aki a hitközség keretében teljesít szolgálatot. Nagy részük azelőtt lelkipásztori segítőként dolgozott az egyházközségben.

Alapjában véve rájuk is érvényesek a lelkipásztori előadóra felállított elvek. Annyiban van eltérés a kettő között, hogy az egyházközségi előadó(nő) fő feladata a felszentelt lelkész munkájának alátámasztása. A lelkipásztori előadókhoz hasonlóan kaphatnak ők is — szakképzettségüknek megfelelően — megbízatást bizonyos szakterületekre is. Ez utóbbi esetben messzemenően önálló felelősséggel gyakorolják feladatukat a megfelelő szakterületen.

— Közösségi segítő, plébániai munkatárs. Fő- vagy mellékhivatású laikus, aki kész együttműködni a lelkipásztori feladatokban s akinek megvan erre az általános alapképzése, illetve tanfolyamokon megszerezte.

Plébániákon, illetve plébániaközösségekben teljesítenek szolgálatot, mint irodai alkalmazottak, intézők, vagy pedig fogadják a híveket, otthonaikban felkeresik őket, s egyéb hasonló feladatokat látnak el. A lelkipásztori munka szakosítása mindinkább megkívánja a plébániai munkatársak igénybevételét és felsőfokú képzését. Főképp, ha nem akarjuk, hogy az ügyintézés elsősorban a papokat terhelje, miközben elvárjuk: álljon nyitva a plébániahivatal lelkipásztori kérdések megbeszélésére is.

ESZMÉK ÉS ESEMÉNYEK

NEMZETKÖZI TALÁLKOZÓ A HELYI EGYHÁZRÓL

(St. Trudo/Brugge, Belgium, 1985. június 2–8)

A meghívottak nagy többsége csak a megnyitó ülésen tudta meg, hogy ennek a zártkörű, de jelentős megbeszélésnek tulajdonképpeni kezdeményezője és szervezője Mlle. Christiane Brusselmans, a Lőveni Katolikus Egyetem kateketikatanárnője volt. Két évvel ezelőt távoleső, kisebb helyen töltötte a nagyhetet. A lelkész betegsége miatt a hívek váratlanul magukra maradtak. Ennek ellenére – papnélküli istentisztelet keretében – megünnepelték Krisztus halálának és feltámadásának emlékét. Mit tehetnek ilyen esetben a hivők? Mit vár tőlük a bennük élő Lélek? Miként ünnepelhették – hasonló helyzetekben – a hivő közösségek, a századok folyamán, Krisztus titkait? Mit tanulhatnánk a harmadik világ bázisközösségeitől? – Hasonló kérdések érlelték meg a találkozó gondolatát. A Pro Mundi Vita szervezet közreműködésével az 5 világrészről kb. 40 résztvevőt (8–8 az egyes kontinensekről) és 20 előadót, szakembert, munkatársat (nagyrészt Európából és Észak-Amerikából) hívtak össze: beszéljék meg, elmélkedjék át, hogyan is éli az az egyház, amelyikhez ki-ki tartozik (főleg az egyházukat képviselő találkozói résztvevők) az evangéliumot.

A csoport tarka képet alkotott nemcsak bőrszínben. A résztvevők különböztek képzettségben, beosztásban és tapasztalatban. 10 püspök illetve érsek (köztük Hume, angol kardinális) mellett 22 nem pap volt jelen (11 nő, akik közül 3 apáca); alig néhány 30 év alatt, legtöbben 40–60 év közöttiek; egyetemi tanár, bázisközösség-vezető, püspökkari titkár, országos lelkipásztori mozgalom megbízottja, plébános (ez útóbbiak között egy zaire-i nem pap), káplán ... Valamennyien jól ismerték helyi közösségüket, a szervezők pedig tudták róluk, hogy szívügyük Krisztus Egyházának terjesztése.

A szorosan vett előadások (naponta legfeljebb 2) főleg történelmi szemszögből vizsgálták a helyi egyházak életét, kialakulását, sajátosságait. Már a páli levelek érdekes különbségekről tesznek tanúságot. Elég összehasonlítani a tesszalonikii közösséget a korintusival. Még jobban szembetűnik a különbség, ha összevetjük az Apostolok Cselekedetei – úgy látszik eléggé idealizált – közösségeit és a Jelenések könyvében felsoroltakat. Egyes esetekben ma már nem is könnyű megállapítani, hogy milyen feladatokra jelöltek ki külön megbízottakat (l. pl. 1Kor 12). Mennyi nem pap tölt be felelős hitoktatói, hitmagyarázói tisztséget a II. és III. században (Jusztinusz, Origenesz ...)! Diakónusok és felszentelt diakónisszák végzik a szeretetszolgálatokat ... Hamarosan kialakulnak a püspökségek a városi gócpontokban, a plébánosok a vidéklakók gon-

dozására. Az Egyház él, mert élnek a helyi egyházak. Sok sajátosságuk van, de alapvető közös elemeik is: az evangélium hirdetése, a szentségek (főleg a keresztség, eucharisztia és a kiengesztelődés) ünneplése, az ima, a testvérekről gondoskodó, áldozatkész szeretet, a közösség szolgálatára szentelt vezetők és munkatársaik, s nem utolsó sorban a többi helyi közösséggel és az „anyaegyházakkal" tartott szoros kapcsolatuk.

A nép kereszténnyé válása, főleg a középkorban, egybefonta a helyi közösség vallási és társadalmi életét. Ez a szervezettség előnyt jelent, de megmerevedést is. Főleg a harmadik világ érzi, hogy az Európában kikristályosodott közösségi formák sok szempontból nem illenek a gyakran még nem keresztény környezetben élő helyi egyházakra. Sőt mintha már Európa és Észak-Amerika egyes részeit sem elégítenék ki. A II. Vatikáni Zsinaton felmerült a kérdés, mi is a plébániák szerepe, feladata dogmatikai és pasztorális szempontból. De hamarosan lekerült a napirendről. A zsinati szövegek szóhasználata nem egészen világos a „rész"- és „helyi egyházra" vonatkozóan (l. LG 26, CD 11,30, AG 6,19-20 stb.). A legújabb egyházi törvénykönyv sem tisztázta a fogalmakat. Vagy talán éppen az lenne a fontos, hogy ne akarjunk mindent pontosan szabályozni? Az alapvető egység megőrzése mellett engedjük az Egyház szervezetét fejlődni, a helyi igényeknek megfelelően alakulni, növekedni?

A találkozó ezt az utóbbi álláspontot foglalta el. Nem akart fogalmakat meghatározni, nem keveredett elméleti vitákba. Ezért a nap nagy részét csoportmunka töltötte ki. Itt tárgyalták meg a résztvevők saját helyi közösségük életét: gyakorlatát, terveit és nehézségeit. Csaknem mindig ugyanaz a 8–10 személy vett részt egy-egy csoportban (pl. a mienkben a következő állandó tagok voltak: afrikai püspök, hongkongi [kínai] szociológus-teológus, hatodéves német teológiai hallgató, francia plébános, amerikai plébános, spanyol kateketikatanár, Afrikában működő európai misszionárius, perui apáca és magyar szerzetes). Két alkalommal az egyes kontinensek résztvevői tárgyalták meg világrésszük főbb problémáit.

Mindenkire mély benyomást gyakorolt az egyházi élet gazdagsága, változatossága. Egy hit, remény és szeretet élteti mindegyik helyi egyházat, s mégis sok, eddig nem ismert vonást fedeztünk fel. Egyszersmind érezhetővé vált az is, hogy a meglevő, főleg a megszokott plébániai keret sok helyütt nem elegendő a hit lendületes megélésére. Az evangélium szelleme megköveteli, hogy az egész hívő közösség élje és sugározza a krisztusi örömhírt. A pap, a hierarchia szerepe tagadhatatlan, de nem szabad mindent tőle várni, egyébként a hívek csak „szenvedőleges befogadói" a hitnek, nem pedig élő sejtjei. A találkozó egyik súlypontja az öntudatos és felelős laikusok körül forgott: hogyan kapcsolódhatnak be az evangélium hirdetésébe, milyen magatartás-változást kíván ez a hierarchia (papok és püspökök) részéről.

Főként az „új egyházak"-nál merül fel a probléma. Igen gyakran kevés hívő él hatalmas területen. A nem keresztény környezet nem segíti a hit szerinti

életforma (családi, társadalmi) megvalósítását. A helyi közösségekre tehát nagyobb felelősség hárul. A pap és a laikus hívők viszonya sokkal testvéribb kell, hogy legyen mint a már felerősödött (s talán sokszor el is kényelmesedett) „régi egyházaknál".

Azonban az ún. új egyházak képe sem egységes. Míg a dél-amerikaiak társadalmi felelősségük tudatában szociális problémákkal küzdenek, az afrikaiakat első helyen az evangélium inkulturálódása foglalkoztatja. A dél- és kelet-ázsiaiaknál mindkét kérdés érezhető, de mégis sajátos, helyzetüknek megfelelő színezettel. Jelentős különbségeket találunk az egyes kontinenseken, sőt egyes országokon belül is. A Fülöp-szigeteken végzett tanulmány pl. 5 modellt elemezett ki az ország egyházmegyéinél: 1. Az egyházmegye eddig megszokott keretekben végzi apostoli munkáját; a hangsúly a plébániákon, a szentségek kiszolgáltatásán, az egyének lelki gondozásán van. 2. Szerepet kapnak a kisközösségek, de elsősorban a liturgia elmélyítésében, az imaélet kiépítésében. 3. Van olyan egyházmegye, amelyik egy lépéssel tovább megy: kifejezetten keresi a kapcsolatot a környezettel, törődik a „nem katolikusokkal". 4. Másutt kiemelik a katolikusok felelősségét és prófétai küldetését az egész társadalomra nézve. 5. Végül, a kisközösségek központi szerepet kapnak az egyházmegyében; vezetőiket, tagjaikat külön is képezik, hogy helyesen vethessék be magukat a társadalomban vállalt prófétai küldetésük betöltésébe.

A modellek nem alkotnak abszolút, kizárólagos kategóriákat. Irányokat, fejlődési fokokat tükröznek.

Jelentős különbségeket találunk egyes afrikai egyházmegyéknél a keresztségi előkészületre vonatkozólag. Mindenütt komolyan végzik. De van olyan egyházmegye, amelyik 4 éves felkészülést kíván a felnőtt jelentkezőktől. A hitvizsgán meg is lehet bukni! Tovább kell várni, jobban fel kell készülni. Kidomborítják, hogy az egész közösség, nemcsak a pap, jel és példa a keresztény életre. Igyekeznek összekapcsolni a hagyományos afrikai nagy-család, törzsi összetartozás élményét a helyi egyház (egyházmegye, egyházközség, kisközösség) életével. Mindenki felelős mindenkiért: az evangélium élése, hirdetése, a keresztény szeretet gyakorlása mindenki feladata! Éppen ezért a második-harmadik nemzedéknél — tizenéves korban — négy éves előkészület előzi meg a bármálás szentségének felvételét.

Meglepő volt az egyik franciaországi püspök beszámolója. Hogyan próbálja felébreszteni hívei felelősségtudatát? Kevés a pap. Ha ezek közül valaki meghal, nem küld új lelkészt a plébániára, nem is nevez ki senkit oldalagos ellátásra. Amikor a hívek megjelennek és papot kérnek tőle, sürgeti, hogy előbb maguk tegyenek meg minden tőlük telhetőt a hit ébrentartására, fejlesztésére. Pl. a katekézis, a vasárnapi igeistentisztelet, a beteglátogatás stb. terén. Csak akkor jelöl ki lelkészt, ha látja, valóban összefognak és magukra vállalják a feladatok jó részét.

Többször felmerült a kérdés: van-e szervezett szolgálati forma, amely rendezi, segíti a hívek részvételét a helyi közösség feladataiban?

Mind Európában (l. pl. lelkipásztori asszisztensek, lelkészi segítők – a német nyelvterületen), mind pedig az „új egyházakban" új „szolgálatokat" találunk. Nem tagjai a hierarchiának (vagyis nem diakónusok, papok vagy püspökök), külön szentségi kegyelemben nem részesülnek. A keresztség és bérmálás kegyelmére építenek, amit megerősít a közösség imája, a püspöki megbízatás, küldetés (igen gyakran ünnepélyes formában). A Lélek sugallja őket a közösség szolgálatára.

Egyik perui egyházmegyében a következő szolgálatokat találjuk: a közösség lelkesítői (animadores de comunidades – magyarul talán a „száraz káplán"), tk. pap nélküli plébániák, közösségek vezetői (vezetik a pap nélküli vasárnapi istentiszteletet, temetnek, esketnek . . .); katekéták és a hittanítók (példájukkal, szavukkal oktatják a felnőtteket, gyermekeket a hitre, hit szerinti életre); ügyintézők és szervezők (főként az anyagi kérdések elintézését vállalják magukra); próféták és bajnokok (a társadalmi igazságtalanságok kiküszöbölésében, a közösség igazságának védelmében van fontos szerepük); vigasztalók (betegeket, özvegyeket, foglyokat látogatnak); muzsikusok és énekesek (mind a liturgia, mind egyéb találkozók folyamán énekszóval, muzsikával hirdetik az örömhírt); „campesino-misszionáriusok" (a bennszülött, nincstelen parasztok misszionáriusai): maguk is nincstelen parasztok, akik hosszabb-rövidebb kiképzést kaptak és vállalják, hogy sorstársaiknak hirdetik az evangéliumot; kettesével mennek – rendszerint egy-egy hétre – távol eső közösségekhez, semmi ellenszolgáltatást nem fogadnak el (távollétük alatt otthoni közösségük gondoskodik családjukról s végzi helyettük az esetleges gazdasági munkát . . .). A campesino-misszionáriusok 1978-ban kezdték munkájukat, jelenleg 70 vannak; 15 már végérvényesen elkötelezte magát, s megkapta a püspöki küldetést.

A II. Vatikáni Zsinat mindenekelőtt azt sürgeti, hogy a világiak a világban (a társadalmi életben, munkahelyükön, családjukban . . .) legyenek a keresztény élet tanúi. Az új „szolgálatok" legtöbbször a helyi egyház – mondhatnánk – belső életében kapnak szerepet. Ennek vezetésére, fejlesztésére, sugárzására kapnak meghívást, ebben vállalnak felelősséget. De itt sem kizárólagosságról, hanem hangsúlyról van szó. Világossá vált az is, hogy a kezdeményezés szinte kizárólag a püspök illetve a papok kezében volt. Át kellett gondolniuk, hogy mi is a helyi egyház szerepe, feladata a evangelizálásban; főként pedig tudatosították, hogy a hívek egész közössége, és nem csak a hierarchia alkotja a helyi egyházat. Nem egy püspök és pap örülne, ha hívei bekapcsolódnának az egyház életébe. De nem képesek magukévá tenni az ilyen, felnőtt, testvéri (nem pedig minden szempontból fölé-alá rendelt) viszonyhoz szükséges magatartást. Hume kardinális „A jövő helyi egyháza" c. előadása a kérdés megoldását a bencés közösségekben uralkodó szellem, az apát és a rendtagok

közötti viszony kialakításában látja. A püspök, a pap egy a hívek közül, aki arra kapott küldetést, kegyelmet és hatalmat, hogy testvéreit szolgálja.

A helyi egyházak egyik jellemzője éppen az, hogy sajátos problémákkal kell megbirkózniok. Ezért nehéz őket egy nevezőre hozni. A találkozó célja sem ez volt. Azt kívánta, hogy nyiljunk meg egymásnak, ismerjük meg testvéreink életét. Főként pedig — mások példáján elmélkedve — merjük felismerni, mit vár el a mi helyi egyházunktól a Lélek.

B. A.

HIVATÁSOM: KATEKÉTA

Beszámolóm elején szükségesnek tartom megmagyarázni, miért használom a katekéta szót. Hivatásomat ugyanis magyarul inkább hittanárnak szokták nevezni. Azonban meggyőződésem, hogy a görög eredetű katekéta jobban érzékelteti feladatomat. A görög „katékhein" szó jelentése: élőszó útján oktatni, tanítani. Ami a hitre vonatkozólag azt jelenti, hogy a hitbe, a hit szerinti életbe kell valakit bevezetni. Vagyis nem elég pusztán tanárkodni: csak tananyagra, értelmi fejtegetésekre ügyelni, különböző hittételeket megtanítani. Sokkal inkább arra kell lehetőséget nyújtani, hogy a fiatalember vagy gyermek teljesebb kapcsolatba jusson a hittel. Lehetőséget kell nyújtani, hogy Isten-élményt szerezhessen. Így készítjük fel arra, hogy későbbi életében is igénye legyen életét keresztényként alakítani. Ez az oka annak, hogy tudatosan kerülöm a hittanár kifejezést, s helyette a katekétát (legfeljebb a hitoktatót) használom.

A II. Vatikáni Zsinat előtt senki sem gondolt volna arra, hogy pár éven belül az Egyház magatartása rohamosan megváltozik a laikusok lelkipásztori működésével kapcsolatban. Lendületes és lelkes laikusok régebben legfeljebb csak álmodhattak arról, hogy a hivatalos egyház által is elismert társak lehetnek az örömhír hirdetésében. A Zsinattal ez az álom valósággá vált. Egyrészt kijelentette, hogy a mai világban szükség van a laikusok lelkipásztori munkájára. Mindjárt rá is mutatott, hogy milyen fontos szerepük volt a laikusoknak az ősegyházban. Másrészt sok egyházmegye megfelelő anyagi alapot is biztosított laikus munkatársak részére. Lehetségessé vált, hogy családos emberek főhivatásként vállaljanak lelkipásztori munkát. Ennélfogva a Zsinat után az igehirdetésben — mint az egyházi élet sok más területén is — új korszak kezdődött. S így nyílt meg számomra is a lehetőség, hogy teljesen beálljak a lelkipásztori szolgálatba.

Az igazság kedvéért azonban meg kell jegyeznem, hogy a Zsinat befejezése után jó pár évig még nem gondoltam arra, hogy az aktív apostoli munka lesz fő munkaterem. Az érettségi után kitanultam egy műszaki szakmát. Mikor dolgozni kezdtem, akkor döbbentem rá, hogy élethivatásként nem gépekkel, hanem emberekkel szeretnék foglalkozni. Megváltozott életkörülményeim lehetőséget is nyújtottak erre. Egy baráti beszélgetés volt a fordulópont. Világos-

sá vált, hogy a katekétika betölthetné vágyaimat, igényeimet. Fontosnak tartottam ugyanis, hogy továbbadhassam azt a számtalan kisközösségben szerzett élményt, amely sorsdöntő volt saját életem keresztény kialakulásában. Meggyőződésem, hogy a mai egyházi életben rendkívüli fontos szerepük van ezeknek az egyházi kisközösségeknek. Rendkívüli sok alkalmat nyújtanak a hit igazi megtapasztalására, átélésére.

Nem kis nehézségek árán sikerült elvégeznem a három éves hitoktatói főiskolát. Ma teljes óraszámmal (heti 22 óra) katekéta vagyok német nyelvterületen.

Úgy látom, hogy katekéta-hivatásom sokban hasonlít a pap feladatához, főleg az ige hirdetésében. Több szempontból azonban különböznek is. A pap egész életét és energiáját Isten szolgálatára szenteli. A katekéta megosztja idejét családja és hivatása között. Tapasztalatom szerint, a pap munkája – főleg ha plébániát vezet – egész embert igényel. Csak így szolgálhatja teljes önzetlenséggel testvéreit, állhat mindig rendelkezésükre. Ezt egy családos ember nem képes megtenni – legalább is én így látom. Főleg áll ez, ha családjában kisgyermekek is vannak, mint az én esetemben. Nem gondolom, hogy Istennek tetsző lenne, ha a családos ember mindenkinek rendelkezésére áll, csak családjára nem marad ideje.

A családos ember is sokat tehet egyháza szolgálatában. Különösen akkor, ha olyan plébánián dolgozhat, ahol a lelki vezetők (plébános és káplán) felismerik a laikusok szerepét, elfogadják munkájukat, tisztelik és megbecsülik az igehirdető világi testvért. Ilyen szerencsés helyzetben dolgozunk mi a plébánián. Mi, mert nem én vagyok az egyetlen világi katekéta körzetünkben. S hála Istennek, egymás között is igen jól megértjük egymást. Sajnos, nem minden esetben ilyen a helyzet. 20 évvel a Zsinat után is vannak plébániák, ahol a plébános nem hajlandó együttműködni világi társaival. Nem munkatársakat, hanem vetélytársakat lát bennük.

A katekéta nem szorítkozhat azonban csak a hittanórákra. Aki meggyőződéssel és hivatástudattal végzi munkáját, az kapcsolatot akar teremteni az elmélet (hittanóra) és a gyakorlat (keresztény élet) között. Ehhez pedig szükséges, hogy diákjait ne csak az iskolában lássa, hanem szabadidejének jó részét is velük töltse. Így remélheti, hogy megszeretik a keresztény közösséget.

A katekéta nem végezhet eredményes munkát, ha lelkileg nem tankolja föl magát. Szüksége van tehát lelki közösségre. Olyanokra, akiktől tanulhat, tanácsot kérhet. Főleg három irányból kapok ehhez segítséget. Rendszeresen látogatom a továbbképző tanfolyamokat. Aktív tagja vagyok az egyházközségi tanácsnak. S ezenfelül feleségemmel családi csoportban is résztveszünk.

Mindez sok időt és energiát kíván. Ezért fontos, hogy a katekéta felesége is hivő keresztény legyen. Ő is lényegesnek tartsa férje munkáját s közreműködjék – lehetősége szerint – az iskolán kívüli tevékenykedésekben. Így, s csak így lesz harmónia az élet és a hivatás között.

Örülök, hogy családos emberként részt vehetek az Egyház igehirdető feladatában. Kívánom, hogy mindinkább tudatosuljon a szolgálati és az általános papság közötti helyes kapcsolat. Ekkor tölthetjük be azt a küldetést, amit Krisztus hagyott ránk: „Menjetek tehát, tegyétek tanítványommá mind a népeket. Keresztteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevére, és tanítsátok meg őket mindannak a megtartására, amit parancsoltam nektek. S én veletek vagyok mindennap, a világ végéig" (Mt 28,19-20).

L. K.

PRÓFÉTAI BÁTORSÁG

Ma, amikor a papi életben a „prófétai" hivatásról sok szó esik világszerte, érdemes lenne többet tanulmányozni a prófétaság élményét, főképpen ahogy az ószövetség prófétáinál megnyilatkozik. Keveset, túl keveset tudatosítjuk, hogy a prófétaság az ószövetségi időkben intézmény volt, mert aránylag kevés világos emlékünk maradt a próféta-közösségek életmódjáról, szerepéről, működéséről. Ha az ószövetségi szövegekben a próféták „csapatairól" olvasunk, nem tudjuk, hogy éneklő-táncoló „dervisekre" vagy szerzetesekre gondoljunk. De minden bizonnyal a híresebb szentélyek mellett a királyság idejében próféta-csoportok éltek, akiket nemcsak a hívősereg, hanem a szentélyek fenntartói (legalábbis királyi szentélyek esetében), maga az uralkodó tartott fenn. Amolyan „királyi kolostorok" voltak s ezért az uralkodó joggal elvárta tőlük saját politikai vezetésének vallásos alátámasztását. Talán legismertebb az a kifejezés, amit a Királyok első könyvében olvasunk Baal négyszázötven prófétájáról, akik „Izebel" (Aháb király pogány feleségének) „asztaláról ettek" (1 Kir 18,19) – azaz a királyi udvarból kapták ellátásukat. Ezt a háttért kell figyelembe vennünk ahhoz, hogy megértsük a prófétai hivatás krízisét, amikor Izraelre és Júdára nehéz napok jönnek, és az Úr magányos prófétái nemcsak egy korrupt világgal és korrupt kormányzattal, hanem a hivatalos próféták korrupt csoportjaival szembesülnek hivatásukkal: az Isten üzenetét kell bátorsággal hirdetniük. Azt a szót, amely nincs inyére a hallgatóknak, de amelynek kimondására hivatásuk folytán kötelezve érzik magukat.

A kevéssé ismert Mikeás próféta könyvében találunk egy hallatlanul erőteljes szöveget (3,5-8), amelyben a magányos próféta a kortárs-prófétacsoportok fölött mond ítéletet. Először a költői szöveg fordítását hozzuk, majd néhány magyarázó megjegyzéssel bizzuk az olvasóra, hogy elmélkedjen róla a saját ihletettsége alapján:

(5) Ezt mondja az Úr a prófétákról, akik tévútra viszik
népemet:
„Amíg a foguk harapnivalót kap, békeszózatot intéznek,
de aki nem tömi a szájukat, az ellen szent háborút
hirdetnek."

(6) Ezért majd éjszakába vész látnokoskodásuk, sötétségbe a jövendölésük,
a prófétáknak bealkonyul, a nappal homállyá válik felettük.
(7) A látnok megszégyenül, a jövendölő zavarba jön, mind a bajuszát takarja szégyenkezve: mert az Isten válasz nélkül hagyja őket.
(8) Engem azonban mégis eltölt az erő – az Isten Lelke – és igazság és bátor harci kedv:
hogy szemébe mondjam Jákobnak hűtlenségét, Izraelnek bűnös voltát.

Az ötödik vers az Izebel „asztaláról" étkező prófétákra emlékeztet, bár itt bizonyára nem pogány prófétákról van szó. Maga Mikeás, minden valószínűség szerint, ezt az prédikációt a Jahvé-hű déli országrészben – talán jeruzsálemi próféták ellen – tartotta. A héber „shalôm"-nak teljesebb értelme van, mint amit a magyar „béke" vagy „békesség" szó kifejez: a testi-lelki jólétet jelenti. Ezek a próféták addig „boldog jövőt" jósolnak, amíg etetik őket. Megdöbbentően realisztikus Mikeás leírása a „prófétai szájról", amelynek az Isten szavát kellene hirdetni, de csak habzsolással van elfoglalva: nem a belső ihletés, hanem a kívülről jövő etetés alapján prédikál.

A hatodik és hetedik vers ítéletet hirdet: a prófétákra és azokra, akik etetik őket, vakság telepedik. Afféle „vak vezet világtalant" helyzet jön létre. Egymást és önmagukat addig ámítják, míg oda nem jutnak, hogy egy istennélküli vallás szolgáivá válnak: az Isten némasága borul az országra – az Úr nem válaszol. Az ember önkénytelenül a nagypéntek sötétségére gondol, arra, ami nem annyira a szemek számára jelentett napfogyatkozást, de az Isten értelmet, tudást-látást és főképp irányt adó fényének kialvását a Krisztust elvető szívekben.

E hitehagyott prófétasággal szemben mennyire bátorítóan, büszkén, szinte harsogó biztonságérzettel állítja magát a rettenhetetlen próféta: az erő kicsattan belőle („az ÚR lelke" valószínűleg egy betoldott glossza, de teljesen helyén van!); az „igazságosság" elsősorban Mikeás próféta üzenetének tartalmára utal, amely főleg a társadalmi igazságtalanságok ellen tiltakozott, s a „bátor harci kedv" (héberül „gebûrah", a „gibbor" [= hős, vitéz] szóval rokon főnév) hasonló ahhoz a magatartáshoz, amelyet újszövetségi szövegek (főkép Jn és Csel) „parrhesia"-val fejeznek ki. A nagy és szomorú különbség legfőljebb az, hogy Mikeás üzenete bűnről és ítéletről szól, míg az Újszövetség bátorsággal meghirdetett mondanivalóját teljesen áthatja a remény: a bocsánat és megváltás bizonyossága.

Farkasfalvy Dénes

TAIZÉ – A KÖZÖS KERESZTÉNY REMÉNY

A sajtó beszámolt a kölni Európai Ifjúsági Találkozóról, amit a taizéi Testvérek indítványára 1984/85 fordulóján tartottak. Egy svájci fiatal, aki már jó idő óta segít a taizéi nemzetközi találkozók megszervezésénél és a kölni összejövetel hetekig tartó elő- és utómunkáiban is részt vett, plébánosának a következőket jelenti:

Kedves Plébános Úr:

Régen akartam már írni, részben, hogy bepillantást engedjek mostani ügyködésembe, másrészt, mert idegenben gyakrabban kell gondolnom a hazai közösségre. Célom az is, hogy megnyugtassam – ha ilyen gondolata támad: maradt volna itt ez a fiú, van itt is elég munka ...

Az utóbbi hónapokban volt alkalmam közelebbről megismerni egész sor egyházközséget. A burgundi dombokon tartott ifjúsági találkozók mellett Európa nagyobb városaiban is rendeznek évente összejövetelt. Azon ifjú és fiatalos embereknek, akik az egész kontinensről jönnek, hogy néhány napot a város keresztényeivel és a helyi egyházzal töltsenek. Taizé nem olyan mozgalom, amely taggyűléseket rendez. Köln, Bonn, Düsseldorf és környékük közösségei elegendő munkát adtak. 18.000 vendég jelentkezett. Itt volt a helyem.

A találkozásnak két súlypontja: A közös imák Roger testvérrel és a taizéiekkel a dómban. Erről hosszan beszámoltak a hírközlő eszközök. Ezt követi a találkozás az egyes egyházközségekkel. Ez Önt, mint plébánost különösen érdekelheti.

A kölni közösségek sokat fáradoztak azért, hogy lehetőleg mindenki szíves fogadtatásra találjon. Sokat közülük családok szállásoltak el. Már jóval előbb közös imával és megbeszélésekkel igyekeztek az egyes közösségek előkészíteni a találkozót: hogyan váljanak ezek a napok a „közösség-megtapasztalás" élményévé. Megvitatták, mit oszthatnak meg a vendégekkel. Van-e olyan reménykeltő közösség, ahová szívesen elvezetnék vendégeiket? Ki beszélne közösségi munkájáról? Milyen csoportokat hívjunk meg, hogy találkozzanak a vendégekkel?

Természetesen lehetetlen volt mindent előkészíteni. De jó is volt ez így. Sok minden nyitva maradt kötetlen találkozásra. Így pl. az is: honnan jön a vendégünk? Skandináviából vagy Portugáliából? Hogyan értjük majd meg egymást? Igazi kaland vendég és vendéglátó részére. Csak egyet tudtunk előre mindannyian: összejövünk közös imákra és együttes útkeresésre. Ez az ismeret elég volt, hogy bizalommal nézzünk az elkövetkező napok elé. Nem így van ez a világegyházban is? Sokszor csak homályosan sejtjük, hova vezet utunk a jövőben. De Urunk szavaiban bízva újra és újra fölkerekedhetünk.

Először tele voltunk gondokkal. Azt hittük, lehetetlen éppen az év fordulóján ennyi vendéget elhelyezni családoknál és egyházközségeknél. Sokan még szabadságon vannak. Azoknak pedig, akik a közösség rendelkezésére állnak, akad elég dolguk az ünnepeken.

Előfordult, hogy csak néhányan mertek nekirugaszkodni a feladatnak. Ezek, egyszerűen elkezdték a látogatásokat, elbeszélgettek a közeledő találkozóról

és próbálták a háziakat vendég befogadására hangolni. Kis csoportok alakultak és lassan rendezhettünk egyházközségi találkozót. Ez a tapasztalat sok plébánosba lelket öntött. Különösen azokba, akik rengeteg energiát áldoztak a közös munkába, és mégis magányosnak érezték magukat. Egy pap mondta: „Azt hittem, a sok munkánk mellett még újat kell vállalnunk, hozzá idegen emberekkel, mert a mieinkkel nincs mit kezdeni. De ezekben a napokban többet kaptunk, mint adtunk."

Egyházközségi előadó mesélte: „A mi negyedünk lakói igazán csak az utolsó napokban lettek kíváncsiak a találkozóra. Ezek a szentmisén vagy a központokban ismételten találkozhattak a ritka vendégekkel, és beszélgetni kezdtek velük. Akkor kezdődött minden, mikor a vendégek megérkeztek a központokba. Az ifjúsági csoportok fogadták, és megismertették őket a vendéglátó családokkal. Egy csésze kávé mellett próbáltuk az idegen nyelvet begyakorolni és vendégeink úti élményeit hallgattuk. Az már magától adódott, hogy másnap reggel a mise után újra találkoztunk és a beszélgetéshez más egyházközségi tagokat is meghívtunk."

Egyik fiatal káplán véleménye szerint: különösen szép volt, hogy valóban mindenki lehetősége szerint igyekezett részt venni a rendezvényeken. Még azok is, akik senkit sem tudtak befogadni. Az asszonyok váltották egymást a reggeli készítésénél a plébániákon, mások a délelőtti beszélgetésen vettek részt vagy elkísérték a vendégeket a kölni belvárosban, imaórákra. Kórházakat, öregotthonokat látogattak közösen, s így azokkal is találkozhattak, akik a misékre és megbeszélésekre nem jöhettek el. Ott, ahol a csoport tagjai időt áldoztak a közös örömért, ahol munkáikról és reményeikről elbeszélgettek vagy másként tevékenykedtek — mindannyiunk számára láthatóvá vált az élő közösség. Az sem mellékes, hogy új ismeretségekre találtunk a közösségeken belül. Egy afrikai, Kenyából, aki már kb. egy éve Bonnban lakik, a vasárnapi mise után meghívott ebédre. Kijelentette: „Ezekben a napokban jobban megismertem egyházközségemet, mint az egész elmúlt évben." — Egyesek csodálkozva kérdezték: hogyan alakulhatott ki pár nap alatt olyan bizalom, hogy elmélkedhettünk életünk legégetőbb problémáiról éppen csak most megismert, idegenből jövő emberekkel. Istenkeresésünkről beszélgettünk és közösen imádkoztunk. A dómban és más kölni templomokban volt a találkozás központja. Minden nyelv, nemzet, nemzedék talált ott helyet. Minden egyes személy föllelhette a megfelelő tevékenységet az imáknál, zsoltároknál, olvasmányoknál, könyörgéseknél, az alleluja-versben vagy éppen a csendes imában. Néhány délután szétoszlottunk a kölni belvárosban, hogy elgondolkozzunk a fölvetett témákon. Nagy hatást váltott ki sokaknál a kérdés: A Krisztus-követésnek melyik életreszóló formáját válasszák; a nőtlenséget vagy a házasságot. A kölni papnevelő, ahol ezt a kérdést tárgyaltuk, alig tudta az érdeklődőket befogadni. Nem jogosít-e reményre az a tény, hogy oly sokan keresik a saját útjukat a hűséges Krisztus-követésben? Vajjon az egyházközségek fölismerik-e a remény e jelét és megtesznek-e mindent, hogy helyet adhassanak neki közösségükben? Eze-

ken a találkozásokon sok kölni közösségben a közeljövőre nyíló kérdések vetődtek föl. Pl. hogyan szervezhetnénk rendszeresen egyszerű imatalálkozókat, melyek nem igényelnek nagy előkészítést, mégis a bizalom, a belső csend és öröm forrásai lehetnek. Mi segít és emlékeztet arra, hogy az Egyházban mint univerzális közösségben a mi közösségünk is bennfoglalt? Hogyan tudnánk lakónegyedünkben mindig más és más embereket fölkeresni?

Az előkészületek idején rájöttünk, hogy kevés embert mozgatnak meg az írásos közlemények. Személyes látogatás hamarább felbátorít a közreműködésre. Hogyan egyszerűsíthetnénk le az egyházközség munkáját? A nagyszabású szervezés csak lefoglalná az értékes munkaerőt és elvenné a kezdeményezés bátorságát is. Ez az Európai Találkozó csekély anyagi bevetéssel jött létre.

A déli országokból érkezők különösen jó hatást gyakoroltak ránk önfeledt vidámságukkal. Hogyan döbbenthetnénk rá egymást hiányosságunkra, amely gátolja megnyílásunkat a felebarát felé, és a szívből jövő mosolyt?

A találkozás végén sok vendég beismerte: Meghatott a kölni családok és egyházközségek kedves és meleg fogadtatása. Ez a megilletődöttség sok egyházközséget felbátoríthat, hogy legyőzze a bizalmatlanságot önmagával szemben, és keresse a közösséget az egész Egyházzal, mert ez határtalan. Személyesen megtapasztaltam a találkozó tartama alatt, hogy a bázisban él az egész vidék egyháza.

Ha sokáig tartott, míg az ajtók és a szívek kinyíltak, elbátortalanodtam. De sohasem maradt ennyiben. Jöttek az örömteli meglepetések. Mindig találtam olyan embereket, akik nagyfokú megértést és buzgóságot tanúsítottak az Egyház közösségével szemben. Ismételten fölmerült bennem a kérdés: Hogyan tudnám az Egyházat, úgy amilyen, megszeretni?

Azt gondolom, ez csak azzal a szeretettel lehetséges, amellyel Krisztus szeret mindegyikünket és az egész Egyházat. Már Pál is erről a szeretetről írt a korintusi híveknek. Állandóan kérhetjük az erőt ehhez a szeretethez, és remélhetjük, hogy az egész Egyház gyengeségei és sebei ellenére is, Krisztus alakja mindig újra felragyog benne, hisz az Ő titokzatos teste.

Örülök, hogy legközelebbi svájci tartózkodásom alkalmával viszontláthatom. Kívánok erőt és sok örömet munkájához. Szívből köszönt mindenkit a „kis Europa-zarándok".

(Geist und Leben, 3/1985. — H. Waldenfels: Kontextuelle Fundamentaltheologie, Paderborn, 1985)

A TABERNÁKULUM ELŐTT

Uram a jerikói vakkal jövök eléd. Vele könyörgök Hozzád: „Jézus, Dávid Fia, könyörülj rajtam!" Állj meg, Uram! Tekints rám! Itt ülök nyomorom árokpartján. Égek a vágytól hogy megszólíts! Hogy tőlem is megkérdezd, mit tegyek veled? — Uram, add, hogy lássak!

Én nem születtem vakon. Vakságom nagyobb bűn, mint a jerikói vak szerencsétlensége. Én elvakítottam magam. Istenem, mi minden káprázatnak es-

tem áldozatul már életemben! Szégyenlem magam miattuk, de minek tagadnám. Te úgyis tudod. Elbűvölt sok mulandó szépség, erő és nagyság; emberek, dolgok, események. Nem voltak ezek érték nélkül, de mégis elvontak a legigazibbtól, Tőled. Nem láttalak tőlük tisztán. Hozzájuk kötődtem, bennük kerestem örömömet. – A világ nagy művészete ez! Elterelni a figyelmet a valóditól, elkápráztatni a csillogó semmivel. Jól tudom mindezt, mégis előszeretettel fordulok a hamis fény felé, amely elvakít. Sokszor meggyőződésem ellenére teszem ezt. Itt is, mint mindenhol a szellem és anyag, test és lélek fordulnak szembe egymással. Uram, ezt Te is megtapasztaltad. A gonosz Téged is megkísértett. Megpróbált elkápráztatni a hatalom és dicsőség hamis fényével. De a Te válaszod egyértelmű volt. A háromszoros visszautasítás világosan mutatja, hogy Te egészen Istenre, Atyádra voltál beállítva. Nyisd meg az én szemeimet is erre az irányra. Add, Uram, hogy lássak!

A másik eltévelyedésem, hogy sokszor behunytam a szemem, amikor ki kellett volna nyitnom. Vakká tettem magam, amikor látnom kellett volna. Nem akartam meglátni utaidat – a nehezeket –, amelyekre irányítottál volna, ha nyitott szemmel figyelek Rád. Csak Te tudod a kitérőket és görbe utakat, amelyeken vakságomban tévelyegtem. Nem láttam meg testvéreim szükségét. Becsuktam a szemem, hogy ne zavarjon a nyomor, ne kelljen segítenem. Veszedelmes vakság, amiből csak Te tudsz kigyógyítani. Hogy a vakság, főleg a lelki, milyen nagy szerencsétlenség, azt az evangéliumok is bizonyítják. Hányszor ostoroztad az eféle vakságot. – Valahol ezt olvasom: Akit Isten nagyon meg akar büntetni, azt lelki vaksággal veri meg. „Látván, ne lássanak . . ." Nagyon igaz! Milyen tehetetlen egy vak. Egészen mások irgalmára utalt. A lelki vak is. És milyen nehéz ezt fölfedezni! A Te kegyelmed, Uram, ha rádöbbenünk vakságunkra, mert akkor a gyógyulást is keressük.

Istenem, mennyi lelki vak él ma is a világban. A környezetünkben . . . Ki döbbenti rá őket, hogy vakok? Hogy szakadék tátong előttük. Könyörülj rajtuk, Uram! Gyógyítsd meg őket. Talán az egész emberiség legnagyobb bűntetése, hogy szinte már nem lát Téged. A saját útját se látja. Tudása, fölfedezései egyre jobban elvakítják. Vakon rohan a pusztulásba.

Jézus, Dávid Fia, könyörülj rajtunk! Nyisd ki a szemünket, mielőtt elnyel bennünket a mélység. Engedd, hogy meglássunk Téged, mert Te vagy az Út, az Igazság, és az Élet.

Alexia

LEVELESLÁDÁNKBÓL

— Örömmel, s az Úrnak hálás szívvel közölhetem, hogy 1984. november 18-án, Rieti székesegyházában P. Palazzini kardinális, Kada Lajos érsek és Francesco Amádio megyéspüspök urak jelenlétében diakónussá szentelt. Talán megkérdezitek: Hogy jutottál el idáig? Mit jelent számodra ez a hivatás? — Csángó születésű vagyok. Sajnos az iskolában már nem tanulhattam magyarul. De otthon csak magyarul beszéltünk. Mélyen vallásos édesapám véste szívembe az evangéliumi vak imáját: „Uram, add, hogy lássak!" Ez lett életem jelmondata. Ez kísért útjaimon, amelyek — csaknem 20 éve — Róma felé vezettek. Mindkét jogból doktoráltam, emellett szociológiát is tanultam.

Rövid újságírói tevékenység után az olasz parlamentben kaptam állást, ahol kutatómunkát végzek. Mint minden (?) katolikus gyerek én is gondoltam arra, hogy pap leszek. De az élet elsodort hazámból. Olaszországban ismerkedtem meg feleségemmel. Két „hirtelen szőke" kislány, Franciska (12 éves) és Katalin (8 éves) gazdagította életünket. Feleségem révén kerültem kapcsolatba szülőföldje püspökével, városkája plébánosával. Lazium hegyes vidéke második hazámmá lett. Ott érlelődött ki a diakonátusi hivatás. Plébánosunknak oroszlánrésze van abban, hogy Közép-Olaszország első diakónusai közé tartozhatom. Ő támogatott a csaknem öt éves felkészülés, teológiai tanulmányaim végzése alatt. Rieti egyházmegyéjében teljesítek szolgálatot szombatonként és vasárnaponként, mert hétközben folytatom eddigi munkámat. Imádkozzatok értem, hogy a „szolgáló Krisztust" kövessem hivatásom betöltésében! — Isten, áldd meg a magyart, de ne feledd el a csángót! (Dr. F. P. A.)

— Nap mint nap megtapasztalom, hogy küldeménye tele van sok irányú kegyelemmel. Pl. a „Megbocsátani, miért?" c. tanulmányt sokaknak elolvastam. Volt úgy, hogy számítva, akarattal, de úgy is, hogy véletlenül. Utaztam, a vonaton összetalálkoztam egyik ismerősömmel. Megkérdeztem: Hogy van? Sírva mondta, hogy 18 év után elválik férjétől, mert... Mondtam neki, ne tegye, hiszen a megbocsátás isteni tulajdonság. Felnyitottam a táskámban levő számot és olvastam a cikkből. Még jobban sírt... Igértem, hogy imádkozom számára e kegyelemért. Azóta megtudtam, hogy a mag lelkébe hatolt. — Nemrég egyik nagyobb városunkban voltam látogatóban. Ott is tönkrement, összetört kapcsolatokkal találkoztam. Mondtam, ami a lelkemben van, de az korán sem olyan hatásos, mint ez a csodálatos kifejezésekkel teli mű a megbocsátásról. Elküldtem póstán megszívlelésre.

— Érdeklődéssel olvastam a „Közöttünk éltek" c. kiadványban Fischer-Colbrie, kassai püspök írását. Csaknem kispapja lettem, mert én is a kassai egyházmegyéhez tartoztam fiatal koromban. Kassán azonban nem volt kisszeminárium, azért Egerben jelentkeztem s ott fölvettek. Később mint szerzetes kerültem vissza Kassára, s ekkor gyakran felkerestem Wick Bélát. Tőle tudtam meg, Fischer-Colbrie püspök életrajza eltűnt. Most azonban látom, hogy mégis ismertetik ennek a kiváló embernek az életét. Nagyon örülök ennek a tartalmas írásnak. Gondolom Wick Béla mondotta el nekem azt az esetet, hogy a püspök úr fiatal papot disponált a szt. Mihály kápolnába adminisztrátornak. Ott német nyelven ment a pasztoráció. A fiatal pap kétségbeesve ment a püspök úrhoz és nagyon kérte, hogy változtassa meg a dispozíciót, mert nem tud németül. Mit mondott neki a finomlelkű püspök? „Ha nem tudsz németül, tanulj meg. Míg a nyelvet tanulod, azalatt én helyettesítelek." A püspök úr nagyon szeretett pasztorálni. Így biztosított magának helyet, hogy közvetlenül foglalkozhasson a lelkekkel.

— Nagyon be kell osztanom, szinte percnyi pontossággal, minden napomat. Azért arra figyelek, hogy minden este, amikor a ház népe már alszik, egy órát tölthessek az Úrral. Találkoznom, töltekeznem kell vele: „pótolni" azt, amit leadtam, mert különben kiüresedem. Sokszor olyan hatalmas vágy fog el, hogy minden időmet neki szentelhessem, Istennel tölthessem. De azok a bizonyos állapotbeli kötelességek az Ő dicsőségére és embertársaink javára, bizony kevés időt hagynak a lelki könyvekben való búvárkodásra, Istennel való kapcsolatunk elmélyítésére. Persze már szt. Teréz mondta, hogy Isten ott van a fazekak mellett is. Valóban úgy is érzem, hogy a nap minden percében Vele vagyok, Benne élhetek s Ő énbennem. Ez ad annyi örömet és lelki békességet.

— Megnyugtató számomra, hogy mindhárom gyermekem az Isten útján halad, rendszeresen járnak hittanra, van római katolikus közösségük, ahol minden problémát megbeszélhetnek. Tavaly óta mi is járunk a férjemmel felnőtt közösségbe, ahol egy lelkes fiatal pap vezeti a hitoktatást. Rendkívüli érzéke van az elesett, elhagyatott, kitaszított, kábítószeres gyerekekhez is. Csodáljuk az Úrba vetett hitét, bizalmát, hogy amit csinál, annak biztosan lesz gyümölcse.

— Az emberek már kezdenek rájönni, hogy a puszta szó, melynek csengésében nincs meg a szív melegsége, nem hat túl a falakon. Igazán imádkozni csak jócsele-

kedetek által lehet. Ez az az ima, ami meghallgattatásra talál, mert: „nem mindenki, aki mondja: Uram! Uram! megyen be a mennyek országába, hanem csak az, aki cselekszi mennyei Atyám akaratát!" Amikor ugyanis az ember imádkozik, akkor nem tesz egyebet, mint megtisztítja lelkét a földiség porától. Istennel társolag, hogy erőt nyerjen a cselekvésre. Krisztus arra tanított, hogy amikor Isten szavát akarjuk hallani, némuljon el bennünk minden kívánság és legyünk alázatosak, hogy megszólalhasson bennünk Ő. Az imának legfontosabb kelléke a vágytalanság; ha valamit kérnénk, akkor is legyen ott mindig a tanult toldalék: „Ne úgy legyen, ahogy én akarom, hanem amint Te Atyám!"

— Csodálattal nézzük a fiatalok istenkeresését. Mekkora lendület! A kicsi mustármag ezer vihar között is hatalmas fává terebélyesedik. Egy bizonyos: Közöttünk jár az Isten érezhető, nagy szeretetével, bár még nem tanultuk meg viszontszeretni Őt embertestvéreinkben. A másik tény egy felszólítás: Mit vár el tőlem az Úr a mindennapok történéseiben, az adott helyzetekben? És talán még egy gondolat: Addig míg a fiatalok megbeszélik problémáikat egymás között, a középkorúak és mi öregek kevésbé. Így azután elsikkadnak az érdemszerzés felkínált nagy lehetőségei!

— Isten mindenkihez jó, de az egyén befogadó képességeitől függ, mennyire tudja ezt a jót elfogadni, felfogni és mindennapi életében kamatoztatni. Isten ugyanis nagyon udvarias és tapintatos. Kopog és vár, hogy kinyissuk az ajtót, de nem tör be. Nekünk megígérte, hogy ha zörgetünk, megnyílik az ajtó. Istennek nincs ígérve, hogy ha Ő zörget, mindenki meghallja, és kinyitja szíve ajtaját.

— Az emberi életnek is vannak olyan korszakai, amelyek megkövetelik a személyiségtől, hogy a saját maximumán mutatkozzék. Ezek igen kimerítő körülmények, mert a saját legfelső szintünkön való hosszabb idejű tartózkodás hallatlanul nehéz. Amikor a Szt. Péter templomban megláttam Bernini nagy szoborangyalait, akkor értettem meg a barokk lényegét: A barokk minden embert abban a ritka és rövid ideig „állható" megjelenésében akarja bemutatni, amikor a saját emberi teljességének a maximumán tartózkodik. Ezek azért jutottak eszembe, mert gondolom: egy pápának mindig ezt az állapotát kell sugároznia, ha a tömeg előtt meg kell jelennie. Ha színművész volt valaha a Szentatya, akkor az igen jó egy ilyen helyzetben, mert a színész gyakorlottan tud áthelyezkedni egy magasabb szellemi síkra. Ez nem lehet felületes külsőség, ez csak meggyőződésből fakadhat: neki nem szabad soha a saját szintje alatt léteznie. Ó bár ez nálam, műveimben is lehetséges lenne! Hátha én vagyok az a minibaktérium, aki Őneki, az Úrnak okoz időnként migrént? És mégsem dob ki Önmagából!

— Amit Ön ír nekem arany soraiban az Úr természetéről, azt kiegészíteném ezzel: Ön írja, hogy Isten szeret tükröződni a hálás lelkekben. Ha ezt jól értelmezem: Isten csakis a szeretet-megnyilvánulásokban tud lénye szerint, jó kedvvel megjelenni közöttünk. Minden szeretet-tettet Ő sugall s abban az Ő szeretete van jelen.

Jelen van Ő az ítéletekben is, de az az érzésem: nem szívesen és nem természete szerint, hanem a mi természetünk szerint tesz akkor, amikor ítél. Ugyanis mi, a saját lényegünk alacsonyrendűsége miatt, nem vagyunk képesek reá figyelni csak az „ítéleti" időkben. Ezért kell az Istennek „ítélő" és „sújtó" Istenné alakulnia az emberek életében, mert aszfaltkeménységű szívüket, — mely a matéria, a Föld természete szerint kemény — így tudja saját létére irányítani.

A keménység, az ítélet, a bosszú — ahogy a régi zsidók mondották: „A bosszúálló, a rettenetes Isten kezébe kerülni jajj." Jézus Urunk kifejezése szerint ez a keménység „a külső sötétség", hol Istenen kívüli az élet s „ahol sírás és fogak csikorgatása" közben uralkodik a kín.

Tehát Istennek ezek a megnyilatkozásai — így érzem — leereszkedések az emberi színtre. Ilyenkor hasonlít a mi bosszúállásunkra, ítéleteinkre, cselekedeteinkre, amiket embertársainknak adunk osztályrészül . . .

— Valóban a „szüzesség" csak önmagában nem lehet érdem, mert jó dresszúrával bármely emberi hajlamot el lehet folytani. Negatív állapotok, mint pl. a szüzesség előttem akkor értékek, ha erre a szüzi állapotra egy pozitív, az emberek irányában

gazdagon aktív, cselekvő élet épül. Éppen J. az, aki sok esetben elém lép gondolataimban: beszélgettem vele dolgaimról, amikor ott jártam, de soha nem éreztem egy féloldalas: csak szűzi életére büszke lélek jelenlétét, hanem egy tapasztalt, bölcs anyai lélek hallgatott meg.

Tehát a szűzi élet csak azáltal válik értékké, ha az anyai lelket tudja hordozni lelki ajándékként.

Talán azért rettegek így a „csak szűzektől", mert öt tanítónő nagynéném volt abszolút szűz. Három római katolikus (apám húgai) és két református (anyám testvérei). Valamilyen módon még a legszorgalmasabb, legokosabb is, nagy esze mellett különc lett. Nem volt egyensúly életükben még a harmadrendi tagság által sem. Mind intenzív hitéletet folytattak, bölcselkedtek, de azt a harmónikus anyai szellemet, amit J. nővérben tapasztaltam az embertársak felé való aktív szolgálatban, hiába keresném bennük.

Magamról csak annyit, hogy bár anya soha sem voltam, jóllehet ez ellen soha semmit nem tettem, mégis talán azért vannak körülöttem fiatalok, mert az anyaságot lelki síkon is ki lehet alakítani és akkor magasabb rendű, és tisztább, mint a testi, mert több ember felé alkalmazható sugárzás, míg a testi anya leszűkülhet csak a saját véreire.

Talán, hogy tovább menjek, ez a bizonyos lelki anyaság nem is nem szerinti, apai vagy anyai érzés, hanem maga az isteni általános és személyes szeretet. A legnagyobb és legmelegebb, embertestvéreket melengető szeretetnek nincs neme, valami isteni, amit csak hasonlatokkal tudunk kifejezni.

— Aggódva vártam az adventet. Gyerek koromtól szerettem. A rorátékra akkor még valódi mécsesekkel mentünk, tapogatózva a sötét éjszakában, saját meglebbenő árnyékunktól riadozva. Valódi volt a sűrű köd, a tömött homály. Lámpáink fénye egy kicsi helyen körülkerített védelmével, de a kutyaugatás hűsége kiéhezett farkasok közelségével rettegtetett. Jó volt, ha a sík úton csúszkálhattunk, vagy a nagy hópelyhek szállingózása elterelte figyelmünket a valós vagy félt veszélyektől. A templomban csak az örökmécs pillogott, de a két cserépkályha pattogó tüzével csalogatóan várt. Harangok, csengettyük szava adta hírül, hogy elküldte Isten Gábor angyalt egy Szűzhöz Galilea városába ... Minden olyan csodálatosan szép volt, megragadta a képzeletet, megindította a szívet. Sok fiúgyermek volt mindig jelen, mert a pap ezekből válogatta ki a házszentelő kíséretét.

A térdem fájása és a november végén lesuppant nagy hó nem sok reménnyel kecsegtetett, hogy a mindig oly nagy szeretettel várt rorátékon ismét részt vehetek. Minden napot egyenként alkudoztam ki az Úrtól. Ködből, homályból most sincs hiány. Kocsim reflektora rendszerint csak térdig világítja meg a gyalogosokat, akik szintén a harangszó irányába igyekeznek. A templom ki van világítva, de a mise a tágas sekrestyében van, ahol központi fűtés teszi kellemessé a levegőt. Kisebb, nagyobb gyermekek érkeznek. Hajuk még borzas, álmos szemecskéjükkel hunyorognak a hirtelen támadt fényben. A legkülönbözőbb helyeken húzódnak meg, hogy a felnőtteknek hely jusson. Egymásután csendülnek fel a szebbnél-szebb adventi énekek. A rímbeszedett olvasmányok körülírják az országot, ahol az oroszlán együtt legel az ökörrel ... és csókot vált az igazság és a béke ... Néhány perces elmélkedés az Úr Jézus emberi jóságáról elrettentő példának saját önzésünk, irígységünk ellen. Azután ... felajánljuk magunkat jóságos Atyánknak. Majd ... jön az Úr, a Végtelen s könyörül az emberen. A végén egy egészen ősi, Moldvában fennmaradt dallamra közösen énekeljük az Úrangyalát. Nem hiába mondják, hogy kétszeresen imádkozik, aki szépen énekel. Ez a dallam úgy aláfesti, közel hozza, hogy szinte szemünk előtt játszódik le az esemény: ... az Ige testté lesz ... s várjuk születését. Lassan elhalkul az ének, érzelmileg ráhangolódva az úrjövetre, megerősödött jó szándékkal indul ki-ki a virradó feladatai elé.

— Gyermeket várva hét szép adventem volt, amikor magam is átéltem a Szűzanya Jézus-várását. Most a Stabat Materrel való osztozásra került a sor, még akkor is ha karácsony van.

— Kolostori imaéletünk biztosítja azt, hogy Istent szüntelen dicsőítsük és leesdjük rászoruló embertestvéreink számára a szükséges kegyelmet. Általa élünk bizalmas kapcsolatban a három isteni Személlyel. Ebben a liturgia egész életünk szíve, mert életünk egysége mindenekelőtt benne gyökerezik. A tabernákulum kolostorunk központi helye, ahol fogadóórákat tart a mi Istenünk és mindenünk! Itt hangzik fel reggeli, napközi és esti imádságunk. Krisztus Urunkat követve, azok a nővérek, akik egészségileg képesek, az olvasmányos imaórát éjjel végzik. Így egész életünk arra van berendezve, hogy szívünkkel állandóan Istennél legyünk.

— Dániában mindössze kb. 400 magyar él. Két legnagyobb városunkban: Koppenhágában és Árhusban van időnként magyar mise. Magyar Kultúrkör is működik évente 6—8 rendezvénnyel.

Én 75 évemmel egyedül élek és nagyon boldogan. Istennel vagyok boldog. Betegségeim ide kötöznek az Úr lábaihoz. Hetekig ki sem teszem lábam lakásom ajtaján. Csökkent munkaképességem is jótékony, mert nem nyúlhatok semmi máshoz, mint a legfontosabb istenszolgálati teendőimhez. Elzártságommal őriz meg az Úr a világ ártó erejétől. Modern remeteség az életem. Modern, mert nem az erdőben lakom, hanem egy szép parkvárosban, összkomfortos lakásban; központi fűtés, hideg-meleg víz, hűtőszekrénnyel és mélyhűtővel felszerelve.

— Főhet a fejünk! Egyik fiatal nővérünk bizonnyal „látja" már a gőzölgést is, azért küldött egy igen kedves lapot e felírattal:

„Isten adta ruhád a szenvedés.
Eleinte sehogysem illik rád, túl nagy,
de belenősz, ha békén viseled.
Ráteszi Isten megáldó kezét
és neked arra erőt ád,
hogy végül úgy viseld, mint ünneplő ruhát! (Kutas K.: Különös ruha)

Igen, esetlenül mozgom még e különös ruhában!"

— Lyn Yu Tang egyik könyvében olvastam. Két bölcs beszélget sétálgatva. Témájuk: Mi a boldogság és hogyan szerezhetjük meg? Az egyik bölcs mosolyogva feleli: Nagyon egyszerű! Nézd pl. ezt a gallyacskát, amelyik végigcirógatja arcomat. Nem boldogság ez? Nézd a kéklő eget, egy felhőfoszlány sincs rajta. Milyen gyönyörű. Nem boldogság ez? Nézd a pillangót, ahogy pihen a levélen. Megsem rezdül a szárnya, élvezi a napot. Nem boldogság ez? És ott az a kis madár, önfeledten hintázik az ágon. Nem boldogság ez? S jönnek gondolatai egyik a másik után. Barátja csodálkozva hallgatja, majd megszólal: Bölcs barátom, **néhány perc alatt 32 lehetőségét mondtad el a** boldogságnak csak a környezetünkben. Sokat tanultam tőled! Egyet azonban megjegyzek: Nem képes boldogságot észrevenni az, aki maga nem boldog!

Annyira hatott rám ez a gondolat, hogy elkezdtem én is keresni, ami körülöttem boldoggá tesz! Pl. az ősszel berepült a szobámba egy katicabogár. Betettem a két ablak közé, virágjaim közé és ott telelt ki. Időnként gyönyörködtem benne és boldoggá tett. Majd megcsodáltam a napfelkeltét, máskor egy baba mosolyát . . . És bennem is visszhangzott: Hát nem boldogság ez? Mennyivel más lenne az életünk, ha mindenben felfedeznénk Isten csodálatos kezét és bölcs rendelkezését . . . !

PAPI JUBILEUMOK

Gyémántmise: Dr. Ijjas József kalocsai érsek, június 14-én évfolyamtársa, **Dr. Angeli Otto** olvasókanonokkal együtt az érseki palota kápolnájában.

Elekes Dénes nagyváradi egyházmegyés június 28-án Kalaznón.

Dr. Pongrácz Elemér tb. kanonok, érd. esperes július 27-én Dr. Bánk József érsek-püspök és Dr. Belon Gellért segédpüspök jelenlétében a kiskunmajsai plébániatemplomban.

Aranymise:

Tóth László veszprémi segédpüspök június 23-án.

Dr. Kerny Géza ausztriai magyar főlelkész, június 16-án Linzben, szónoka: Msgr. Valentiny Géza.

Bontó Ernő, Dr. Göndöcs László, Hádám Imre, Nagy Ferenc, Szabó Zoltán és **Varga Lajos** június 22-én, Dr. Fábián Árpád megyéspüspökkel koncelebrálva a szombathelyi székesegyházban.

Dr. P. Radnai Tibor OFMCap bécsi magyar lelkész, június 23-án Pressbaumban 16 paptestvérrel koncelebrálva, számos hívő részvételével, szónoka: Noga Mihály.

Pécs egyházmegye jubilánsai június 23-án: **Albert József, Horváth József** és **Szirt István** a székesfehérvári Papi Otthonban, **Dr. Csigi Imre, Horváth Dezső, Nyárádi Ádám** és **Sarlós György** a pécsi székesegyházban.

Nagy László alsógödi plébános, püspöki tanácsos június 30-án, plébániatemplomában, két paptestvére: Nagy Elek és Nagy Árpád asszisztenciájával. Szónoka: Zavetz József.

P. Magyar Arnold OFM v. bolíviai misszionárius július 14-én Grázban.

HISZEK A TÍZPARANCS EREJÉBEN

Színész vagyok. Egész életem során igyekeztem megjeleníteni az embereket: arcszínre való tekintet nélkül, a jellemek legkülönbözőbb árnyalataival, humorosan vagy komolyan.

Azért tettem ezt olyan gyakran és olyan nagy örömmel, mert hiszek az emberben. Az Isten teremtményei között az ember a legtökéletesebb.

Bármennyire is furcsán hangzik, az ember a hobbim.

Szeretem az embereket!

Gondolom, jó lenne elgondolkodnunk afölött, hogy mindannyian csak emberek vagyunk: kiváltságokkal és gyengeségekkel rendelkező emberek.

Csak az ember képes szeretni. Nagy szerencsém volt, amikor megtaláltam az életre szóló szeretetet, feleségemet.

Csak az ember képes elkötelezni magát a családnak. Hiszek a család erejében. Feleségem, fiam, bájos kislányom a legnagyobb boldogságot jelentik számomra itt a földön.

Csak az ember képes egy életreszóló barátságra. A barátság nem üres szó az ajkamon. Boldoggá tesz, hogy sok barátom van, akikre számíthatok, akikben bízhatom. Szeretek beszélgetni barátaimmal. Élvezem azt a szakszerűséget, amit taxisofőröknél vagy pincéreknél találok a kocsmában. Az egyszerű embereknél az utcán is gyakrabban felfedezem ezt, mint a művészeknél, akik „sztároknak" tartják magukat.

Szeretet, család, barátság, — hol találhatók ma? Úgy vélem, kötelességünk elgondolkodni ezen értékek felett!

Mindaz, amiben én hiszek, már évszázadokkal ezelőtt megfogalmazódott a tízparancsban. Mindennek ez az alapja! Hiszek a tízparancs erejében. A létezők között a legtökéletesebb. Szenteld meg az Úr napját, tiszteld atyádat és anyádat, ne ölj, ne paráználkodj, ne lopj, felebarátod feleségét ne kívánd . . .

Ki képes ma felmérni, micsoda gazdagságot tartogat a tízparancs? De, ha megtartjuk, emberségesebbé lesz az ember.

Gustav Knuth

KÖNYVSZEMLE

Rolf Zerfass: Menschliche Seelsorge. Für eine Spiritualität von Priestern und Laien im Gemeindedienst (Emberies lelkipásztorkodás. Az egyházközségben működő papok és laikusok lelkiségéhez). Herder, Freiburg—Basel—Wien 1985, 174 o.

A würzburgi pasztorális tanár nem a papi lelkiség szokott kategóriáiból: hivatás, imaélet, cölibátus . . . indul ki. A hivatásetikát választja útmutatóul. Más, emberekkel foglalkozó személyeknél (pl. orvosok, nevelők) is kialakul a gyakorlat folyamán olyan viselkedés — írja —, amely elősegíti, hogy saját énüket hivatásukon keresztül érthessék meg, s megfordítva is: hivatási kötelességeik teljesítése benső énjükből fakad. Ezt kell kialakítani a lelkipásztornak is; így lesz egységes élete. Ezért tartja fontosnak Zerfass, hogy a papi lelkiséget általános emberi és keresztény gyökereihez vezessük vissza. Evvel lehetőség nyílik arra is, hogy a laikusok lelkiségét ne a papéhoz viszonyítva értelmezzük, hanem a kettő mélyebb, közös alapjait szemléljük. Mindketten Isten népének tagjai, ennek javára működnek együtt. A szerző a modern lélektan és szociológia elveivel segít a lelkipásztori tevékenység emberibbé s kereszténybbé tevésére.

Kiindulópontja: A vendégbarátság alkossa a lelkipásztor alapmagatartását. Nem a ma divatos vendéglátó-ipar, „kiszolgálás", hanem olyan kapcsolat, amelyik a másikat valóban befogadja, emberközelségbe hozza, s ami által a befogadó is gazdagodik. Ezért már emberi szinten megállapítható: „Minél mozgalmasabb a világ, annál fontosabb, hogy gyakoroljuk az igazi vendégbarátságot" (13). A teológiából látjuk: „A keresztény hagyományban gyökerezik a vendégbarátság; visszavezeti a lelkipásztort a keresztény viselkedés forrásaihoz" (17). A gyakorlatban pedig: „Tanuljunk a vendéglátás elvei szerint élni: készséggel fogadjuk a másikat; hagyjunk szabad teret neki, de magunknak is; s jóllehet kapcsolatunk ideiglenes, legyen társi, partneri. Az ilyen magatartás új lendületet hoz a közösség és a lelkipásztor mindennapi munkájába" (21). Találóan szemlélteti a vendégbaráti és a „hivatalos" lelkület különbségét egy amerikai és egy német templom bejáratának felirata. Az elsőnél ezt olvashatjuk: „Isten házába lépsz be. Gyere, tedd otthonoddá! Templomunk közössége szeretettel hív, hogy maradj itt, imádkozzál és gondolkozzál." A másik pedig így írja elő a teendőket: „A Mária-kápolna Isten háza, nem pedig múzeum. Isten háza pedig tiszteletet, nyugalmat, tisztességes viselkedést követel. Az istentiszteletek alatt tilos mászkálni!"

A második fejezet néhány pontot emel ki, amelyek ma rendszerint problémát jelentenek a papnak. Ellenszélben dolgozik (ezért könnyen keres bűnbakot). Csikorog az együttműködés a laikusokkal, de a paptársakkal is (védekezünk a nem tőlünk eredő indítványokkal szemben). Az ügyintézés rengeteg időt foglal le (főleg német plébániákon). Érzelmileg kiszárad (nehéz helyes érzelmi kapcsolatot fenntartani); megreked (nem képezi tovább magát). — A megoldás útját a belső szabadság vállalásában látja. Merész kifejezéssel azt ajánlja, hogy ha választani kell Isten (a helyes értelemben vett papi felelősség) és az Egyház (a normák, formalitások teljesítése) között, akkor az elsőt kövessük (53). Ne külső dolgoktól függjünk, ne ezeket akarjuk mindenképpen megváltoztatni, hanem éljünk benső szabadságban. Ehhez pedig elkerülhetetlen, hogy szembenézzünk saját gyenge oldalainkkal, fogadjuk el ezeket is. Ezt a kérdést oly fontosnak tartja, hogy a negyedik fejezetben: „A lelkipásztor — megsebzett orvos" (99—111) címmel külön is tárgyalja. Csak akkor lesz valaki igazán lelkipásztor, ha nem sáncolja el magát paragrafusok mögé, hanem megérti a szenvedő, Istent kereső embert, mivel lelke mélyén maga is érzi, hogy megsebbzett, megbocsátásra szorul. „Amikor gyönge vagyok, akkor vagyok erős" (2 Kor 12,10). De hogy ez ne váljék fájdalmas

kesergéssé, a sikertelenség misztifikálásává, mások segítségére (szupervízió) van szükségünk, imádkoznunk kell.

Külön fejezetben tárgyal a papok és a lelkipásztori tevékenységet végző laikusok viszonyáról. Egy másikban pedig a lelkipásztori illetékesség problémáját vizsgálja. Az utolsó 20 évben ugyanis mélyreható változáson ment keresztül a laikusok részvétele a lelkipásztorkodásban. A Német Püspöki Kar 1977-es rendelkezése rendkívülien elősegítette, hogy a papok és laikusok együttes felelősségüknek tekintsék a krisztusi örömhír terjesztését. Nincs tehát fölé- és alárendelt viszony. Munkatársak, sajátos feladatokkal. Alapjában véve azonban mind a papnak, mind a világinak Jézus lelkületét és viselkedését kell elsajátítania. Vagyis segíteni kell az embereket, hogy mindenki szabadon megvalósíthassa igazi embervolt át. Elő kell mozdítani, hogy a letaposott teremtmény Jézus erejéből újra felegyenesedjék (84—88). Apróra váltva, ez a lelkület feltételezi, hogy szeretettel, de megmondjuk egymásnak az igazat, bátran viseljük saját korlátainkat, egymásnak megbocsássunk, az imában Istenre bízzuk magunkat .... S ebben pap és laikus egyaránt közreműködhetnek. Az Egyház ehhez a tevékenységhez teremt keretet és nyújt eszközöket, mert saját erőnkből erre képtelenek vagyunk. Ennek az egységnek biztosítására van rendelve az elkötelezett és hiteles képviselő, a pap. A mai ember azonban nem a hivatali, hanem személyi-közösségi kisugárzás erejét értékeli. A szenteléssel kapott kegyelmet ezzel az „emberi illetékességgel" kell ötvözni (134).

Szent Ágoston „De catechizandis rudibus" c. munkája jól érzékelteti, hogy az igazi hitoktatás már évszázadokkal ezelőtt is fejtörést okozott a lelkipásztornak (6. fejezet). A Bölcsesség 9,1-6.9-11-hez fűzött rövid elmélkedés zárja be ezt az igen érdekes és korszerű tanulmányt.

Péteri András

Hivatásokért

A z e g y h á z i s z o l g á l a t s z e n t s é g e címmel jelent meg Hajdúkovón (YU) 1983-ban a tóthfalui lelkigyakorlatos-ház évi „kézikönyve" (24 o.). Szigorúan biblikus alapon, szinte címszavakban mutatja be az isteni hívást, a kegyelem jelentőségét. A papság tevékenységét mint istentiszteletet és igeszolgálatot állítja elénk. De különbséget tesz a szolgálati papság: pápa, püspökök, papok és szerpapok, valamint a papi nép és szolgálataik között. Az utóbbiak a tökéletesség mindenkire kötelező útját járják alázatban és szeretetben. A különleges ösvény viszont a papi és szerzetesi: a szegénységen, tisztaságon és engedelmességen át vezet Isten megdicsőítésére. — A kiadvány élesen lát és rövidsége, vázlatossága ellenére, vagy éppen ezért, meglepően világos.

Pósa László: A z a r a t n i v a l ó s o k ... Agapé, Novi Sad (YU) 1983 (32 o.). A pályaválasztás előtt álló fiúkhoz és lányokhoz szól. Abban szeretné őket segíteni, hogy ne homokra, hanem „vasbetonra" (Istenre) építsék életüket, bármilyen életutat választanának (család, szakma, papság, szerzetesnői hivatás). Soha se tévesszék szem elől: Isten fiai és leányai! „A hivatás — írja a szerző — azt jelenti, hogy megtaláljuk Istent és önmagunk teljességét Istenben". A papi és szerzetes-szerzetesnői hivatás is azt szolgálja, hogy „önmagával betöltse az ember egész lelkét" a meghívó Jézus. A pap egyébként a szentmise bemutatója, ezért „kenyérként kell odaajándékoznia magát". A hivatás előfeltételei: az egészség és a vallásosság. Kibontakoztatásának eszközei pedig az ima, szentségi élet, a vallásgyakorlás ápolása, de a lelki vezető sem nélkülözhető. A kiadvány két levelet is kézbesít a szülőknek. Az egyik azokhoz szól, akik „nagyon-nagyon szeretnék, hogy fiuk pap legyen", és kéri őket: „Ne kényszerítsétek rá saját álmaitokat, vágyaitokat!" A másik levelet azon szülőkhöz intézi, akik „hevesen ellenzik, hogy lányuk a szerzetbe menjen". Figyelmükbe ajánlja, hogy gyermekük „sorsa, jövője, boldogulása forog most kockán". Végül bátorítja a füzet a fiatalokat: „A jövőben nem egyedül kell papnak, szerzetesnek, kereszténynek lenned, hanem a kölcsönös szeretetben társaiddal eggyé forrva, s köztetek Jézussal."

Jöjj, kövess engem! — Szerkesztették: **Dr. Liptay György és Dr. Kozma György.** OMC, Bécs 1985. (48 o.). Tanúvallomások vonulnak fel előttünk Jugoszláviából, Ausztriából, Magyarországról . . . , hogyan kezdődött egyesek papi hivatása, majd a lelkipásztori élet buktatóiból nyújt ízelítőt: „Nehéz mindenkinek mindene lenni, ... mindig csak adni, . . . mindig mást bátorítani, . . . mosolyogva nyelni minden savanyú bort." A felsorolás fekete pontja, a magány. A II. rész a pap rátermetségével foglalkozik: kötelességtudás, kezdeményező készség, pontosság és alaposság, önuralom és körültekintés . . . Bepillantást enged a pályaválasztás pszichológiai elméleteibe, kóstolgattatja a papi és szerzetesi hivatás lélektanát s az életreszóló elkötelezettségről vall. A III. rész címe: Honnan tudhatom? — három kérdést tesz nagyító alá: kedv, tehetség, lehetőség. Majd díszmenetre állnak elő a „szentek", s harsogják „igen"-jüket: Az én hivatásom szeretet! A kispapok írják a fiataloknak: „Igaz, sokat tanulunk, ... de nem maga a tanulás a legfontosabb, hanem Krisztusban való életünk elmélyítése". A hol lehet jelentkezni? címtárba bekívánkozik az elcsatolt területek magyarlakta egyházmegyei központok, de nemkevésbé a Washingtonban élő külföldi magyar püspök és a königsteini általános püspöki helynök címe is. Annál is inkább, mert a szerkesztők „a magyarországi és a külföldi magyar fiataloknak" szánták ezt az értékes füzetet. A VI. rész imádkoztat: nagyvonalúságért, nemes lelkületért, Krisztussal való barátságért, a papi hivatás kegyelméért, a hivatás felismeréséért, hűségért, jó papokért . . . A kiadvány színvonalát emeli, hogy pszichológus és szociológus papok, Istennek szentelt szerzetesnők, sőt maga II. János Pál is szól általa a fiatalokhoz.

Savio Domonkos. A ministránsok védőszentje. OMC, Bécs 1983. A fiatal szent papság felé vezető útját mutatja be, amit ministránsainkkal megkedveltethetünk. Fülbemászó a mottója: Legyünk vidámak, tegyünk jót, a verebek pedig csak hadd csiripeljenek!

B. T.

C. S. Lewis: Viták és vallomások. Szent István Társulat, Budapest 1985.

Lewis írásait a fordító és válogató, Lukács László, három részre tagolta: Az Öröm vonzásában, A fájdalom és Esszék a kereszténységről címekkel.

Az Öröm vonzásában olvashatunk Clive Staples Lewis (1898—1963) angol irodalomtörténész, elbeszélő és regényíró (teológiai műveket és tanulmányokat is megjelentetett) megtéréséről. Iskoláztatása során lépcsőzetesen fejlődött személyisége, míg a hitevesztett állapotból eljutott a keresztény meggyőződésig. C-nevelőnő hatására „meggyűlt a baja" az okkultizmussal. Az „Ellenség" ugyanis felhasználta C-asszonyt az árva fiú megzavarására. Gyökeret vert hát benne a „tudatos kétely". De gyermekkori hite ellen dolgozott „mélységesen beléíródott pesszimizmusa" is. Őrlődött az okkultizmus és ateizmus között. Majd hite lassan elhalt. A kegyelemdöfést fiatal tanára, Pogo adta meg. „Könnyű életvitele" „közönségesre durvította" gondolkodását. Ezután már „pogánysághoz megtért emberként" élt, „hitehagyott puritánok között". A kollégiumi évek züllöttségét elkerülte ugyan, de beképzeltté vált, mint a többi fiú. Ezután Kirkpatrick kezébe került. Az első beszélgetésükkor rádöbbent — életében először —, hogy gondolatait „valamire alapozni is kellene". De a kereszténységnél zavarta őt a modern ember kísértése: „a természetfeletti beleavatkozás". Ehhez társult a tekintély elleni lázadása. De a hitetlenség sem maradhatott kenyere. Szerette a természetet és „az Örömre vágyott". Emellett egy későesti vonatozáson, McDonald Phantastes c. könyvét olvasva, misztikus élménnyel ragadta őt meg az Isten. Chesterton művei segítették, hogy még jobban szeresse a jót. Közben a fronton élesen vitázott egyik kollégájával, rúgkapált a teizmus ellen. Bergson olvasása közben vitathatatlanná vált Lewis előtt az isteni tulajdonság; a szükségszerű létezés. De ezt egyenlőre még a „mindenséghez" kötötte. Majd befejezte oxfordi tanulmányait. Ekkor rendítette meg egyik barátjának, Steinernek megtérése az antropozófiához. Lewis — ahogy írja — „az iste-

nek, szellemek, halál előtti és utáni élet, elmélkedés undokságával" találkozott ismét, ami szerinte „a középkorba való". Amikor másik barátja, Barfield is ugyanebbe a „hibába" esett, „Nagy Háborút" kezdett vele, ami őt az Abszolútum felé sodorta. Meglepődve ébredt rá, hogy új barátja, N. Coghill „kereszténynek vallotta magát, és mélységesen hitt a természetfeletti világban", pedig egyértelműen „őt tartottuk a legértelmesebbnek és legműveltebbnek" — vallotta róla. Érthetetlenül vonzották a vallásos írók: MacDonald, Chesterton, Spenser, Millton, Langland, Donne, Boowne, Herbert... „Azok az írók — mondja —, akikben nem tett kárt a vallás, s akikkel teljesen egyet kellett volna értenem — Shaw és Wells, Mill, Gibbon és Voltaire — mind kissé felszínesnek tűnt."

Angolt és filozófiát tanított már Lewis az egyetemen, amikor bekövetkezett, „amitől legjobban féltem — írja. 1929 tavaszán megadtam magam, s elismertem, hogy Isten: Isten" (186. o.). Megtért „a puszta teizmushoz". „Ahogy istenhivő lettem — folytatja —, elkezdtem vasárnaponként eljárni a templomunkba, hétköznap pedig a kollégium kápolnájába; nem mintha hittem volna a kereszténységben, ... hanem mert úgy gondoltam, hogy a ‚saját zászlónk alatt kell hajóznunk', s ennek valami félreérthetetlen és nyilvánvaló jelét kell adnunk" (189. o.). A Biblia tanulmányozásával végülis elérkezett a kereszténységhez, „az Isten és emberhez egy személyben, ami nem vallás, nem is filozófia, hanem mindezeknek az összefoglalása és beteljesedése", vagyis az olyan rég óta „keresett": Örröm!

A könyv második részében „amatőr civil"-ként foglalkozik Lewis a fájdalom és szenvedés titkával és értelmével. A két utolsó fejezetben még „tudományosan is fejtegeti" a kérdést: „a saját meggyőződésemet — vallja —, hogy ha utolér bennünket a fájdalom, akkor némi bátorság többet segít a sok tudásnál, némi emberi együttérzés többet ér sok bátorságnál, s az Isten szeretetének a legkisebb érintése is többet ér mindezeknél" (197—198. o.).

Közben bemutatja az Isten mindenhatóságát, kitér az isteni jóság és az emberi gonoszság szerepére a szenvedésben. Érdekesek megállapításai az emberi és állati fájdalomról. A pokol és a mennyország tényét pedig úgy mutatja be, mint a szenvedés mérlegének két oldalát.

Esszék a kereszténységről c. alatt válogatást találunk Lewis teológiai írásaiból. Megragadóan vázolja, mit hisznek a keresztények. Méltatja a csodákat, közösséget, megbocsátást, Jézus Krisztust. Leleplezi a szubjektivizmus mérgét. Elég bátor ahhoz, hogy feltegye és választ keressen a kérdésre: Élhetünk-e jó életet anélkül, hogy hinnénk a kereszténységben? S talán ideális, hogy a kötet Lewis néhány levelével zárul, amelyekből az imádság meglepő fontossága lép elénk.

Annak ellenére, hogy a szerző kilétét soványan csak a C. S. Lewis rejtjel rácsa mögé helyezi a szerkesztő, a Viták és vallomások kötettel szellemi kincset vesz kezébe a magyar olvasó. Lapozhatja fiatal és idős. Épülhet rajta az istenkereső és a hitét megvalló egyaránt.

Baranyi Imre

Himnuszok. Válogatás a Római Breviárium himnuszaiból. Szent István Társulat, Budapest 1984, 326 o. — Összeállította, fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta: **Farkasfalvy Dénes O.Cist.**

Farkasfalvy Dénes bevallása szerint harminc év próbálkozásai, szerzetes életének és imádságainak reflexiói rejlenek az itt közzétett himnuszfordításban. Bámulhatjuk a költemények nyelvéhez, gondolataihoz való hűséget, a jambikus diméterek és a szapphói forma, valamint a többi ritmus szabatos, a magyar nyelvhez alkalmazkodó visszaadását, a fordító teológiai, történelmi és egzegetikai tudását.

A könyv rövid, de minden lényeges pontot tartalmazó bevezetést ad a latin himnuszköltészet múltjáról. A fordító kiemeli a hivatalos breviáriumi himnuszkiadáshoz való ragaszkodását, Szövérffy irányelveinek és tanácsainak felhasználását a fordításnál. Felhívja az olvasó figyelmét a himnuszok istentiszteleti jellegére. — Szent Amb-

rus, a liturgikus himnuszok szerzője és gyűjtője, nemcsak költött, hanem dallamot is komponált a himnuszokhoz. Szent Ágoston tanúsága szerint zenéjét a görög egyház melódiái ihlették. Már 386-ban énekelték himnuszait a milánói egyházban.

A Függelékben a himnuszköltők életrajzi adatait találjuk, melyek lehetővé teszik a himnuszok időbeli besorolását.

Maga a könyv három részre tagolódik. Az első részben a breviárium első két hetének megfelelő vecsernyék, olvasmányok és reggeli dicséretek himnuszait találjuk, majd a hétköznapok és vasárnapok napi óráinak: a tertia, sexta, nona és az esti imák himnuszai következnek. A második részben a karácsonyi és húsvéti ünnepkör himnuszait hozza a fordító. A harmadik részben olvashatjuk néhány kiválasztott ünnep liturgikus himnuszait.

A csinos kiállítású könyv lehetővé teszi, hogy a breviáriumot imádkozó a breviárium himnuszainak mintegy felét magyar nyelven mondhassa. A bal oldalon közölt latin szöveg segít abban, hogy a latinul tudók ellenőrizhessék és megcsodálhassák a himnuszok gondolatainak, formáinak pontos visszaadását. Összehasonlítva a szöveget a német, francia és olasz breviáriumok fordításaival mondhatjuk, hogy a magyar fordítás minősége eléri, sőt felülmúlja a föntebbi fordításokat.

A breviáriumozók praktikus szempontjait tekintve jobb lett volna, ha a kiadó az elrendezésben az első két hét himnuszainál is ugyanazt a sorrendet követi, mint az ünnepnapok és az ünnepkörök himnuszainál: vecsernye, olvasmány és reggeli dicséret. Ez lenne kívánságunk és kérelmünk egy második kötet mielőbbi megjelenéséhez.

Köszönjük Farkasfalvynak ezt a szép ajándékot, mely közelebb visz bennünket imádságainkban Istenhez, és érezteti velünk a Szentlélek leheletét, mely ugyanaz volt az ősegyházban is, mint ma.

Németh József

Walter Nigg: A szentek visszatérnek. Szent István Társulat, Budapest 1984, 163 o.

A szerzetesek titkai. Szent István Társulat, Budapest 1984, 487 o. Elgondolkoztathat, hogy amikor a katolikusok között egyesek leértékelik a szentek tiszteletét és kétségbe vonják a szerzetesrendek létjogosultságát, neves református teológus száll síkra mellettük.

A kiadó és a fordító találóan választotta ki a jelen munkát Nigg professzor szentekről írt a különböző tanulmányai közül. Bevezető fejezete ugyanis egy gyöngyszem. Nem hallgatja el, hogy túlzásba mehet(t)ünk csöpögös, egyodalú írásokkal. De ez nem változtat a lényegen: emberileg szükségünk van maradandó ideálokra. „A keresztényeknek irányt mutató példaképekre . . . , amelyek szerint tájékozódhat életében" (16). Realizmus és kegyelem vezessenek a szentek újszerű s teljes megértésére! — Nigg professzornak mesterien sikerül megvalósítani célkitűzését. Árpádházi (Türingiai, a németajkúaknak) Erzsébet, Sziléziai Hedvig és Flüe-i Miklós húsból-vérből való arcán átragyog Isten megváltó kegyelme. Életrajzi adatait, jellemrajzukat először a középkorkorban, illetve a XV. században állították össze, korszellemünktől eltérő stílusban és hangsúllyal. De aki hittel és érzékkel közeledik hozzájuk, az felfedezi micsoda mély és időt álló értékeket hordoznak.

A szerzetesrendekről írt könyve is remek bevezető fejezettel kezdődik. Rámutat: a szerzetesség jelentőségére a kereszténységén belül és valamint a „régi általános emberi és mai küldetésére, a régi protestantizmus" . . . . illetéktelenségére ebben a kérdésben (19).

Tizenegy további fejezetben a keleti és a nyugati egyház 11 szerzetesrendjét mutatja be. Megfesti: az alapító jellemét, Krisztus-követésének sajátos pontjait, lelkiségét. Kár, hogy megáll Loyolai szent Ignác és az jezsuiták ismertetésénél. Igaz, így is hihetetlenül gazdag képet tár az olvasó elé. De bizonyára remek tanulmányokat közelhetett volna pl. a szaléziekről és a nagyobb női rendekről is.

Eke B. Antal

HALOTTAINK

Barna Károly alsóhomoródi pléb., tem. június 20-án szülőfalujában, Erdődön (59,28)
Monostori (Hartmann) Ferenc v. börvelyi pléb., Kálmándon jún. 7-én (81,57)
Kálmándy Pap László május 10-én; tem. Pécsett máj. 29-én (62)
Tarr László tapsonyi pléb., Pécsett jún. 5-én; tem. Keszthelyen jún. 14-én (45,21)
Cigány Imre ghymesi (CSSR) esp. pléb. jún. 5-én (68,44)
Bönöczk József esp., fertőszéplaki pléb. jún. 6-án Győrött; tem. Fertőszéplakon jún. 13-án (64,34)
Nagy József ny. esp. pléb., tem. Szanyban jún. 17-én (74,48)
Gonda Gyula Celesztin OSB v. tanár, tem. jún. 11-én Pannonhalmán (80)
Dr. Kalamaznik Nándor tb. kanonok, Bp.-Tisztviselőtelep pléb. jún. 13-án Budapesten (65,42)
Zsilinszky Antal Kázmér OSB jún. 22-én Érsekújvárott (75,56,51)
Nagy Ferenc esp., ny. pléb. júl. 3-án; tem. Bicskén, júl. 10-én (75,49)
P. Kaufmann József SJ júl. 4-én Manila (Fülöp-szigetek) (70,55,39)
Dr. Nagy Ernő SchP ny. tanár júl. 5-én Budapesten (73,55,46)
Léránt István c. esp., nagypáli pléb. júl. 13-án (74,48)
Szabolcs Ferenc ny. dunaszentbenedeki pléb., érd. esp. június 19-én; tem. Kalocsán (80,55)
Füstös Antal lelkész Bergben (Bajorország) júl. 16-án (66,42)
Dr. Kaplonyi István ny. templomigazgató, v. tanár júl. 21-én; tem. Budapesten (79,56)
Dr. Megyesi Schwartz Róbert kanonok, c. apát júl. 26-án Balatonfüreden; tem. júl. 31-én Sopronban (89,63)
Labovszky János c. esp., csácsbozsóki pléb. júl. 31-én (69,45)
Peidl Béla tb. kanonok, nagykanizsai pléb. aug. 5-én (77,55)
Balogh András tb. kanonok, kápolnaig. aug. 10-én Budapesten, tem. Drégelypalánkon (73,48)
Németh Tibor SJ aug. 26-án Pannonhalmán (61,43,28)

Elhunyt paptestvéreinket foglaljuk mementóinkba!

+

Msgr. Dr. DEMEL IVÁN
(1913—1984)

Elment közülünk olyan csendesen és szerényen, mint amilyen volt az élete. Az utolsó két esztendő fájdalmait látogatói sem sejthették, mert nem panaszkodott, tűrt és szenvedett bizakodva.

Demel Iván 1913. március 23-án, húsvét vasárnapján született Budapesten katonacsaládból. Középiskolai tanulmányait Budapesten a Rákóczianumban, majd Belgiumban, végül Párizsban végezte. Ezt követően, az esztergomi főegyházmegye kispapjaként tanult a Budapesti Központi Szemináriumban. Teológiai tanulmányait a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem doktorátusával zárta. 1938 októberében szentelték pappá. Első állomáshelye Etyek. Csallóközből a budai Mátyás-templomba helyezik a háború végén. Hathatósan segítette a sokat szenvedő híveket.

1947-ben, új főpásztora, Mindszenty bíboros prímás megbízza a több nyelvet beszélő fiatal papját, hogy nyugati segélyakciókat szervezzen. Elsősorban Svájcban. Belgiumi kapcsolatait is hamarosan beépítette munkájába. Sok gyermeket nyaraltatott ott. A külföldön tanuló teológusokról is ő gondoskodott. Belgiumi és svájci vakációikat ő szervezte. Ekkortájt Innsbruckban élt és innen irányította segélyakcióit. Majd később, miután megbízatása végetért, édesanyjához és rokonaihoz került Bécsbe. A Bécsi Egyházmegyei Karitásznál helyezkedett el. De belekapcsolódott a magyar életbe is. Szinte minden ügyintézés mögött ott volt csendesen, a háttérben.

Saját személyét illető kitüntetésekre, címekre nem volt gondja. Még Mindszenty bíboros látta el érseki tanácsosi méltósággal, midőn őt a háború után Svájcba küldte. Amikor pedig a jelenleg is uralkodó Szentatyánk pápai káplánjai közé iktatta (1983), már súlyos beteg volt.

Idős édesanyja halála után mindinkább a keresztény misztika kötötte le érdeklődését. A döblergassei egyházközségi otthonban tartott előadásai Keresztes szent Jánosról és Avilai szent Terézről a misztika világába vezették hallgatóit.

Betegsége kapcsán többszöri agysebészi beavatkozásra került sor. Türelemmel és Istenbe vetett bizalommal reménykedett a felgyógyulásban. De az Úr másképp rendelkezett. 1984. szeptember 2-án hívta őt magához.

Demel atya szent Ágoston elvét vallotta: A díszes temetés a hozzátartozóknak szól, a halottnak többet ér az ima és az engesztelő szentmise. Végrendeletében is így intézkedett. Az engesztelő szentmisét DDr. László István kismartoni megyéspüspök mutatta be a bécsi Szent István-dómban szeptember 27-én. R. i. p.

Gianone Egon

P. KIRSCHNER ANTAL SDB
(1897—1984)

A Macau-i Yuet Wah Kollégium, 1984. december 8-án elbúcsúzott az „Igazságosság és Igazság Hősétől", ami Kirschner atya és misszionárius kínai nevének (Kin Sin Mei) fordítása.

Kirschner Antal Zágrábban született, 1898. ápr. 12-én és Budapesten nevelkedett. Büszke volt arra, hogy az első világháborúban megsebesült hazájáért, s a ki-ki újuló lábseb elkísérte haláláig.

Gyerekkorában az örökimádókhoz járt ministrálni, majd villanyszerelőnek tanult. 1918-ban a wernsee-i (Ausztria) szalézi noviciátusba lépett. Mindig nagy kegyelettel emlékezett vissza tanáraira és elöljáróira.

Középiskolai tanulmányait is, mint fiatal szerzetes végezte el részben Péliföldszentkereszten, majd Macau-ban. 1928-ban szentelték pappá Turinban. Ezután kínai misszionárius volt. Belső Kínában dolgozott 1954-ig. Először a Shiu Chow-i vikáriátusban, majd a Long-Chong-i missziós központban. A japán-kínai háború után Macau-ba kellett visszatérnie és itt hirdette az örömhírt haláláig.

Élete főbb vonásait maga foglalta össze a vatikáni magyar rádióban adott interjújában (l. 30. Szolgálat). Mindvégig ragaszkodott magyarságához. Sokat imádkozott, hogy minél hamarabb magyar misszionáriusok léphessenek nyomdokaiba.

A Yuet Wah Kollégium neves lelkésze, és közismert gyóntatóatya. A kínai kultúra és nyelv jeles ismerője. Életének 64 évét szentelte ennek a földnek. Kínai működése idején kétszer járt szülőhazájában, Magyarországon: 1928-ban turini felszentelése után

és 1975-ben. Ekkor idő előtt két évvel megtartotta aranymiséjét. 1983-ban mégegyszer visszajön Európába. Rómában boldogan vesz részt két kínai misszionárius (Versiglia és Caravario) boldoggáavatásán. Most már velük együtt imádkozhat a Jó Pásztorhoz a kínai misszióért és magyar népéért.

Confrater

OSVALD JÁNOS VENCEL
(1913—1985)

Elveszítette Magyarhertelend a talán utolsó helyben lakó plébánosát. Elveszítettünk egy jóbarátunkat, egy paptestvérünket, aki már ebben a plébánossága alatt külsőleg megújított templomban, nem mutat be több szentmiseáldozatot.

Egy héttel ezelőtt látogattam meg János testvérem a pécsi tüdőszanatóriumban. Megerősítettem a betegek szentségeivel és a jövőről beszélgettünk. Nem hittem volna, hogy mint erdélyi paptestvér, én mondom felette a búcsúbeszédet. Eszünkbe jutnak az Úr Jézus szavai: „Legyetek készen, mert nem tudjátok sem az időt, sem az órát" . . .

Akivel beszéltem róla, mindenki azt mondta, jó ember volt. Szerette az egyszerű embereket és jól érezte magát társaságukban. Sajátos életvitele miatt, az egész környék ismerte. Az emberek úgy szerették és úgy fogadták el, mint amilyen volt. A vidéknek Jancsi papja marad. Vidám lelkülete másokra is átragadt. Valami volt benne szent Ferenc lelkületéből, bizonyára azért lépett rendjébe.

Erdélyből került Baranya tájaira. 1913-ban, a Nagyvárad melletti Újpalotán látott napvilágot, de nem palotában, hanem egy egyszerű kovácsmester fiaként. A gyulafehérvári Majláth főgimnáziumban ismertem meg. Szerény, csendes gyermek volt, aki szerette a zenét és a fizikai szertárban érdeklődött a műszaki dolgok iránt, melyekben később tökéletesítette magát. Már mint kisdiák a korareggeli órákban ott ült a harmónium mellett, és a mindennapi diákmisénken kísérte énekünket.

A gimnázium elvégzése után, szent Ferenc gyermekei közé lépett, 1937-ben szentelték pappá. Akkor lett P. Vencel. Azután, emlékezetem szerint Marosvásárhelyen működött, majd a pécsi egyházmegyében Faddon. 1943-ban pedig Vásárosdombón, mint segédlelkész. 1944-ben a magyar hadseregben tábori lelkész, 1945-től a hadifogságban két éven keresztül erősítette lelkileg sorstársait. Majd Szentlőrincen volt káplán, 1947-től kezdődően két évig. 1949-ben nyert felvételt a pécsi egyházmegyébe. További állomáshelyei: Hidas, majd 1953-tól Komló, ahol a nehéz időket mint plébános derekasan átvészelte.

1964-ben lett Magyarhertelend plébánosa. Itt 20 éven keresztül működött. Utóbbi időkben már jöttek a betegség keresztjei és a nyugdíjazás.

Sokszor meglátogattam és nagyon megnyugtató volt számomra hallani, amint lelkesedéssel mondta: „Én úgy érzem, engem nagyon szeret az Isten." Ez volt a végső üzenete hívei felé. Betegek, kereszteket hordozó emberek, ne keserjedtek el, mert elesettségetekben is nagyon szeret benneteket az Isten.

Lónay Ödön

SEBESTYÉN FERENC
(1953—1984)

Utolsó prédikációját Krisztus Király vasárnapján mondta. Az egyházi évről elmélkedett: nem önmagába visszatérő körhöz hasonlítható, hanem a folyamatosan emelkedő spirálhoz, amely Krisztushoz emel bennünket.

Az egyházi év beteljesedett, immár ötödször papi életében. Az advent, az „úrjövet" a „Krisztus-várás" gondolata foroghatott fejében, ahogyan majd negyedóra múlva meghirdeti várdombi hittanosainak, s közben fogytak a kilométerek Trabantjának kereke alatt. Kecskemétről, a Piaristáktól, a számára oly drága Alma Materből tartott hazafelé. Az óravázlat elkészült. De a hittanórát már nem tartotta meg. A szabályosan,

nyugodt egyenletes tempóban haladó Trabant felé, a szembejövő forgalomból, szabálytalanul előzve — emberi rövidzárlatból? felelőtlenségből? egyenlőre nem lehet tudni — egy zsiguli száguld. Frontális ütközés, s egy pillanat alatt, 30 évesen, kioltott, nem egy pislákoló mécsest, hanem egy lobogó fáklyát. Ez történt 1984. november 17-én.

Mély és meleg tekintete, mosolygó arca megszólíthatóságról, nyitottságról beszélt Isten és ember felé. Kemény kézfogása székely ősei szilárdságát, egyházhoz és nemzetéhez való hűségét, következetességét, küzdeni tudását hordozta és adta tovább.

Olyan „mindenkinek mindene lettem" életet élt. Két káplánhelyén, Mágocson és Bátaszéken halkszavúan, szerényen szolgált: gyermeknek és öregnek, házasságra készülőknek és házasoknak, megosztott örömet és bánatot. Csoportjaival egyszer a Zengő csúcsára kapaszkodott hangos vidámsággal, máskor kerékpártúrával járta az országot. A pasztoráció hagyományos és új keretei között egyszerre feltalálta magát. Vibrált körülötte a levegő, de nem volt üresen nyüzsgő. Egész létével nekifeszült a papi munkának, mégis megmaradt imádságos embernek, paptestvérnek, vérszerinti testvérnek, az özvegy édesanya számára fiúnak, ragyogó tisztaságban. Tudta, csak egy értelmes lét van, az elajándékozott. Valahogy úgy tett, ahogy Szent-Gály Kata írja Szent Erzsébetről szóló versében: „Nem tett ő semmi különös-nagyot, / csak szeretett és mindig pazarolt: / egész komolyan vette azt, amit / a Krisztus Úr tanít." S papságát nem árnyékolta be identitászavar, értelmesnek látta a papi életet, örömét lelte benne és felszabadult volt.

Temetésén, a szülőfaluban, a Tolna megyei Kakasdon, amelyen egyszerre van jelen nagypéntek fájdalmas kiáltása: „Istenem, Istenem, miért hagytál el engem!" és a húsvéti vigília allelujája, a sűrű decemberi köd eloszlott, a ravatalra ráragyogott a nap, egy másik világ fénye. Amikor a koporsót lezárták, a kórus „Christus vincit"-et énekelt. A gyászénekeket elnyomta az allelujáik hangja. Búcsúbeszédében a paprokon, Sebestyén András e látszólag értelmetlen halálról, mint jelről beszélt, amely egy imádságos, tiszta, áldozatos szolgáló életre irányítja figyelmünket.

Pappászentelője, Cserháti megyéspüspök úr imába kezd: „Nem szállhatunk perbe veled, Urunk. Akaratod kifürkészhetetlen és szent. Engedd meg, hogy a miért, e halál mikéntje és miértje után mégis megkérdezzünk Téged. Szolgád a Te igéretedben élt, „akik Istent szeretik, azoknak minden a javukra válik" (Ro 8,28). Nagyon szeretett Téged. Hitt a meghívásban, hitt saját áldozatában, hitt a lelki aratás igéretében és mégis művét befejezetlenül itt kellett hagynia másoknak, hogy az örökkévalóságban való hívásodat elfogadja. Miért, Uram? Nem tudunk erre más választ adni, minthogy előtted ifjú papod lelke éretté lett és learattad őt az örök mennyei csűrök számára."

A temető dombjáról fölnézek a többezres tömegre. Mivel nyerte meg őket öt évig szolgáló halkszavú paptestvérem? Emberi melegségével? az evangélium melegségével? Benne mindkettő jelen volt, s ma mindkettő hiánycikk. Vajon tanítványai közül, lesz-e valaki, aki beáll helyette a sorba? A temetésen jelenlevők, e sorok olvasói komolyabban fogják-e venni a papi és szerzetesi hivatásokért való imát?

Ha megérte volna advent első vasárnapját, talán arról az eljövendő országról beszélt volna, amely számára elérkezett, amelyről Szent Ágoston így ír: Ott nyugalmat lelünk és látjuk Istent: Látjuk és szeretjük, szeretjük és dicsérjük. Ez lesz a vég, amelynek vége nincs.

Paptestvére

P. CHILLA (CSONGOR) RAYMOND S. J.
(1920—1985)

Halkszavú, csendes mosolyú és finom lelkű, értékes lelkipásztort vesztett el ez év elején a kanadai magyar katolikus közösség. Kedves, bár inkább tartózkodó magatartása csak sejtette benső gazdagságát, hitből kiteljesült életét. „Nem kellett észre venni — írja róla egyik rendtársa —, de mindig lehetett rá számítani." Szemlélődő

imaélete kisugárzott és sokak számára nyújtott meleget, eligazítást az Isten felé vezető úton.

Gyulán született, tisztviselő családból, négy testvér legidősebbjeként. Talán ez is hozzájárul, hogy szerzetbelépése után (1938) levelein keresztül meleg kapcsolatot tart fenn velük. A papnak készülő, illetve pap testvér igazi apostol családja körében. Hivatása kifejlődésében sokat köszönt hittanárának valamint plébánosának, Apor Vilmosnak, a későbbi győri püspöknek.

Bölcseleti tanulmányait (1914—44) Kassán végzi. Előszeretettel fordul a pszichológia felé s főleg Szondi rendszerét tanulmányozza. Két évig nevelő (1944—46) a rend pécsi gimnáziumában. A teológiát Szegeden kezdi és Lövenben (Belgium) fejezi be. Itt szentelik pappá 1949. aug. 24-én. Elsőmisés beszédjének részletei jól jellemzik egyéniségét, lelkületét: „Fecit mihi magna qui potens est — kiáltottam az öröm és hála énekét én, aki nem voltam tehetségesebb, mint gimnáziumi társaim, aki nem voltam buzgóbb, mint azok a teológus társaim, akik egy-két, négy-öt évi szerzetesi élet után visszatértek a világiak sorába. Én, olyan mint ti, kezembe foghatom, vihetem az Isten öröktől született egy Fiát... Mert arra választott ki engem az Isten, azért emelt fel és tüntetett ki, hogy a ti szolgátok legyek, mindabban, ami a lelketek egészségét és üdvösségét illeti."

1951-től 1956-ig Kanadában, a montreáli egyetemen nyelvtanári diplomát szerez, majd 10 éven keresztül franciát és németet tanít az Egyesült Államokban. 1966-ban közvetlen lelkipásztori munkára osztják be. Kanada több plébániáján dolgozik, míg 1975-ben a montreáli magyar plébániát bízzák rá.

Elég gyakran változtatott munkakört, mert elöljárói tudták, hogy számíthatnak rá. Már 1952-ben kiesett valaki a munkából, s P. Chilia is szóba került a váratlan űr betöltésére. Tanulmányait végezte, de az első szóra azonnal készen állt, hogy menjen. Ekkor jegyezte meg róla a tartományfőnök: „Atyám, a jó Isten meg fogja áldani ezt a derék fiatal embert, aki ilyen készségesen vállalja, amit rábízunk."

Tagadhatatlan, hogy alkatának, beállítottságának inkább megfelelt a tanárkodás, az írás. Nem volt erős fizikumú, de amit vállalt, igyekezett teljes szívvel betölteni. Jól forgatta a tollat, szabatosan, gördülékenyen közölte gondolatait. A plébániai munkákat is örömmel, körültekintéssel és nagy szeretettel végezte. Hívei még sokáig emlékeznek magvas, szép és választékos stílusú beszédeire. Prédikációira, előadásaira komolyan készült, sokat olvasott.

A hetvenes évek végén kezd betegeskedni: epeműtét, agyvérzés, cukorbaj... 1979-ben „A Szív" újság szerkesztőségével cseréli fel a teljes embert követelő montreáli plébánosságot. Ebben a munkában éri, 1981-ben a szívinfarktus. Jellemző, hogy még az éjszaka folyamán saját lábán megy át a közeli kórházba, mert nem akar senkit felkelteni a rendházban.

Amikor erősebbnek érzi magát, a lap szerkesztése mellett ellátja a hamiltoni német plébániát, 1982-ben pedig az ottani magyarok plébánosa lesz. 1984 december 12-én viszik kórházba: vérző gyomorrák. Kétszer is megoperálják. De szervezete nem képes megbírkózni a komplikációkkal és 1985. január 5-én visszaadja lelkét Teremtőjének.

Súlyos állapotának tudatában volt. Mikor hallja, hogy egykori noviciustársa és jelenlegi tartományfőnöke készül látogatására „Legalább eltemet" megjegyzéssel kommentálja. Az imákat már nem képes fennhangon követni, csak a végén feleli érthetően, erősen: „Amen!"

Napi elmélkedő imája során néha feljegyzéseket készített. Ezek általában rövid, szükszavú emlékeztetések. De utolsó, 1984. decemberi bejegyzései hosszabbak, kerekebbek. 5-én ezt írta: „138. zsoltár. Hol nincs az Isten? ... Jelen van: súlyával (= dicsőségével), sugárzásával (= dinamizmusával). Minél mélyebbre hatolok, annál inkább jelenlétébe ütközöm. Bele vagyok kötve egy univerzumba. Végig számlálni gondolataidat lehetetlen. Te mindig azokon túl, azoknál nagyobb vagy. Semmiségem... azonulásom akaratoddal. I-g-e-n. Létigenlés..." Confratres

KÖVES OTTOKÁR ERVIN O. Praem.
(1910—1985)

Hidasnémeti és a csehszlovák határ között fekvő Tornyosnémeti templomának kertjében, 1985. január 14. óta, egymás mellett pihen Knüppel Gyula, volt pozsonyi főreáliskolai tanár öt gyermeke közül három: a két papfiú, Kornél és Ervin és nőtestvérük, Gabriella. Kornél, a „báty" a Gondviselés jóvoltából valahogy mindig készen állhatott Ervin öccse megsegítésére. Amikor Ervin, 1930. okt. 12-én Jászóvárott belépett a premontrei rendbe és Prohászka iránti tiszteletből felvette rendi névként az Ottokár nevet, Kornél a közeli Alsómecenzéfen volt plébános. Amikor Ottokár, 1939-ben átkerült Gödöllőre, a premontrei gimnáziumba hittanárnak és a nevelőintézetbe prefektusnak, Kornél is átjött Tornyosnémetibe plébánosnak. Így, 1950-ben a premontrei rend magyarországi működésének megszűnésekor otthont tudott adni öccsének, aki segített bátyjának a pasztorációban. A Meterológiai Intézet és a Madártani Intézet munkatársaként végzett tudományos megfigyeléseket, cikkeket írt a szaklapokban. Kornél nyugdíjbavonulása után pedig, 1968-tól a főpásztor őrá bízta a plébánia vezetését.

Derűs kedélye miatt nemcsak hívei, de a falu másvallású lakósai is szerették és becsülték „a tanár urat", aki gödöllői működése idején is arról volt nevezetes, hogy „mosoly-megvonással" büntetett és „madáretetéssel" jutalmazott. Ugyanis szobája tele volt mindig madarakkal, és azok etetésével, gondozásával jutalmazta a jól viselkedő nebulókat. Belső derűjét meg tudta őrizni a hosszú betegség és a kínos kórházi kezelés idején is. Sőt még a rák elhatalmasodásakor, néhány héttel halála előtt is volt még benne annyi testi és lelki erő, hogy felöltözött mégegyszer, fehéren és kéken rendi ruhájába, hadd lássa környezete, hogyan kell majd őt felravatalozni! Ezért hangsúlyozta Csontos Barna, a csonka kassai egyházmegye helynöke gyászbeszédében, hogy Ottokár Ervin atya életstílusának ereje és derűje szerzetespapi mivoltából táplálkozott.

Főpásztora, Kádár László egri érsek temette gyászoló rendtársai és közel 70 paptestvér kíséretében. Koporsóját valláskülönbség nélkül állták körül a helység és a környék lakói. Idén, június 13-án lett volna aranymisés.

Confrater

P. SERES BÉLA SVD
(1898—1985)

Amikor az SVD (Isteni Ige Társasága) 1916-ban letelepedett Magyarországon, az első rendtagok a világi papoktól jöttek. P. Seres Bélát az esztergomi főegyházmegye ajándékozta nekünk. 86 évét feloszthatnánk: 33 év előkészület, 20 év nagy felelősség, 33 év mellékvágányon.

P. Seres Táton született, 1898. IX. 22-én, mint az ottani kántortanító 12. gyermeke. Esztergomban bencés diák volt. 1922-ben szentelték pappá, majd Nagymaroson és Óbudán káplánkodott. A magyar gyerekeket Hollandiába kísérte üdülésre. Itt ismerkedett meg az SVD anyaházzal Steylben. Megérlelődött benne a missziós hivatás. 1929. IX. 8-án beöltözött St. Gabrielben. Az újoncidő alatt nincs kivétel. Pap ide, pap oda, ahova beosztották, azt végezte: mosogatott, kertészkedett, folyóiratokat csomagolt... Közben magába szívta az alapító, Janssen Arnold lelkiségét. Foglalkozott a missziók történetével, tanulmányozta a rend szabályait, elmélyült az aszkézisben, jámborsági gyakorlatokban. 1931-ben fogadalmazott. Hithirdető akart lenni, de másképp történt. Kőszegre küldték a növendékek nevelésére. Így kezdődött a kb. 20 évig tartó felelős munka, amit mint prefektus, nevelő, házfőnök, és tartományfőnök (1939—1948) teljesített.

Kőszegi növendékeinket P. Seres a bencésekhez küldte gimnáziumba. Együtt tanult itt katolikus, evangélikus, izraelita, úri fiú és parasztgyerek, no meg a mieink, a miszszionárius-jelöltek. „Kétlakiak" voltak. Délelőtt a gimnáziumban, délután a misszióházban. Egyévre megoperálták. Gyomra nagy részét eltávolították Felsőpulyán. Csoda,

hogy ilyen műtét után még 53 évet élt. Mint az első magyar prefektus, jól látta, milyen nehéz fába vágta fejszéjét: nehéz feladatra kell felkészítenie a következő nemzedéket. Elhagyni a szülőházát, édes anyanyelvet, és 10—15 ezer km távolságban hirdetni az Urat, nem könnyű vállalkozás. Ilyen áldozatos életre készítgette a fiatalokat. Rendházunk emellett adományokból élt. Mi növendékek rózsafüzér-készítéssel, keresztfaragással és használt bélyegek értékesítésével segítettünk. Sokat oktatott bennünket: egyszerűségről, szegénységről, engedelmességről, az áldozatok önkéntes vállalásáról. Jellemzőek voltak buzdításai a tanulóknak megfelelő imaéletre. Esti exhortációin szívesen beszélt az oltáriszentségről, Szentlélekről és a Szűz Anyáról. Sokszor láthattuk a kápolnában. Példájával tanított a szentséglátogatásra, a rózsafüzér és keresztút végzésére. Az ebéd és vacsora utáni szünetben emberi arca ragyogott előttünk: mesélt, nevetett. Nem kellett keresni a prefektust, ő keresett fel minket. A 35 éves fiatalember jól megértette az izguló diákokat.

1934-ben az SVD papok, testvérek és növendékek elöljárója, házfőnök lett. Az ő idejében nyílt meg a kőszegi missziósház a lelkigyakorlatok tartására is. 1934. jún. 27-én indult az első kurzus. Szép számmal jöttek papok, tisztviselők, földművesek, diákok, legények, iparostanoncok lelkigyakorlatra. 1939-ben P. Seres lett az első magyar tartományfőnök. Már akkor két házunk volt: Kőszegen és Budatétényen. Eltartásuk nem volt könnyű. Az atyák járták a falvakat és városokat: plébániákon segítkeztek. Apostolkodtak a családi folyóirattal, a Világpostával (1930-tól) is. Seres atyának számtalan cikke jelent meg itt a Szentlélekről. Megindította a Kis hitterjesztőt a tanuló-ifjúság részére. A Szent Mihály naptárt is megjelentette évente. Missziós és vallásos témákat juttatott ezzel a magyar család asztalára. Talán ennek köszönhető, hogy annyi volt a jelentkező, hogy 1942-ben megnyithatta a harmadik magyar missziósházat Kiskunfélegyházán. A késői hivatások képzésére szánta. Ő vette át a házfőnökséget is az új házban. Innen járta a tanyákat, népmissziókat tartott a Nagyalföldön. Magyar noviciátust kezdett papjelölteknek és testvérjelölteknek. 1934 óta már Kínában, Argentínában és Chilében működnek magyar SVD-sek.

1947-ben részt vett P. Seres a Rendi Nagygyűlésen Rómában. Ugyanazon év augusztusában indultak volt növendékei missziókba. Érdemes volt tehát fáradoznia. 1950-ben megvonták a szerzetesrendek működési engedélyét. P. Seres kezdhette újra a váci egyházmegye papjaként.

A változás nem törte össze. Folytatta ott, ahol 1929-ben abbahagyta. Lelkipásztorkodott: Pesterzsébeten, Csongrádon, Jobbágyiban, Jánoshidán. Atya volt, és az is maradt, a „jó Béla bácsi". Csendesen élte le élete utolsó 33 évét. Mindenki szerette. Lelkében megmaradt missziós- és szerzetespapnak. Amikor élete alkonyán felsoroltam neki 63 magyar SVD atyát, akik közül még ma is 20 a missziókban dolgozik: Japánban, Taiwanon, Fülöp-szigeteken, Új-Guineában, Zairban, Argentínában . . . , meghatódottan mondta: Érdemes volt élni! Utolsó harminc évének minden munkája, imája a missziókat szolgálta.

Ez az egyszerű, igénytelen, derűs, apostoli lélek, megérte még gyémántmiséjét is. Példás türelemmel viselte szenvedését, majd 1985. I. 24-én eljött érte az Úr. Kb. negyven pap misézett érte a püspöki helynökkel és kísérte Béla bácsit utolsó útjára. Világi papként kezdte, Jánoshidán helyezték örök nyugovóra (I. 30) a község lelkipásztorai közé. Megnyugodott az Igazság és Béke Istenében, hogy kérje számunkra a Lélek erejét és erősségét.

Gulyás Ferenc SVD

DR. KEMÉNY LAJOS
(1932—1985)

A szegedi Egyházmegyeközi Papnevelőintézet homlokzatán lengő fekete zászló február 13-án reggel jelezte az arrajáróknak: az intézet rektora, a városszerte ismert Kemény atya, már nincs közöttünk. 53 éves korában, hosszú súlyos betegség után ragadta el a halál.

A váci egyházmegye papja volt, a Duna-partján, Esztergomban született és a kanyargós Tisza mentén, Szegeden fejezte be életét. A két metropolis között nagyon sok helyen működött és még több helyen szolgálnak tanítványai.

Ki tudja, hol kapott papi hivatást. Még Esztergomban, ahol a bencés atyák iskolájában járt, vagy Budapesten piarista diákként? Talán még a vallásos szülői házban? Édesapját korán elvesztette, 11 éves korában, de soha nem feledte. Sokszor hivatkozott rá, akár baráti beszélgetésben, akár előadásaiban, mint igazi keresztény édesapára. Emlegette édesanyját is, aki mellette volt plébánosi éveiben. Ez a családi légkör végigkísérte egész életét: mindig talált időt arra, hogy látogassa nővére családját, vagy messze élő vak keresztapját, akinek 60 éves házassági évfordulójára már betegen ment el az elmúlt év októberében.

1950-ben lett a váci egyházmegye kispapja. A teológiát Vácott kezdte majd Budapesten folytatta és Szegeden fejezte be. Káplánként írta meg doktori disszertációját Nagy Lajos király egyházszervező munkájáról. Káplán volt a nagykiterjedésű váci egyházmegye minden sarkában: Üllőn, Hódmezővásárhelyen, Újpest-Megyeren, Kispesten, Kiskunfélegyházán és Pesterzsébeten. Ezután plébános Gátéren, a Kecskeméti Piarista templomban és Nagykőrösön. 15 év alatt kilenc helyen, kis faluban és nagy városokban. Mindenütt igyekezett pap lenni és a népet szolgálni. Régi hívei nem feledték. Amikor már Szegeden működött: nem volt olyan hét, hogy valahonnét fel ne keresték volna.

1970-ben a szegedi püspök kérésére főpásztora az egyházmegyeközi papnevelőintézetbe küldte tanárnak és a váci kispapok elöljárójának. A 15 év alatt szinte minden teológiai tárgyat tanított, mindig amire szükség volt, az utólsó három évben szeretett tantárgyát, az egyháztörténelmet. Soha nem panaszkodott ezért, tette kötelességét. Erre nevelte a kispapokat is. Éveken át volt prefektus. Közben két évig Párizsban, mint ösztöndíjas, az egyházművészet terén is képesítést szerzett.

1979-ben vette át az Intézet rektori megbízatását, melyet sohasem tartott hivatalnak. Igyekezett növendékeinek atyja, bölcs barátja lenni. Ugyanakkor nem szakadt el a lelkipásztori munkától sem. Szeged minden templomában kisegített, hol állandó jelleggel, hol alkalomadtán. Kijárt a szegedkörnyéki vácegyházmegyés településekre is, és szívesen vállalt triduumokat.

1981-ben vastagbélműtétet hajtottak végre rajta. Az orvos szerint talán még időben, hiszen a daganat rosszindulatú volt, de úgy látszott sikerült lokalizálni. 3 évig állandó ellenőrzés mellett nem is volt panasza. 1984 nyarán bécsi útja során úgy érezte, hogy megfázott. Orvoshoz ment, tüdejét megröntgenezték, és az orvos egyik tanártársával közölte a tényt: tüdeje tele van áttételes daganatokkal. Megpróbáltak még segíteni, de már nem lehetett. Szervezete lassan égni kezdett. Orvosai tanácsára októberben abbahagyta a tanítást. Novemberben már jelezték, hogy a mája is tele van daganatokkal. Felvette a szentkenetet újólag, hiszen már a műtét előtt maga kérte. Betegágyán mindennap egy diakónus növendéke áldoztatta. Kollégái és az intézet növérei áldozatos lélekkel ápolták. Még az utólsó nap reggelén is támogatva fölkelt. Nehezen beszélt, de annyit még mondott: „Imádkozzatok értem!" Napközben növendékei évfolyamonként váltva imádkoztak ágyánál. Délután láza 40 fokra emelkedett, este 3/4 11-kor az örök hazába távozott.

Február 18-án a szegedi dómot zsúfolásig megtöltötték a hívek a délelőtt 11-kor kezdődő koncelebrált gyászmisére, melyet Udvardy József szeged-csanádi püspök, Ákos Géza váci helynök és szegedi tanártársai mutattak be. Az ország minden egyházmegyéjéből jöttek papok, hogy búcsút vegyenek tőle. Másnap Budapesten a rákoskereszturi temetőben helyezték örök nyugalomra szülei mellé. A ravatalnál Bánk József váci érsek-püspök, a sírnál Ákos Géza váci helynök végezte a szertartást.

„Palástja a földre hullott, — mondta társai és növendékei nevében búcsúbeszédében Ábrahám István teol. tanár, a szegedi dóm plébánosa — de lesz-e köztünk Elizeus, aki fölveszi? Lesznek-e új Elizeusok, akik folytatják azt, amit ő abbahagyott?"

Confratres